

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ:

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

«Τουριστική Ανάπτυξη στην Περιοχή των Πρεσπών την Περίοδο 2010-2017»

Φοιτητής: **ΑΡΑΠΙΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**

ΑΕΜ: **761**

Επιβλέπουσα: **ΒΑΜΒΑΚΙΔΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ**

Καθηγήτρια: Νεότερης Ιστορίας και Πολιτισμού

Μέλη Επιτροπής:

ΤΡΙΑΝΤΑΡΗ ΣΩΤΗΡΙΑ: (Πρόεδρος) Καθηγήτρια: Φιλοσοφίας και Εκπαίδευσης

ΤΣΑΚΙΡΙΔΟΥ ΕΛΕΝΗ: Καθηγήτρια: Εφαρμοσμένης Στατιστικής

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

**Αφιερώνεται
στην οικογένειά μου.**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αφετηρία της εργασίας αυτής απετέλεσε ο τόπος καταγωγής μου, ο Νόμος Φλωρίνης. Ο Νομός συνορεύει με δύο χώρες, την Αλβανία και τα Σκόπια. Αυτές οι τρεις χώρες έχουν κάτι ξεχωριστό. Μοιράζονται την Μεγάλη Πρέσπα μία λίμνη με ιδιαίτερο οικολογικό και περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Ολόκληρη η περιοχή των Πρεσπών χερσαία και υδάτινη αποτελεί έναν τόπο ιδιαίτερου φυσικού κάλους, ο οποίος ωστόσο παραμένει στάσιμος τουριστικά και η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε προκειμένου να διαπιστωθεί η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής μαζί με διάφορες παραμέτρους.

Η έρευνα δομήθηκε σύμφωνα με το μοντέλο των Cohen, Manion & Morrison. Αρχικά προσδιορίστηκε το ερευνητικό πρόβλημα, πραγματοποιήθηκε η βιβλιογραφική ανασκόπηση και διατυπώθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα. Έπειτα πραγματοποιήθηκε μια πιλοτική έρευνα και σχεδιάστηκε το ερωτηματολόγιο βασιζόμενο σε προηγούμενες έρευνες. Η συλλογή των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε τους μήνες Νοέμβριο με Ιανουάριο δια ζώσης και εξ' αποστάσεως μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας που δημιουργήθηκε για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου με σκοπό τη διευκόλυνση των συμμετεχόντων. Η ανάλυσή τους πραγματοποιήθηκε σε στατιστικό πρόγραμμα (spss).

Κατά τη διάρκεια της προέρευνας πραγματοποιήθηκαν αρκετές επισκέψεις στην περιοχή των Πρεσπών με σκοπό την γνωριμία με τους γηγενείς και την αναζήτηση χρήσιμων πληροφοριών. Η πρόσβαση στην περιοχή ήταν δύσκολη, εξαιτίας του κακού οδικού δικτύου και οι πρώτες επαφές ήταν επίφοβες λόγω της κλειστής κοινωνίας των ανθρώπων. Μετά τις πρώτες επαφές και γνωριμίες με τους αρμόδιους της περιοχής, οι επιχειρήσεις και οι υπηρεσίες δέχτηκαν να προσφέρουν οποιαδήποτε βοήθεια. Επιπλέον σημαντική βοήθεια δόθηκε από Εμπορικό Επιμελητήριο Φλωρίνης, από την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και από τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω προς το πρόσωπο της επιβλέπουσας Κ. Ιφιγένειας Βαμβακίδου καθηγήτριας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας της Παιδαγωγικής Σχολής με γνωστικό αντικείμενο Νεότερη Ελληνική Ιστορία και Πολιτισμός. Καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας με καθοδηγούσε και με βοηθούσε ποικιλοτρόπως χάριν της οποίας κατάφερα να ολοκληρώσω την έρευνά μου με επιτυχία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το αντικείμενο της παρούσας έρευνας, αφορά την «Τουριστική ανάπτυξη στην Περιοχή των Πρεσπών την περίοδο 2010-2017». Η έρευνα στοχεύει στην καταγραφή στοιχείων για την τουριστική ανάπτυξη των Πρεσπών την περίοδο (2010 – 2017), στις αφίξεις των τουριστών, στον εντοπισμό των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού της περιοχής και την επιρροή της οικονομική κρίση στον τουρισμό της ευρύτερης περιοχής των Πρεσπών.

Για την κατάλληλη διεξαγωγή της έρευνας δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο βασισμένο σε προηγούμενες έρευνες στην ερευνητική περιοχή των Πρεσπών. Μοιράσθηκαν 150 ερωτηματολόγια από τα οποία απαντήθηκαν ολοκληρωμένα τα 110. Ο Αριθμός των ερωτηματολογίων προέκυψε μέσα από τα επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας από την τελευταία επίσημη απογραφή του 2011. Στην καταγραφή δεδομένων συμμετείχαν άτομα με άμεση σχέση στον τουριστικό τομέα της περιοχής (Ξενοδόχοι, Καταστηματάρχες, Ελεύθεροι, επαγγελματίες, Τοπικοί Φορείς). Η καταγραφή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε την χρονική περίοδο Νοεμβρίου 2017 – Ιανουαρίου 2018. Στην έρευνα πραγματοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων.

Αναλυτικότερα εξετάστηκαν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων γηγενών και μη, ζητώντας τη γνώμη τους, για την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή των Πρεσπών και τη συμβολή ορισμένων φορέων για την κατάλληλη ανάπτυξη της περιοχής. Έπειτα τους ζητήθηκε να κατατάξουν την περιοχή ως τουριστικό προορισμό καθώς και ποια είδη τουρισμού ευδοκιμούν στις Πρέσπες. Το τρίτο και τελευταίο κομμάτι της έρευνας αφορούσε τον τουρισμό της περιοχής σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις βασιζόμενες στην οικονομική κρίση και κατά πόσο επηρέασε θετικά η αρνητικά ορισμένους τομείς. Κλείνοντας οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ερωτήσεις βελτίωσης της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής των Πρεσπών.

Από την έρευνα προέκυψε ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι οι πολιτικοί φορείς μπορούν να συμβάλουν αρκετά στην περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής καθώς επίσης και οι επιχειρήσεις. Επιπλέον μέσα από την έρευνα προέκυψε ότι η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί προορισμό ημερήσιων εκδρομών με την οικονομική κρίση να επηρεάζει αρνητικά την τουριστική κίνηση και τις επιχειρήσεις της περιοχής των Πρεσπών. Μέσα από την Ελληνική

Στατιστική Υπηρεσία επιβεβαιώθηκε η αρνητική επιρροή που είχε η οικονομική κρίση στην περιοχή. Οι αφίξεις των ημεδαπών και των αλλοδαπών έχουν μια πτωτική πορεία με εξαίρεση το έτος 2013. Επιπρόσθετα μέσα από την έρευνα επιβεβαιώθηκε η πολιτισμική σημασία της περιοχής με τον πολιτιστικό και τον θρησκευτικό τουρισμό να ευδοκιμούν και η υπό εξέταση περιοχή να χρήζει αναπτυξιακής υποστήριξης σε θέματα υποδομών και προβολής.

Λέξεις κλειδιά: **Πρέσπες, Τουρισμός, Ανάπτυξη, είδη Τουρισμού, Οικονομική κρίση**

ABSTRACT

The main goal of this dissertation is to analyze the tourism development in the region of Prespa located in the north-west Greece, during the period 2010-2017. Particularly, a research was designed in order to assess the tourism development in relation to the economic crisis and also to identify tourism attractions and activities which can play a key role in the tourist and economic development of this region.

To do so, a research project conducted from November 2017 to January 2018. For this project a fully structured questionnaire was created and face to face interviews were conducted on 110 participants. The questionnaire contained a range of questions assessing respondents' perceptions about various issues and dimensions associated with the tourism development in the Prespa area.

According to the finding of this research, some interesting finding can be drawn. Participants believe that local authorities and businesses which operate in this area can impact on the regional development. In addition, the survey reveals that the Prespa lakes area is an attractive destination for its cultural heritage with most visitor select one-day tours. Finally, it is corroborated that economic crisis has a negative influence on the development of examined region highlighting the need for enhancement of tourist infrastructure.

Keywords: Prespa Lakes Area, Tourism, Development, Tourist Activities, Financial Crisis.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ. 3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ. 4-5
ABSTRACT	σελ. 6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	σελ. 7-11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 12-14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Ο Νομός της Φλώρινας	σελ. 16-17
1.2 Σκοποί και στόχοι της έρευνας	σελ. 17
1.3 Λόγοι επιλογής της ευρύτερης περιοχής των Πρεσπών	σελ. 17
1.4 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	σελ. 17-20
1.5 Άλλες έρευνες στην περιοχή των Πρεσπών	σελ. 20

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ (ΠΡΕΣΠΕΣ)

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.A.1. Εισαγωγικά για την περιοχή των Πρεσπών	σελ.22
2.A.2. Πρόσβαση στην περιοχή των Πρεσπών	σελ.23
2.A.3. Γεωγραφικά και γεωφυσικά στοιχεία της περιοχής	σελ. 23
2.A.4. Δημογραφικά στοιχεία της περιοχής	σελ. 24-26
2.A.5. Τα δημοτικά διαμερίσματα των Πρεσπών	σελ. 26-27
2.A.6. Θρύλοι για την περιοχή των Πρεσπών	σελ. 27
2.A.7. Χρήσεις γης της περιοχής	σελ. 28
2.A.8. Οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων της περιοχής	σελ. 29

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.B.1. Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά	σελ. 30
2.B.2. Κλιματολογικά δεδομένα	σελ. 30-31

2.B.3. Ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών	σελ. 31-32
2.B.4. Οι λίμνες της Πρέσπας	σελ. 32-33
2.B.5. Χλωρίδα Πρεσπών	σελ. 34
2.B.6. Πανίδα Πρεσπών	σελ. 35-36

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Γ.1. Προστασία του Περιβάλλοντος	σελ. 36-37
2.Γ.2. Σύμβαση για την προστασία του Διεθνούς Ενδιαφέροντος Υγρότοπων (Σύμβαση Ράμσαρ, 1971)	σελ. 37
2.Γ.3. Το Δίκτυο NATURA 2000	σελ. 38

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Δ.1. Πολιτισμικό Περιβάλλον	σελ. 38-39
2.Δ.2. Χώροι Ιδιαίτερου Ενδιαφέροντος Πρεσπών	σελ. 39-40
2.Δ.3. Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία	σελ. 40
2.Δ.4. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις Πρεσπών	σελ. 40-41
2.Δ.5. Πανηγύρια Πρεσπών	σελ. 41

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.E.1 Διασυννοριακό Πάρκο Πρεσπών	σελ. 41-42
2.E.2. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών	σελ. 42
2.E.3. Η Αναπτυξιακή Εταιρεία της Φλώρινας (ΑΝ.ΦΛΩ. Α.Ε.)	σελ. 42
2.E.4. Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας	σελ. 43
2.E.5. Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών	σελ. 43
2.E.6. Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών	σελ. 43-44

ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

2.ΣΤ.1. Η Τουριστική Προσφορά της Πρέσπας	σελ. 44
2.ΣΤ.2. Διαμονή Επισκεπτών	σελ. 44-46

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.Α.1. Η εμφάνιση του Τουριστικού Φαινομένου	σελ. 46
3.Α.2. Τα Τέσσερα Στάδια του Τουρισμού	σελ. 47
3.Α.3. Ιστορική Εξέλιξη του Ελληνικού Τουρισμού	σελ. 47-48

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

3.Β.1. Διευκρίνιση Όρων	σελ. 48-49
3.Β.2. Ορισμός του Τουρίστα	σελ. 50
3.Β.3. Μαζικός Τουρισμός	σελ. 50
3.Β.4. Ατομικός Τουρισμός	σελ. 50

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.Γ.1. Εισαγωγή στις Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού	σελ. 51
3.Γ.2. Βασικοί Παράγοντες Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού	σελ. 51-52
3.Γ.3. Ειδικές Μορφές Τουρισμού	σελ. 52-56
3.Γ.4. Ο Εναλλακτικός Τουρισμός	σελ. 56-57
3.Γ.5. Οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού	σελ. 57
3.Γ.6. Εναλλακτικός Τουρισμός Πρεσπών	σελ. 57-58

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.Δ.1. Επιπτώσεις Τουριστικού Φαινομένου	σελ. 58
3.Δ.2. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουρισμού	σελ. 58
3.Δ.3. Πολιτιστικές επιδράσεις του τουρισμού	σελ. 59
3.Δ.4. Σχέσεις Τουριστών με Γηγενείς Κατοίκους	σελ. 59
3.Δ.5. Οικονομικές Επιπτώσεις Τουρισμού	σελ. 59

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.E.1. Οργανισμοί Τουρισμού	σελ. 60
3.E.2. Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ.)	σελ. 60
3.E.3. Τουριστική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)	σελ. 60-61
3.E.4. Τουριστική Πολιτική στις Χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)	σελ. 61
3.E.5. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)	σελ. 61-63
3.E.6. Υπουργείο Ανάπτυξης	σελ. 63
3.E.7. Το ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδας (Ξ.Ε.Ε.)	σελ. 63
3.E.8. Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων (Π.Ο.Ξ.)	σελ. 63-64
3.E.9. Τουριστικά Γραφεία	σελ. 64
3.E.10. Tour-Operators	σελ. 64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1. Οικονομική Σημασία του Τουρισμού	σελ. 65
4.2. Περιφερειακή Οικονομία και Νέες Θέσεις Εργασίας	σελ. 65-66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΡΕΥΝΑ

5.1. Εισαγωγικά	σελ. 66-67
5.2. Μεθοδολογία Έρευνας	σελ. 67-68
5.3. Μεθοδολογία Επεξεργασίας Δεδομένων	σελ. 68
5.4. Το προφίλ του Δείγματος	σελ. 68-70

5.5. Αποτελέσματα Έρευνας	σελ. 70-82
5.5.1. Ανάλυση Αποτελεσμάτων Επιστημονικών Ερωτημάτων	σελ. 82-84
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	σελ. 85-89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 90-97
Ελληνόγλωσση	σελ. 90-94
Ξενόγλωσση	σελ. 95-96
Ηλεκτρονικές Πηγές	σελ. 96-97
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Ερωτηματολόγιο	σελ. 98-103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:	
Α) Πίνακες Περιγραφικών Μέτρων	σελ. 104-106
Β) Πίνακες Περιγραφικών Συχνοτήτων	σελ. 106-133
Γ) Πίνακες Περιγραφικών Συσχετίσεων (TEST)	σελ. 133-140
Δ) Δεδομένα ΕΛ.ΣΤΑΤ.	σελ. 141
Ε) Συγκεντρωτικά Στοιχεία Επισκεψιμότητας Ενημερωτικού Κέντρου Πύλης	σελ. 142
ΣΤ) Συγκεντρωτικά Στοιχεία Επισκεψιμότητας Ενημερωτικού Κέντρου Αγ. Γερμανού	σελ. 142

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός ανέκαθεν αποτελούσε τον σπουδαιότερο κλάδο της οικονομικής δραστηριότητας της Ελλάδος (Χρηστάκη και Παπαδογιαννάκη, 2013). Η πρόσφατη διεθνής οικονομική κρίση και η ύφεση της ελληνικής οικονομίας έφεραν την είσοδο του τουρισμού στην Ελλάδα σε φάση αναταράξεων, από την οποία φαίνεται ότι άρχισε να απομακρύνεται. Η διαχρονική εξέταση της τουριστικής κίνησης στη χώρα μας δείχνει, ότι η πρόσφατη περίοδος κρίσης του ελληνικού τουρισμού ξεκίνησε πριν ακόμη αρχίσει η ελληνική οικονομία να βυθίζεται στην ύφεση.

Η πρωτική τάση της διάρκειας παραμονής και της δαπάνης ανά ταξίδι, οι προβληματικές πληρότητες ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων, και οι διαπεριφερειακές ανισότητες των διανυκτερεύσεων αναδεικνύουν την ανάγκη να αποκολληθούμε από τον φετιχισμό του αριθμού των αφίξεων ως απόλυτου κριτηρίου επιτυχίας στόχων και πολιτικών και να αναζητήσουμε πιο σύνθετους δείκτες αποτελεσμάτων.

Έχει γίνει πλέον κοινός τόπος ο ισχυρισμός ότι «η κρίση είναι ευκαιρία». Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερο, ασχολούνται όλοι με τη νέα τουριστική τάση που έχει εμφανιστεί διεθνώς, τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η αλλαγή των τάσεων στον τουρισμό, αλλά και ο βαθμός ωρίμανσης των τουριστών έχουν δημιουργήσει τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για την αλματώδη ανάπτυξή του. Οι τουριστικοί φορείς και οι κυβερνήσεις θεωρούν πλέον τον εναλλακτικό τουρισμό, ως ένα σημαντικό φαινόμενο για την αύξηση της τουριστικής ζήτησης και των τουριστικών εσόδων των χωρών τους.¹

Η ανάπτυξη του τουρισμού των Πρεσπών ακολουθεί σε γενικές γραμμές τις τάσεις ανάπτυξης του Ελληνικού τουρισμού, ο οποίος ξεκινάει στη δεκαετία του 1930, σαν οργανωμένος περιηγητικός και εκπαιδευτικός τουρισμός, με σκοπό την επίσκεψη των σημαντικών αρχαιολογικών χώρων και την παρατήρηση και επίσκεψη στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, η Πρέσπα έχει αναδειχθεί σε περιοχή διεθνούς ενδιαφέροντος, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων και μορφών τουρισμού προσελκύοντας όλο και περισσότερους επισκέπτες. Ο τουρισμός ειδικότερα αποτελεί για την Πρέσπα ένα δυναμικό παράγοντα, ο οποίος στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη με τις ειδικές μορφές τουρισμού. Αυτές οι μορφές, χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη

¹ Ε.Ο.Τ. 2015, Έρευνα

ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια, οικολογία, πολιτισμός) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές. Αυτή αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής, αλλά και από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι οποίες αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου, το οποίο συνδέεται με θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση κ.α.

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης αποτελεί η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή των Πρεσπών την περίοδο «2010 – 2017». Ως περιοχή μελέτης επιλέχθηκε η περιοχή του Δήμου Πρεσπών. Ο λόγος για τον οποίο εξετάστηκε η συγκεκριμένη περιοχή ήταν ο εξής: Η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί έναν ελκυστικό τουριστικό προορισμό, τόσο λόγω της ύπαρξης του χιονοδρομικού κέντρου, όσο και λόγω των πολλών εναλλακτικών δραστηριοτήτων στις οποίες μπορούν να επιδοθούν οι επισκέπτες, αλλά και των πολλών φυσικών, πολιτιστικών και ιστορικών στοιχείων που χαρακτηρίζουν την περιοχή.

Στόχος της έρευνας αποτελεί η ανάλυση και παρατήρηση της τουριστικής κατάστασης της περιοχής του Δήμου Πρεσπών, κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης καθώς και η καταγραφή και παρατήρηση των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή.

Αναλυτικότερα, η παρούσα εργασία διαρθρώνεται σε 5 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η παρουσίαση του Νομού στον οποίο ανήκει η ερευνητική περιοχή, οι σκοποί και στόχοι της έρευνας, οι λόγοι επιλογής της ερευνητικής περιοχής καθώς και η βιβλιογραφική ανασκόπηση της έρευνας. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται μια εκτενής αναφορά της ερευνητικής περιοχής. Διαχωρίζεται σε έξι υποενότητες: α) γενικού ενδιαφέροντος Πρεσπών, β) φυσικού περιβάλλοντος Πρεσπών, γ) περιβαλλοντική προστασία Πρεσπών, δ) πολιτισμικό περιβάλλον Πρεσπών, ε) διεθνείς συμβάσεις αναπτυξιακοί φορείς, σύλλογοι και Μ.Κ.Ο. Πρεσπών, στ) τουριστική προσφορά Πρεσπών. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στον τουρισμό. Και αυτό το κεφάλαιο διαρθρώνεται σε 5 υποενότητες: Στην πρώτη ενότητα γίνεται αναφορά στη διαχρονική εξέλιξη του τουρισμού, στη δεύτερη δίνονται διάφοροι ορισμοί και έννοιες του τουριστικού φαινομένου, στην τρίτη παρουσιάζονται οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, στην τέταρτη οι επιπτώσεις του τουρισμού και στην πέμπτη οι τουριστικές δομές οργάνωσης και πολιτικής του τουριστικού φαινομένου. Στο τελευταίο κεφάλαιο του θεωρητικού

πλασίου παρουσιάζεται η οικονομική σημασία του τουριστικού φαινομένου και διάφορες προεκτάσεις της οικονομίας στο κλάδο του τουρισμού. Στο πέμπτο και τελευταίο κεφαλαίο της παρούσας έρευνας παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματά της, ακολουθώντας η συζήτηση γύρω από την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ: 1^ο ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1. Ο Νομός της Φλώρινας

Ο Νομός της Φλώρινας συνορεύει με την Αλβανία και την ΠΓΔΜ και ανήκει στη Δυτική Μακεδονία, με έδρα την περιφερειακή ενότητα Φλώρινας. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ., το 2011 ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται στις 56.376, ενώ ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται στις 17.686 κατοίκους. Ο Νομός της Φλώρινας επιδεικνύει ένα ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον το οποίο εκτείνεται στα 1.925.000.00 στρέμματα. (Παπαγιάννης, 1987). Η Φλώρινα βρίσκεται σε υψόμετρο 650 μ. και μορφολογικά παρουσιάζει πλούσιες εναλλαγές τοπίων, καθώς έχει ορεινό, ημιορεινό και πεδινό χαρακτήρα. Περιβάλλεται από μεγάλους ορεινούς όγκους, Βόρας (Καϊμακτσαλάν) 2.524 μ., Βαρνούντας (Περιστέρι) 2.334 μ., και Βέρνον (Βίτσι) 2.128 μ. (www.cityfolrina.gr).

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μια πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, η ανάδειξη των οποίων θα μπορούσε να αποτελεί τον ιστό οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Οι επισκέπτες μπορούν να γνωρίσουν την ιστορία του τόπου, μέσα από μια περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο της Ελληνιστικής Πόλης της Φλώρινας καθώς και στα μουσεία της πόλης, το Αρχαιολογικό και το Βυζαντινό τα οποία συστεγάζονται, το Λαογραφικό και το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης. Επίσης λειτουργεί και η Πινακοθήκη Καλλιτεχνών Φλώρινας όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει έργα Φλωρινιωτών καλλιτεχνών.

Στην περιοχή της Φλώρινας ανήκει και ο διεθνούς σημασίας σημαντικός υδροβιότοπος των Πρεσπών σύμφωνα με την οδηγία 79/409 της Ε.Ε. Σε απόσταση περίπου 45 χιλιομέτρων απέχει ο Εθνικός Δρυμός των Πρεσπών με τον οποίο θα ασχοληθούμε αναλυτικότερα παρακάτω.

Χάρτης του Νομού Φλωρίνης



Πηγή: <https://nured.uowm.gr>

1.2. Σκοποί και Στόχοι της Έρευνας

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην επιστημονική τεκμηρίωση της τουριστικής κίνησης και ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή των Πρεσπών την περίοδο 2010 -2017.

Τα ερευνητικά ερωτήματα προκύπτουν από το ίδιο το υλικό των πληροφορητών, ως ποιοτικό γλωσσικό υλικό που συλλέγουμε:

- Τις αφίξεις των τουριστών στην περιοχή της Πρέσπας την περίοδο (2010 – 2017);
- Τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή;
- Την μείωση ή την ζήτηση της τουριστικής κίνησης στην περιοχή;
- Την επίδραση της οικονομικής κρίσης στην περιοχή των Πρεσπών;

1.3. Λόγοι Ερευνητικής Επιλογής της Ευρύτερης Περιοχής των Πρεσπών.

Η επιλογή της περιοχής των Πρεσπών για ερευνητικό σκοπό στηρίχτηκε στους παρακάτω λόγους:

- Στην περιοχή υπάρχει πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και ιστορικά μνημεία κυρίως βυζαντινά.
- Πλούσιο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον Ναών και σπιτιών.
- Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από την εντυπωσιακή γραφικότητα των παραδοσιακών οικισμών.
- Είναι χώρος ευαίσθητος και φορτισμένος οικολογικά.
- Είναι Εθνικός δρυμός.
- Η θέση των Πρεσπών (ως διασυνοριακή περιοχή).
- Η περιοχή αποτελεί μέρος ενός δικτύου για την ανάπτυξη πολιτισμικής διασυνοριακής συνεργασίας.
- Η επικαιροποίηση της περιοχής επίσης ως τόπου συνάντησης αρχηγών και υπογραφής συμφωνιών, όπως με την γείτονα χώρα FYROM, αλλά και ως τόπος ιστορικά σεσημασμένος από τον εμφύλιο πόλεμο που ακόμη διεκδικεί την ένταξή του στην εθνική ιστορία εναντίον των σεσημασμένων ακραίων φασιστικών ιδεολογημάτων που προσβάλλουν τον Τόπο, όπως ακούσθηκαν στην εθνική Βουλή των Ελλήνων (15-6-2018).

1.4. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Στην περιοχή έχουν πραγματοποιηθεί, πολλών ειδών έρευνες με θέματα που αφορούν την πολιτισμική κληρονομιά, τα βυζαντινά μνημεία, την γεωγραφική θέση ως διασυνοριακή περιοχή, τον Εθνικό δρυμό (ένταξη στο δίκτυο Natura 2000) και τον ευρωπαϊκό της υγροβιότοπο, ο οποίος προστατεύεται από τη συνθήκη Ραμσάρ. Ενδεικτικά έχουμε αποδελτιώσει τα εξής:

- *Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (2002 – 2003)*. Οι στόχοι της μελέτης, η οποία πραγματοποιήθηκε από το γραφείο μελετών του για λογαριασμό του Ε.Ο.Τ (Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού), αφορούν έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό διαχείρισης ενός αειφόρου τουριστικού προορισμού με επίκεντρο της τουριστικής ανάπτυξης την προβολή του οικολογικού τουρισμού με

συμπληρωματική και συνδεδεμένη ανάπτυξη του τουρισμού της φύσης (λιμναίου, ορεινού), χειμερινού και αγροτουρισμού. Σύμφωνα με την μελέτη, η Δυτική Μακεδονία διαθέτει περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους (Πρέσπες), σε έναν χώρο ο οποίος μπορεί να αποτελέσει προσπάθεια εφαρμογής του «εναλλακτικού» μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα. Στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών παρατηρείται αυξανόμενη επισκεψιμότητα από οργανωμένους και ατομικούς επισκέπτες, με περιόδους αιχμή την άνοιξη και το Φθινόπωρο. Ολόκληρη η Δυτική Μακεδονία πάσχει από εξειδίκευση στην οικονομία του τουρισμού και η αναλογία κλινών προς μόνιμους κατοίκους είναι κάτω από τον Εθνικό μέσο όρο. Η Δυτική Μακεδονία παρουσιάζει μεσοπρόθεσμους ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης. Το μέγεθος της ανάπτυξης διαμορφώνεται από την βελτιούμενη ζήτηση των αλλοδαπών, παρά το μικρό ποσοστό συμμετοχής τους στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, ενώ ο αριθμός των «παραδοσιακών» ημεδαπών επισκεπτών αυξάνεται με ρυθμούς που υπολείπονται του εθνικού μέσου όρου. Το αντικείμενο της Β Φάσης αφορά την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, τη στρατηγική καθώς και σχέδια δράσης στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία. Από την μελέτη προκύπτει ότι η περιοχή της Πρέσπας, η οποία βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο τουριστικής ανάπτυξης, είναι μία αναλλοίωτη και υψηλής περιβαλλοντικής αξίας περιοχή, με προνομιακή θέση για ‘‘αιφορική’’ τουριστική ανάπτυξη, με επίκεντρο τις περιοχές προστασίας, τους παραδοσιακούς οικισμούς και τους ιστορικούς χώρους. (Μιχαηλίδης, 2003).

- ***Μελέτη Διεύρυνσης Δυνατοτήτων Δημιουργίας Κατασκήνωσης στην Περιοχή των Πρεσπών (2006 – 2007).*** Η μελέτη εκπονήθηκε από το κέντρο Περιβάλλοντος Ν.Α. Κοζάνης με σκοπό την καταγραφή και την ανάδειξη του φυσικού, πολιτισμικού και αρχαιολογικού πλούτου της περιοχής των Πρεσπών. Διερευνήθηκαν τα πλεονεκτήματα και οι αδυναμίες της και η δυνατότητα δημιουργίας κατασκήνωσης στην περιοχή με ιδιωτικό ή δημόσιο χαρακτήρα. Σύμφωνα με την μελέτη, η περιοχή των Πρεσπών διαθέτει όλες τις απαραίτητες πρώτες ύλες ώστε να αναπτύξει ένα τουριστικό προϊόν αειφόρο και επικερδές το οποίο θα συμβάλει στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της περιοχής. Τα οφέλη για την περιοχή από την κατασκευή και λειτουργία της κατασκήνωσης, θα είναι πολύπλευρα καθώς η επένδυση θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας και θα ενισχυθεί η συνεργασία με διάφορες τοπικές οργανώσεις, μειώνοντας παράλληλα το επενδυτικό κόστος. Επιτακτική κρίνεται με βάση την έρευνα, η ανάγκη ανάπτυξης

δραστηριοτήτων. Στις Πρέσπες είναι εφικτή η προσφορά καταλυμάτων σε μεγάλο αριθμό επισκεπτών αλλά δεν υπάρχουν διαθέσιμες δραστηριότητες οι οποίες να λειτουργούν ως πόλος έλξης με απώτερο στόχο την παράταση της διαμονής του εκάστοτε επισκέπτη, πέραν από επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και οικολογικά ενδιαφέροντα. Η μεγαλύτερη πρόκληση για την περιοχή είναι η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η ενίσχυση του κινήτρου των επισκεπτών για εξερεύνηση της περιοχής με απώτερο στόχο την επανεπίσκεψη. Τα συμπεράσματα προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς στα οποία το 85% δήλωσε πως πήγαινε για πρώτη φορά και το 95% δήλωσε πως θα ξαναπήγαινε στην περιοχή.

- **Τουριστική Αναπτυξιακή Προοπτική του Νομού Φλώρινας: Η Ταυτότητα του Τουριστικού Προϊόντος και οι Κρίσιμοι Παράγοντές της (2009).** Σύμφωνα με την έρευνα, ο νομός έχει ήδη διαμορφωμένη ταυτότητα στη συνείδηση των επισκεπτών των, οι οποίοι χαρακτηρίζουν ως τουριστικό προϊόν το χειμερινό τουρισμό, ή οικοτουρισμό και θεωρούν τους φυσικούς πόρους και τις καιρικές του συνθήκες ως το συγκριτικό του πλεονέκτημα. Η ανάπτυξη του τόπου απαιτεί συνυπευθυνότητα και συνεργασία. Σύμφωνα με την μελέτη η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να επέλθει κατόπιν σωστού χωροταξικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού και χωρίς να διακυβεύεται η μετατροπή του εναλλακτικού σε μαζικό τουρισμό (Κολοκοντέ, Λυκουρίνου & Θεοδοσίου 2009).
- **ΕΡΕΥΝΑ: «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ :Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ» (2010).** Η παρούσα έρευνα φανερώνει τα χαρακτηριστικά γνώρισμα των επισκεπτών, τις προσδοκίες τους, τις απαιτήσεις τους, τις ευαισθησίες τους απέναντι στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προτιμούν σε ευαίσθητα οικολογικά περιοχές. Από την έρευνα προέκυψε ότι, το 71,4% των ερωτηθέντων θεωρούν ότι η επίσκεψη σε μια προστατευόμενη περιοχή για να είναι ευχάριστη πρέπει να προσφέρει ελκυστικό φυσικό πλούτο. Επίσης σε ποσοστό 67,7% δήλωσε ότι ο Νομός της Φλώρινας διαθέτει το φυσικό περιβάλλον ως το δυνατότερο στοιχείο του. Το στοιχείο που χρήζει βελτίωσης είναι η ρύπανση από τις βιομηχανικές δραστηριότητες, όπως κρίθηκε από το 46,9% των ερωτηθέντων. Τέλος, σύμφωνα με την Έρευνα έγιναν προτάσεις που απευθύνονται τόσο στους διοικητικούς φορείς όσο και στους επιχειρηματίες της ευρύτερης περιοχής του

Νομού. Οι προτάσεις αφορούσαν τον οικοτουρισμό και την εφαρμογή αντίστοιχων σχεδίων δράσης (Βασιλειάδου, 2010).

- **Διπλωματική Μελέτη «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ» (2014).** Η παρούσα έρευνα μελετά τη βιώσιμη διαχείριση του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκε η καταγραφή των αντιλήψεων των κατοίκων αναφορικά με τις βιώσιμες τουριστικές δυνατότητες και προοπτικές της περιοχής των Πρεσπών, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη τουριστική κατάσταση της περιοχής. Σύμφωνα με την έρευνα προέκυψε ότι υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης περισσότερων δραστηριοτήτων που θα απευθύνονται στους επισκέπτες, αλλά και για περαιτέρω ανάπτυξη και εμβάθυνση της όποιας συνεργασίας των επιχειρήσεων της περιοχής με τους φορείς της τοπικής και της κεντρικής κυβέρνησης. Αναδείχθηκε τέλος, η ανυπαρξία κατάλληλων πολιτικών για την προβολή, την προώθηση της περιοχής και την εκπαίδευση των εμπλεκόμενων σε θέματα τουρισμού (Κιουρτίδου, 2014).
- **Διπλωματική Εργασία « Πρέσπα και Τριεθνές: Εθνογραφική Έρευνα σε μια συνοριακή περιοχή» (2014).** Η παρούσα έρευνα στόχο έχει την παρουσίαση των κοινών ή διαφορετικών προσεγγίσεων φορέων και παραγόντων, οι οποίοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη των διασυνοριακών προοπτικών, και στην των τοπικών αντιλήψεων αναφορικά με τις διασυνοριακές πρωτοβουλίες στην περιοχή των Πρεσπών. Τα ευρήματα δείχνουν, ότι τα σύνορα αποτελούν δείκτες των ειρηνικών ή εχθρικών σχέσεων μεταξύ ενός κράτους και των γειτονικών χωρών του.

1.5 Άλλες Έρευνες στην Περιοχή των Πρεσπών

Με την ιστορική έρευνα της περιοχής έχουν ασχοληθεί επιστήμονες, όπως ο Νικόλαος Μουτσόπουλος, του οποίου οι ανασκαφικές εργασίες δημοσιεύθηκαν σε ένα τρίτομο έργο με τίτλο: Η Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου στην Πρέσπα, Θεσσαλονίκη 1989. Άλλες ιστορικές μελέτες που έχουν γίνει στις Πρέσπες είναι του Σ. Πελεκανίδη Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία της Πρέσπας, Θεσσαλονίκη 1960, του Βαφειάδη Λαζάρου με τίτλο Η Πρέσπα και η ομορφιά της, η μελέτη των αρχαιολόγων Δ. Ευγενίδου – Ι. Κανονίδη-Θ. Παπαζώτου με τίτλο τα μνημεία των Πρεσπών, Αθήνα 1991 η οποία κυκλοφόρησε και στην αγγλική και γερμανική γλώσσα (Τσεκουνάρη, 2001).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2⁰ : Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ (ΠΡΕΣΠΕΣ)

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Α.1. Εισαγωγικά της Περιοχής των Πρεσπών

Ανάμεσα στην Ελλάδα, την Αλβανία και το κράτος των Σκοπίων (Π.Γ.Δ.Μ.) βρίσκεται ένας διασυνοριακός Δρυμός, οι Πρέσπες. Η περιοχή της Πρέσπας διαθέτει μοναδικό φυσικό κάλλος. Η γεωγραφική της χωροθέτηση στο μέσο των περιφερειακών κέντρων της Καστοριάς και της Αχρίδας πέτυχε να αναδείξει ένα σημαντικό μοναστικό κέντρο κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο (Τσεκουνάρη, 2001). Οι επισκέπτες της περιοχής μέσα από τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, ταξιδεύουν σε παλαιές εποχές. Οι Πρέσπες είναι τόπος για όσους αγαπούν τη φύση και τις εξωτερικές δραστηριότητες όλες τις εποχές του χρόνου. Στην περιοχή υπάρχουν πολλά μονοπάτια που οδηγούν στα ψηλά βουνά ή σε παλιά εγκαταλειμμένα χωριά.

Σε κάθε χωριό των Πρεσπών οι επισκέπτες θα βρουν φιλόξενους ανθρώπους, οι οποίοι μοιράζονται την καθημερινότητά τους με χαμόγελο. Οι ηλικιωμένοι στα καφενεία και στις πλατείες διηγούνται ιστορίες, ενώ οι νεότεροι ασχολούνται με τις βασικές ασχολίες της περιοχής, γεωργία ψάρεμα και κτηνοτροφία http://echo.nextnet.gr/prespes_florina.php, (3/1/2018).



Πηγή: [http://hiropoiito.blogspot.gr,\(5/1/2018\)](http://hiropoiito.blogspot.gr,(5/1/2018)).

2.A.2. Πρόσβαση στην Περιοχή των Πρεσπών

Η εύκολη πρόσβαση στις τουριστικές περιοχές αποτελεί βασικό κριτήριο επίσκεψης. Οι Πρέσπες συγκριτικά με αντίστοιχες τουριστικές περιοχές φαίνεται ότι υστερούν στο οδικό δίκτυο.

Πρόσβαση στις Πρέσπες

- Οδικώς από Φλώρινα 60 χιλιόμετρα
- Οδικώς από Καστοριά 65 χιλιόμετρα
- Με τρένο από Αθήνα ή από Θεσσαλονίκη με προορισμό Φλώρινα (κατόπιν ενημερωθείτε για δρομολόγια με ΚΤΕΛ ή ταξί μέχρι τις Πρέσπες).
- Με λεωφορείο από Αθήνα ή Θεσσαλονίκη με προορισμό Φλώρινα ή Καστοριά.
- Με αεροπλάνο από Αθήνα με προορισμό Καστοριά. Υπάρχουν αρκετά δρομολόγια κατά την διάρκεια της εβδομάδας.

2.A.3. Γεωγραφικά & Γεωφυσικά Στοιχεία της Περιοχής

Στο βορειοδυτικό άκρο του Νομού Φλώρινας βρίσκεται η περιοχή των Πρεσπών. Οι Πρέσπες, αν και ανήκουν στο Δήμο Φλώρινας συνορεύουν βόρεια με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) και στο δυτικό άκρο συνορεύουν με την Αλβανία. Η έκταση της περιοχής αγγίζει τα 413.700 στρέμματα.

Ο Δήμος Πρεσπών οριοθετείται ανατολικά από το όρος Βαρνούντα, δυτικά από το όρος Βροντερό, νότια περικλείεται από τις πλαγίες του Τρικλάριου, Βίγλας και βόρεια από τα βουνά της Αλβανίας και της Δημοκρατίας των Σκοπίων. Πρόκειται για μία περιοχή 300 τετραγωνικών χιλιομετρων και το ελληνικό κομμάτι του λεκανοπεδίου της αγγίζει τα 800 μέτρα υψόμετρο στο οποίο βρίσκονται οι δύο Λίμνες η Μεγάλη και η Μικρή Πρέσπα (Κιουρτίδου, 2014).

Οι λίμνες των Πρεσπών περιβάλλονται από υγρά λιβάδια, δηλαδή παραλίμνιες περιοχές με χαμηλή βλάστηση, οι οποίες, ορισμένες εποχές του χρόνου, καλύπτονται από νερό.

2.A.4. Δημογραφικά Στοιχεία της Περιοχής

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική υπηρεσία στο Δήμο Πρεσπών ανήκουν 13 δημοτικά διαμερίσματα καθώς και 4 οικισμοί. Παρόλο που καταγράφεται ως ένας από τους μεγαλύτερους σε έκταση Δήμους του Ελλαδικού χώρου ο πληθυσμός της περιοχής δεν ξεπερνά τους 1.560 κατοίκους μαζί με τους κατοίκους της δημοτικής ενότητας Κρυσταλλοπηγής (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία). Ο Δήμος Πρεσπών, εδρεύει στο χωριό Λαιμός στο οποίο καταγράφονται και οι περισσότεροι κάτοικοι 300 στο σύνολο. Στο Δήμο Πρεσπών ανήκουν και 4 οικισμοί του Μηλιώνα, της Πύλης, της Οξύας και του Τριγώνου. Παλαιότερα υπήρχαν και άλλοι οικισμοί, οι οποίοι δεν κατοικούνται σήμερα. Ενδεικτικά είναι οι εξής: Κρανίες, Δασερή, Οπάγια Σφήκα Αγκαθωτό.

Πηγή: <http://neafiorina.gr>, (2/2/2018).

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός του Δήμου Πρεσπών ανέρχεται στους 1.560 κατοίκους. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού ανά τοπική κοινότητα.

Δήμος	Τοπική κοινότητα	Πληθυσμός
Πρέσπας	Κρυσταλλοπηγής	314
Πρέσπας	Κώτα	22
Πρέσπας	<u>Αγίου Αχιλλείου</u>	110
	Αγιος Αχιλλειος	21
	Πύλη	89
Πρέσπας	Αγίου Γερμανού	182
Πρέσπας	<u>Ανταρτικού</u>	113
	Ανταρτικό	84
	Τρίγωνο	29
Πρέσπας	Βροντερού	78
Πρέσπας	Καλλιθέας	117
Πρέσπας	<u>Καρυών</u>	68
	Καρυές	56
	Οξιά	12
Πρέσπας	<u>Λαιμού</u>	187
	Λαιμός	185
	Μηλιώνας	2
Πρέσπας	Λευκώνας	116
Πρέσπας	Μικρολίμνης	46
Πρέσπας	<u>Πισοδερίου</u>	7
	Πισοδέρι	7
	Βίγλα	0
Πρέσπας	Πλατέος	72

Πρέσπας	Πρασίνου	21	
Πρέσπας	Ψαράδων	83	ΣΥΝΟΛΟ: 1.560

Πηγή: Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

<http://www.statistics.gr/>, (8/5/2018)

*Η τοπική κοινότητα ενίοτε απαρτίζεται από περισσότερους του ενός οικισμούς.

2.Α.5. Τα δημοτικά διαμερίσματα Πρεσπών

- **Άγιος Γερμανός:** (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών).
- **Άγιος Αχίλλειος:** (Enet.gr²)
- **Βροντερό:** (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών).
- **Καλλιθέα** (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).



Πηγή: Αρχείο Ερευνητή

- **Ανταρτικό:** (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).
- **Καρνές:** (Enet.gr).
- **Κώτας:** (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).
- **Κρυσταλλοπηγή**
- **Λαιμός:** (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).

² Ηλεκτρονική Έκδοση Εφημερίδας Ελευθεροτυπίας

- Λευκώνας
- Μικρολίμνη
- Οξιά
- Πύλη: (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).
- Πισοδέρι: (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).
- Πλατύ
- Ψαράδες
- Τρίγωνο: (Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών).

*Το κάθε χωριό παραπέμπει σε ιδιαίτερα φυσιολατρικά και ιστορικό-πολιτικά σημαίνοντα, που διαμορφώνουν, περιβαλλοντικός, εναλλακτικό, ήπιο και πολιτισμικό τουρισμό.

2.A.6. Θρύλοι για την περιοχή των Πρεσπών

Οι λίμνες των Πρεσπών κατά την αρχαιότητα ονομάζονταν Βρυγηίδες. Θρύλοι και αλήθειες καλύπτουν την ζωή χιλιάδων ετών των δύο λιμνών. Σύμφωνα με τους θρύλους, στην κοιλάδα της Πρέσπας, πριν από χιλιάδες χρόνια υπήρχε ένα ποτάμι και κατά μήκος του ήταν κτισμένα χωριά. Η έξοδος του μεγάλου ποταμού κάποτε φράχτηκε. Τότε τα νερά άρχισαν να συγκεντρώνονται, τα χωριά να πλημμυρίζουν, ώσπου σκεπάστηκαν εντελώς. Στην θέση τους δημιουργήθηκε μία λίμνη. Πολλοί ισχυρίζονται και σήμερα ότι όταν κατεβαίνουν τα νερά της λίμνης, βλέπουν τα απομεινάρια των παλαιών σπιτιών. Αυτές όμως οι απόψεις αποτελούν μέρος των θρύλων και των παραδόσεων και ενισχύουν ακόμα περισσότερο το όμορφο παραμύθι. Η επιστημονική αλήθεια δεν απέχει και πολύ από τον θρύλο. Πριν από εκατομμύρια χρόνια μετά από σεισμούς, καταποντισμούς και γεωλογικές ανακατατάξεις, με την ανακατανομή των υδάτων των ποταμών που προϋπήρχαν στην περιοχή, δημιουργήθηκαν οι κοιλότητες των λιμνών. Ύστερα από συνεχείς γεωλογικές ανακατατάξεις χωρίστηκε στα δύο. Γεωγραφικά το δίκτυο των δύο αυτών λιμνών βρίσκεται στην δυτική πλευρά του νομού Φλώρινας, στα σύνορα με την Αλβανία και την FYROM. Τα νερά των λιμνών σύμφωνα με την παράδοση χορεύουν και οι κάτοικοι πιστοί στις παραδόσεις είναι λάτρεις των παραδοσιακών χωρών και τραγουδιών.

hiropoiito.blogspot.gr,(19/3/2018)

2.Α.7. Χρήσεις γης της Περιοχής

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία η συνολική έκταση του Δήμου Πρεσπών είναι 413,7 χιλιάδες στρέμματα. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις με τις αγραναπαύσεις καλύπτουν τα 24,7 χιλιάδες στρέμματα, οι βοσκότοποι τα 161,8 χιλιάδες στρέμματα. Οι υπόλοιπες εκτάσεις καλύπτονται από ύδατα, περιοχές με δάση και από οικισμούς.

Αναλυτικά η χρήση γης στο Δήμο Πρεσπών:

Α/Α	ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ	ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ	ΔΑΣΗ	ΝΕΡΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΙ	ΑΛΛΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ
1	ΛΑΙΜΟΥ	30,5	5,5	10,6	0,5	0	13,2	0,5	0,3
2	ΑΓ. ΑΧΙΛΛΕΙΟΥ	39,4	1	1,4	0,6	24	12	0,2	0,1
3	ΑΓ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ	60,5	1,4	47	0,5	10,5	0,6	0,3	0,1
4	ΑΝΤΑΡΤΙΚΟΥ	44,8	1,7	15,1	11,8	15,3	0,5	0,4	0,1
5	ΒΡΟΝΤΕΡΟΥ	56,1	2	25,1	0,1	28,5	0	0,3	0,1
6	ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ	13,4	2,3	6,2	0,4	4	0,2	0,2	0,1
7	ΚΑΡΥΩΝ	39,9	3,2	18,2	0	16,1	1,8	0,6	0,1
8	ΛΕΥΚΩΝΟΣ	15,3	2,6	0,8	0,3	7,5	3,7	0,2	0,2
9	ΜΙΚΡΟΛΙΜΝΗΣ	31,9	1,3	0	4,8	24,9	0,3	0,4	0,2
10	ΠΗΣΟΔΕΡΙΟΥ	18,3	0,5	4,3	0,3	13	0,1	0,1	0
11	ΠΛΑΤΕΟΣ	6,7	2,2	3,4	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2
12	ΠΡΑΣΙΝΟΥ	15,8	0,8	2,3	5,5	6,8	0,2	0,2	0
13	ΨΑΡΑΔΩΝ	41,01	0,2	2,4	0	12,4	26	0,1	0
	ΣΥΝΟΛΟ	423,7	24,7	136,8	25	163,1	58,9	3,9	1,5

2.Α.8. Οικονομικές Δραστηριότητες των Κατοίκων της Περιοχής

Η οικονομική δραστηριότητα των Πρεσπών βασίζεται στον πρωτογενή τομέα, ωστόσο μια μερίδα ντόπιων κατοίκων ασχολούνται με τον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Στο Δήμο Πρεσπών η καλλιέργεια φασολιών είναι η κύρια πηγή εισοδήματος και το ποσοστό της γεωργικής γης στην περιοχή ανέρχεται σε 28.900 στρέμματα περίπου ή 5,6% της συνολικής της έκτασης. Την επικρατούσα παραγωγική κατεύθυνση στην Πρέσπα κατέχουν οι γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, έτσι έχουν απογραφεί στην περιοχή 214 εκμεταλλεύσεις μέσου μεγέθους που καλλιεργούν περίπου 10 χιλ. στρέμματα. Η εκμετάλλευση έχει την προοπτική ανάπτυξης με την αύξηση του αρδευόμενου εδάφους, του αριθμού των εκτρεφόμενων ζώων και τη βελτίωση της οργάνωσης της εμπορίας των εισροών και των παραγομένων προϊόντων. Ένα στοιχείο βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου της παραγωγής φασολιών είναι η Μονάδα Τυποποίησης και Συσκευασίας Φασολιών που κατασκευάζεται από τον Αγροτικό Συνεταιρισμό «ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ» και δημιουργεί νέα δυναμική στις συνθήκες διάθεσης των προϊόντων, αλλά και συνθήκες για περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας. Στην περιοχή ευδοκμεί και η παραγωγή μελισσοκομίας. Στην κτηνοτροφία της περιοχής συναντώνται κυρίως μονάδες βοοειδών και αιγοπροβάτων, μιας και η περιοχή ευνοεί την ανάπτυξη κτηνοτροφικών μονάδων. Μία από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα της περιοχής είναι η αλιεία. Μέσα από πολλές έρευνες η αλιεία της περιοχής εκτιμάται ότι συμβάλει καθοριστικά στο ΑΕΠ της περιοχής. Σε ποσοστό περίπου 11.70% ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ασχολείται με τον δευτερογενή τομέα. Στο Δημοτικό Διαμέρισμα του Αγίου Γερμανού και στο Διαμέρισμα των Καρυών υπάρχει η εντονότερη η δραστηριοποίηση.

Ο τριτογενής τομέας της περιοχής σταδιακά έχει αρχίσει να ισχυροποιείται χάρη στην άνθηση του τουρισμού. Μέχρι πρόσφατα ο τριτογενής τομέας της περιοχής περιοριζόταν σε ορισμένες βασικές δημόσιες υπηρεσίες.

2.B.1. Περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

Το κυρίαρχο στοιχείο της περιοχής είναι οι ορεινοί όγκοι του Βαρνούντα (Περιστέρι) και του Βέρνον (Βίτσι). Ο Βαρνούντας αποτελεί το φυσικό όριο μεταξύ της λεκάνης της Φλώρινας και των Πρεσπών, και εκτείνεται από την πόλη της Φλώρινας μέχρι την ΠΓΔΜ. Στη δυτική του πλευρά τροφοδοτεί τον χειμάρρο του Αγίου Γερμανού, ο οποίος εκβάλλει στις Πρέσπες. Στα νότια του Βαρνούντα βρίσκονται οι πηγές του Λαδοπόταμου, ο οποίος ξεκινούν από την περιοχή του Πισοδερίου και φτάνουν μέχρι τον Αλιάκμονα. Ο Βαρνούντας στην νότια πλευρά του φιλοξενεί τις πηγές του ποταμού Σακουλέβα, ο οποίος διασχίζει την πόλη της Φλώρινας. Η υψηλότερη κορυφή του, αγγίζει τα 2.334 μέτρα. Το Βέρνον αποτελεί, κατά κάποιον τρόπο, συνέχεια του Βαρνούντα και φυσικό σύνορο των νομών Φλώρινας και Καστοριάς. Η ψηλότερη κορυφή του αγγίζει τα 2.128 μέτρα (ENERGYNET, 2015).

2.B.2. Κλιματολογικά δεδομένα

Η κίνηση των τουριστικών περιοχών, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή. Ο Νομός Φλωρίνης και οι Πρέσπες κατατάσσονται στην 4^η κλιματική ζώνη της Ελλάδας. Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται ως ενδιάμεσο μεταξύ του μεσογειακού και μεσευρωπαϊκού. Το θερμοκρασιακό εύρος υπολογίζεται στους 11,5° C. Οι Πρέσπες περικλείονται από ορεινές περιοχές, οι οποίες καλύπτονται με χιόνια, συχνούς παγετούς και μεγάλους όγκους βροχόπτωσης με τάση ομοιόμορφης κατανομής της ετήσιας βροχόπτωσης από τις αρχές Δεκεμβρίου μέχρι και τα τέλη Μαρτίου.

Ωστόσο, ο χιονιάς σε συνδυασμό με το κακό οδικό δίκτυο δυσκολεύει την προσέλκυση τουριστών αυτή την περίοδο. Η ευρύτερη περιοχή των Πρεσπών παρουσιάζει ιδιόμορφο κλίμα. Η άνοιξη και το φθινόπωρο είναι εποχές βροχερές και ψυχρές και έτσι το κλίμα χαρακτηρίζεται από μια παρατεταμένη χειμερινή περίοδο. Ο ψυχρός χειμώνας και το δροσερό καλοκαίρι είναι τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν στο κλίμα χαρακτήρα περισσότερο μεσευρωπαϊκό με τη διαφορά ότι οι βροχοπτώσεις το καλοκαίρι δεν είναι τόσο μεγάλες.

Πόλη	Νομός	Γεωγραφικό πλάτος	Γεωγραφικό μήκος	Υψόμετρο
Φλώρινα	Φλώρινας	40° 46'	21° 21'	687

(ENERGYNET, 2015).

2.B.3. Εθνικός Δρυμός Πρεσπών

Το 1974, η Ελληνική Πολιτεία κήρυξε ολόκληρη σχεδόν την ελληνική Πρέσπα σε Εθνικό Δρυμό, ενώ το 1975 η Πρέσπα ανακηρύχθηκε «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους». «Ως Εθνικός Δρυμός χαρακτηρίζεται ένα οικοσύστημα ή βιότοπος με μεγάλη οικολογική αξία, το οποίο να διατηρεί τα οικολογικά, βιολογικά, γεωμορφολογικά, και αισθητικά στοιχεία του, χωρίς φυσικά η παρεμβολή του ανθρώπινου παράγοντα να έχει αλλοιώσει την οικολογική αξία του τόπου» ([ΦΕΚ302/Δ/23.7.09](#))³

Ένας Εθνικός Δρυμός μπορεί να περιλαμβάνει δάση, λιβάδια, λίμνες, ποτάμια, οικισμούς, καθώς και ιστορικά - αρχαιολογικά ευρήματα και μνημεία. Η δασική υπηρεσία της περιοχής είναι υπεύθυνη για την φύλαξη του Εθνικού Δρυμού, ενώ οι επισκέπτες επιτρέπεται να εισέρχονται στο χώρο κάτω από ειδικές συνθήκες για επιμόρφωση, έρευνα και αναψυχή. Βάση του Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικα ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών (ΦΕΚ 19 Α /75) περιλαμβάνει πυρήνες και περιφερειακές ζώνες. Βρίσκεται στο Νομό Φλώρινας, στο βορειοδυτικό άκρο της Ελλάδας, στην συμβολή των συνόρων με την ΠΓΔΜ και την Αλβανία. Στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών ο χαρακτήρας της περιοχής προσδίδεται κυρίως από την παρουσία της Μεγάλης και της Μικρής Πρέσπας, οι οποίες βρίσκονται σε ύψος 853 μέτρων. Ωστόσο στην περιοχή του Δρυμού, πέρα από το υδάτινο οικοσύστημα υπάρχει και το χερσαίο. Η χερσαία επιφάνεια του Δρυμού από γεωλογικής λεκάνης περιβάλλει περιμετρικά με αμφιθεατρικό τρόπο τις λίμνες. Διαμορφώνονται περιοχές που χαρακτηρίζονται (πεδινές 853-900 μέτρα), (λοφώδεις 900-1.000 μέτρα), (ορεινές 1.000-1.100 μέτρα) και κάποιες χαρακτηρίζονται αλπικές ξεπερνώντας τα 1.500 μέτρα προδίδοντας ορεινό χαρακτήρα. Στις όχθες των λιμνών, ορθώνονται τρία ανεξάρτητα μεταξύ τους ορεινά και υψηλά συγκροτήματα, του Βροντερού στα Δυτικά, του Τρικλάριου στα Νότια και του Βαρνούντα στα Ανατολικά και

³ Εφημερίδα της Κυβερνήσεως για τις Προστατευόμενες Περιοχές (Εθνικό Πάρκο Πρεσπών, [KYA 286511/09 \(ΦΕΚ302/Δ/23.7.09\)](#))

βορειοανατολικά. Το μήκος του Δρυμού της Πρέσπας κατά νοτιοδυτική και βορειοανατολική διεύθυνση αγγίζει τα 21 χιλιόμετρα, ενώ το μέγιστο πλάτος κατά νοτιοδυτική και βορειοανατολική διεύθυνση αγγίζει τα 17,5 χιλιόμετρα. Η ολική έκταση του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών στα ανέρχεται σε 256 χιλιόμετρα. Η γενική διαμόρφωση του Εθνικού Δρυμού εμφανίζεται πολύμορφη με συνεχείς αντιθέσεις και διάφορες εναλλαγές τοπίων με το υδάτινο και το χερσαίο οικοσύστημά της (Ντόβα & Τσούρη, 2008).

2.B.4. Οι Λίμνες της Πρέσπας

Θρύλοι και αλήθειες καλύπτουν την ζωή χιλιάδων ετών των δύο λιμνών. Οι λίμνες κατά την αρχαιότητα ονομάζονταν Βρυγηίδες. Πριν από εκατομμύρια χρόνια μετά από σεισμούς και γεωλογικές ανακατατάξεις τα νερά που προϋπήρχαν στην περιοχή δημιούργησαν τις κοιλάδες των δύο λιμνών. Οι δύο λίμνες χωρίζονται μεταξύ τους από μια στενόμακρη λωρίδα γης τεσσάρων χιλιομέτρων περίπου και μαζί με την λίμνη της Οχρίδας και της Μαλίκης. Αποτελούν μια ενότητα υδάτινων εκτάσεων και ονομάζονται λίμνες της Δασσαρητικής λεκάνης. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι οι δύο λίμνες χωρίζονται μεταξύ τους μόνο με μία στενή λωρίδα γης και επικοινωνούν μέσω ρυθμιστικού φράγματος (Φράγμα ΚΟΥΛΑΣ) και φυσική ροή από την Μικρή προς την Μεγάλη Πρέσπα καθόσον υπάρχει υψομετρική διαφορά μεταξύ τους.⁴ Το δίκτυο της Μεγάλης και της Μικρής Πρέσπας βρίσκεται στη δυτική πλευρά του Νομού Φλώρινας στα σύνορα με την ΠΓΔΜ και την Αλβανία. Η έκταση των λιμνών αγγίζει τα 330 τ.χλμ. και βρίσκονται σε υψόμετρο 850 μέτρων (Λίμνες της Φλώρινας, 2008).

Η Μεγάλη Πρέσπα είναι η μεγαλύτερη λίμνη των Βαλκανίων της οποίας ο υδάτινος όγκος είναι τόσο μεγάλος που θα μπορούσε να θεωρηθεί θάλασσα. Στην Μεγάλη Πρέσπα συμβαίνει κάτι μοναδικό. Ανήκει σε τρεις διαφορετικές χώρες. Στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας στην Ελλάδα και στην Αλβανία. Η χαοτική λίμνη καλύπτει έκταση 251 τετραγωνικών χιλιομέτρων και το μέγιστο βάθος της αγγίζει τα 55 μέτρα. Αναλυτικά η Μεγάλη Πρέσπα έχει επιφάνεια 39,400 τ.χλμ., μέγιστο μήκος 11,600τ χλμ. και μέγιστο πλάτος 6,100 τ.χλμ. (Ντόβα & Τσούρη 2008). Συγκριτικά με την Μεγάλη Πρέσπα η μικρή Πρέσπα βρίσκεται σε υψηλότερη στάθμη 8 με 9 μέτρα. Η επιφάνεια της Μικρής Πρέσπας υπολογίζεται

⁴ Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και τροφίμων, Αποτελέσματα Λεκάνης Πρεσπών (2013)

στα 48 τετραγωνικά χιλιόμετρα από τα οποία χωρίζονται ως εξής: Στην Ελλάδα ανήκουν τα 43 χιλιόμετρα και τα υπόλοιπα 5 ανήκουν στην Αλβανική περιοχή.⁵ Οι όχθες της Μικρής Πρέσπας είναι αρκετά βαλτώδεις, με νούφαρα και περιβάλλονται από καλαμιές (Λίμνες της Φλώρινας, 2008). Εν κατακλείδι οι δύο λίμνες προστατεύονται από Διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Ελληνικές συμβάσεις όπως το Natura 2000, Εθνικό Πάρκο Πρεσπών και την σύμβαση Ramsar (1974) τις οποίες θα εξετάσουμε στη συνέχεια (Ντόβα & Τσουρή, 2008).

Οπότε διαπιστώνουμε τόσο τη δασική, αλλά και την λιμναία τουριστική σήμανση της περιοχής, που λειτουργεί ως τοπικός περιβαλλοντικός, φυσιολατρικός, αλλά και οικολογικός εν δείκτης για ερευνητές και φυσιολάτρες συγκεκριμένης ιδεολογίας που στοχεύει στον ήπιο τουρισμό.

Στοιχεία των 2 Λιμνών

ΣΤΟΙΧΕΙΑ	Μεγάλη Πρέσπα	Μικρή Πρέσπα
Στάθμη επιφάνειας νερού	853	853
Μέγιστο μήκος	26km	13km
Μέγιστο βάθος	55m	7,7m
Μέγιστο πλάτος	20km	6km
Μέγιστη έκταση	266km ²	53km ²
Μήκος ακτογραμμής	21,5	40
Τύπος λίμνης	Αλπικός	Καρστικός

(Ντόβα & Τσουρή, 2008).

⁵ (Ζώνιος, hiropoiito.blogspot.gr, (20/3/2018)

2.B.5. Χλωρίδα Πρεσπών

Η βιοποικιλότητα που εντοπίζεται στην περιοχή των Πρεσπών, απαριθμεί πάνω από 1.800 είδη και υποείδη φυτών εκ των οποίων τα 194 θεωρούνται σημαντικά λόγω των χαρακτηριστικών τους⁶.

Σύμφωνα με το ΦΕΚ / 28651 του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών, προστατευόμενα είδη αποτελούν οι συστάδες των αιωνόβιων κέδρων στον Άγιο Γεώργιο του χωριού Ψαράδες και στον Άγιο Αθανάσιο του χωριού Βροντερού. Επίσης το λιβάδι με νάρκισσους στην Οξυά αποτελεί το τελευταίο υπόλειμμα μεγάλων συστάδων με νάρκισσους που αφθονούσαν. Στη Σέλτσα προστατεύεται το υγρό λιβάδι με ορχιδέες. Στην εκβολή του χειμάρρου κοντά στο χωριό Καλλιθέα υπάρχουν υπολείμματα παρόχθιου δάσους με υψηλότερη βιοποικιλότητα. Επιπλέον το χωριό Πύλη προστατεύεται παρόχθια συστάδα ιτιών και αποτελεί περιοχή με αιωνόβιες ιτιές και υγρά λιβάδια (ΦΕΚ, 28651). Στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών εμφανίζεται ο δασικός τύπος οικοτόπου «Ελληνικά Δάση Αρκεύθου» και καλύπτουν έκταση 21.921 στρεμμάτων, καταλαμβάνοντας το 5,2% της έκτασης του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών και το 78,4% της έκτασης του συγκεκριμένου τύπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πρόκειται για έναν ιδιαίτερο τύπο δάσους που, ενώ παλαιότερα ήταν διαδεδομένος στον ορεινό χώρο της Ελλάδας, σήμερα παρουσιάζει σημαντική συρρίκνωση. Χαρακτηρίζεται από δασολιβαδικά συστήματα, τα οποία συνδυάζουν δασική και κτηνοτροφική παραγωγή⁷.

Οπότε διαπιστώνουμε την πολύ εξειδικευμένη περιβαλλοντική και οικολογική διάσταση της τουριστικής σήμανσης για την περιοχή σε διαβαλκανικό και ευρωπαϊκό πεδίο.



Αραιές συστάδες αρκεύθων μεταξύ Δασερής και Αγκαθωτού
© ΕΠΠ Αρχείο / Π. Κουγιουμτζή

⁶ NEST/MEDITERRITAGE INTERREG

⁷ LIFE12 NAT/GR/000539-JunEx

2.B.6. Πανίδα Πρεσπών

Ένας από τους κυριότερους λόγους ανακήρυξης της Πρέσπας σε Εθνικό προστατευόμενο πάρκο είναι η πανίδα της περιοχής. Στα νερά των λιμνών, στα δάση και στα βουνά της περιοχής έχουν βρει το καταφύγιό τους πολλά είδη (ψαριών, αμφίβιων, ερπετών, πουλιών και θηλαστικών). Ιδιαίτερα η Μικρή Πρέσπα, είναι ένας από τους σπουδαιότερους διεθνούς σημασίας υδροβιότοπους της Ελλάδας, αναφορικά με την ποικιλία και τους πληθυσμούς των αναπαραγόμενων υδρόβιων πουλιών. Η Εταιρία Προστασίας Πρεσπών σε συνεργασία με τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών και την βοήθεια εθελοντών πραγματοποίησαν μεσοχειμωνιάτικες καταμετρήσεις Υδρόβιων πουλιών. Μετρήθηκαν 8.243 άτομα από 27 είδη υδρόβιων πουλιών (spp.gr).

Στον Εθνικό Δρυμό έχουν καταγραφεί μέσα από έρευνες τα εξής:

- **Ψάρια:** Σύμφωνα με τις έρευνες στις λίμνες ζουν 28 είδη ψαριών.

Πηγή: <http://www.spp.gr>, (11/4/2018)

- **Αμφίβια:** Στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών έχουν καταγραφεί 11 είδη αμφίβιων σε μια έκταση 250 χιλιομέτρων.

Πηγή: <http://www.spp.gr>, (11/4/2018)

- **Ερπετά:** Σύμφωνα με την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών τα είδη ερπετών που έχουν καταγραφεί στον Εθνικό Δρυμό υπολογίζεται στα 22 είδη. Τα περισσότερα είδη συναντώνται στην Κεντρική Ευρώπη.

Πηγή: <http://www.spp.gr>, (11/4/2018)

- **Θηλαστικά:** Στον εθνικό Δρυμό έχουν βρει το καταφύγιό τους περίπου 60 θηλαστικά, μερικά εκ' των οποίων αρκετά σπάνια τα οποία εξαφανίζονται από τις ευρωπαϊκές περιοχές. Παρακάτω δίδονται ενδεικτικά μερικά θηλαστικά του Δρυμού.

Πηγή: <http://www.spp.gr>, (11/4/2018)

- **Πουλιά:** Στην πανίδα της περιοχής τα πούλια καταλαμβάνουν εξέχουσα θέση με τον πελεκάνο να είναι ιδιαίτερα ξεχωριστός για τις Πρέσπες. Σήμερα η Πρέσπα φιλοξενεί τη μεγαλύτερη αποικία Αργυροπελεκάνων στον κόσμο, που ξεπερνά σε αριθμό τα 1200 ζευγάρια, ενώ η ΕΠΠ συνεχίζει να εφαρμόζει μέτρα για την προστασία του.⁸ & ⁹.

Από τα δημοσιευμένα και καταγεγραμμένα αυτά στοιχεία προαλαμβάνουμε την ποιότητα και την τυπολογία του τουρισμού, όπως και βιβλιογραφικά υποστηρίζεται: «Ο τουρισμός ως πολυσύνθετο ανθρωπογενές φαινόμενο έχει εξελιχθεί σ' έναν σημαντικό οικονομικό και αναπτυξιακό παράγοντα, συντελεστή κοινωνικών αλλαγών και φορέα πολιτισμικών σχέσεων. Ο τουρισμός αμβλύνει το φαινόμενο της εσωτερικής μετανάστευσης του πληθυσμού, δημιουργεί έργα υποδομής και υποδοχής και αποτελεί βασικό κίνητρο και ουσιαστικό μέσο για τη διατήρηση του πολιτισμικού κεφαλαίου. Οι εναλλακτικές και ήπιες μορφές τουρισμού δομούν μια προσπάθεια δημιουργίας νέων τουριστικών προϊόντων που συνδέονται με την ανάγκη της διατήρησης των ωφελειών από την τουριστική εκμετάλλευση στα χέρια της τοπικής κοινωνίας και με την προστασία του περιβάλλοντος, φυσικού και δομημένου» (Κωνσταντίνος Δ. Αποστολόπουλος, Δέσποινα Β. Σδράλη (2009).

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Γ.1. Προστασία του Περιβάλλοντος

Στον τουριστικό και επιστημονικό κλάδο έχει διαμορφωθεί μια νέα αντίληψη για την σχέση τουρισμού – πολιτισμού – περιβάλλοντος. Μέσα από αυτή τη σχέση προκύπτει η ανάγκη ανάδειξης της προστασίας και προβολής του σύνθετου τουριστικού πόρου, ο οποίος εκφράζεται από το δίπτυχο πολιτισμού και περιβάλλοντος (Τσάρτας, 1996).

Οι κίνδυνοι για τη διατήρηση της ποικιλίας των ειδών και την κατάσταση των φυσικών ενδιαιτημάτων συνεχώς πολλαπλασιάζονται. Το μέγεθος της ποικιλομορφίας που φιλοξενείται στα οικοσυστήματα αποτελεί για τη φύση ανεκτίμητης αξίας φυσικό κεφάλαιο και για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να μεταφέρεται στις επόμενες γενεές χωρίς αλλοιώσεις.

⁸ Λάγγονες στις Πρέσπες <http://www.spp.gr>, (11/4/2018)

⁹ Πελεκάνοι στις Λίμνες Πρεσπών <http://www.spp.gr>,(11/4/2018)

Η βιοποικιλότητα καθορίζει την αντοχή του οικοσυστήματος στην αλλαγή των συνθηκών, καθώς η διατήρησή της σε υψηλά επίπεδα περιορίζει τις δυσμενείς επιπτώσεις φαινομένων όπως η κλιματική μεταβολή και οι παρασιτικές εισβολές.

Το χερσαίο και το υδάτινο οικοσύστημα των Πρεσπών χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας και περιλαμβάνοντας πολλά είδη πανίδας και χλωρίδας (ΕΚΠΙΑΑ, 2003). Για την κατάλληλη προστασία του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών η περιοχή προστατεύεται από συνθήκες και Διεθνής συμβάσεις.

2.Γ.2. Σύμβαση για την Προστασία των Διεθνούς Ενδιαφέροντος Υγροτόπων Σύμβαση Ραμσάρ (1971)

Η σύμβαση Ραμσάρ υπογράφηκε το 1971 στο Ιράν, με σκοπό την προστασία σημαντικών οικοσυστημάτων υδροβιότοπων με διεθνές ορνιθολογικό ενδιαφέρον. Επικυρώθηκε με το ΝΔ 191/74 (ΦΕΚ 350/Α/1974 «Περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της σύμβασης Ραμσάρ». Η σύμβαση Ραμσάρ υπάγεται στην Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ. Η προσχώρηση της Ελλάδος στη σύμβαση πραγματοποιήθηκε στις 21 Αυγούστου του 1975. Στο πλαίσιο της σύμβασης στον Ελλαδικό χώρο χαρακτηρίστηκαν 11 υγρότοποι ως Διεθνούς Σημασίας και μεταξύ αυτών και ο Εθνικός Δρυμός Πρεσπών.

Το κοινό στοιχείο των υδροβιότοπων είναι το νερό, ωστόσο υδροβιότοποι συναντώνται σε πολλά και διάφορα περιβάλλοντα, με ποικίλες ιδιαιτερότητες, δηλαδή κατά μήκος θαλασσίων ακτών, στο εσωτερικό (λίμνες, ποτάμια) σε ψηλά βουνά ή σε ερήμους, σε τούνδρες ή σε τροπικά δάση ακόμη και μεταξύ πυκνοκατοικημένων περιοχών (Χατζηστάθη & Ισπικούδη, 1995).

Ο συνδυασμός πολιτισμού με περιβάλλον καθιστά τους υγροτόπους μοναδικούς προορισμούς έρευνας, εκπαίδευσης και αναψυχής (Φίλης κ.α., 1996,). Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συμπεριληφθεί στις προτεινόμενες για ένταξη περιοχές στο Δίκτυο NATURA 2000.

2.Γ.3. Το Δίκτυο NATURA 2000

Το δίκτυο NATURA¹⁰ είναι Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης και προβλέπεται από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής οδηγίας 92/43/ΕΟΚ της 21/2/1992. Αποσκοπεί στη δημιουργία ενός δικτύου με τις σημαντικότερες φυσικές περιοχές της Ευρώπης, που φιλοξενούν σπάνια χλωρίδα και πανίδα και η προστασία των περιοχών αυτών, χωρίς ωστόσο να θίγονται οι οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων. Στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 επιδιώκεται, κατά κύριο λόγο, η ήπια ανάπτυξη, που συνδυάζεται με την προστασία του περιβάλλοντος και τον οικότουρισμό. Οι δραστηριότητες στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 ρυθμίζονται μέχρι σήμερα από την Εθνική Νομοθεσία. Η Ελλάδα πήρε μέρος στο πανευρωπαϊκό πρόγραμμα το 1992 και από τότε έχουν προταθεί για ένταξη στο δίκτυο γύρω στις 270 περιοχές. Η τελική επιλογή των τόπων που προτάθηκαν από τη χώρα στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγινε από κοινή ομάδα εργασίας ΥΠΕΧΩΔΕ (πρώην) - Υπουργείου Γεωργίας, κατόπιν γνωμοδοτήσεων όλων των συναρμόδιων Υπουργείων.

Οι κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών φυσικού περιβάλλοντος σύμφωνα με την νομοθεσία είναι οι ακόλουθες: Εθνικοί Δρυμοί, Εθνικά Πάρκα, Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης, Αισθητικά Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Εκτροφεία θηραμάτων, Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί και Τοπία (Apostolopoulou & Pantis, 2009).

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Δ.1. Πολιτισμικό Περιβάλλον

Η περιοχή της Πρέσπας αποτελεί έναν χώρο που συνδυάζει φυσική ομορφιά και τη δυνατότητα μιας εντυπωσιακής ξενάγησης. Είναι ένας τόπος πλούσιος σε φυσικά αγαθά, λίμνες, δάση, πανίδα και χλωρίδα.

Η επιλογή κατοίκησης του χρονολογείται από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι σήμερα, παρά τις αντιξοότητες που πέρασαν οι κάτοικοι από την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου. Στην

¹⁰ www.ypeka.gr, (25/5/2018)

περιοχή της Πρέσπας οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του φυσικού και πολιτισμικού τοπίου.

Για αυτόν ακριβώς το λόγο, η Πρέσπα είναι μία περιοχή πλούσια σε ιστορικά, αρχαιολογικά και πολιτιστικά στοιχεία διασκορπισμένα και στις τρεις χώρες που μοιράζονται τις λίμνες (Καζόγλου, Παπαναστάσης κ.ά., 2001).

Τα πρώτα ευρήματα κατοίκησης προέρχονται από την εποχή του χαλκού και του σιδηρού, ενώ ευρήματα έχουν βρεθεί και από την περίοδο των ρωμαϊκών και ελληνοριστικών χρόνων κοντά στο χωριό Λαιμός και στην ελληνοριστική πόλη Λύκα στον Άγιο Αχίλλειο. Τα περισσότερα ευρήματα ιστορικά & αρχαιολογικά της περιοχής προέρχονται από την εποχή της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Στα τέλη του 9^{ου} αιώνα η περιοχή των Πρεσπών καταλαμβάνεται από τον Βούλγαρο Ηγεμόνα Συμεών. Ένα από τα πιο αξιόλογα πολιτιστικά μνημεία εκείνης της εποχής είναι ο ναός του Αγίου Αχίλλειου. Χτίστηκε από τον Σαμουήλ το 986 μΧ. στο ομώνυμο νησάκι. Άλλο ένα βυζαντινό μνημείο είναι ο ναός του Αγίου Γερμανού που χρονολογείται το 1006 μΧ. χτισμένος από πέτρα και πλίνθο.

Την περίοδο της τουρκοκρατίας στην περιοχή εγκαταστάθηκαν μοναχοί οι οποίοι κατασκεύαζαν ασκητήρια κατά μήκος της παραλίας Μεγάλης Πρέσπας. Ο επισκέπτης έχει την δυνατότητα να ξεναγηθεί στις βραχογραφίες που σώζονται από τον 14^ο έως τον 16^ο αιώνα στα βράχια της Μεγάλης Πρέσπας και στα ασκητήρια της Μεταμόρφωσης (13ος αιώνας), της Παναγίας της Ελεούσας (αρχές 15ου αιώνα) και της Ανάληψης (τέλος 15ου αιώνα). Η περιοχή χαρακτηρίζεται επίσης από την εντυπωσιακή γραφικότητα των παραδοσιακών οικισμών που περιβάλλουν τις λίμνες Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα. Οι σπουδαιότεροι από αυτούς είναι ο Άγιος Γερμανός, οι Ψαράδες, ο Λαιμός, η Μικρολίμνη, η Καλλιθέα, οι Καρυές και το Βροντερό (Μουτσόπουλος, 1994).

2.Δ.2. Χώροι Ιδιαίτερου Ενδιαφέροντος Πρεσπών

Στους χώρους ενδιαφέροντος της περιοχής συγκαταλέγονται και οι εκκλησίες που είναι κτισμένες στην Πρέσπα. Υπάρχουν 25 Ιεροί Ναοί ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής εκ των οποίων οι 14

χρονολογούνται πριν το 1.500 μ.Χ. Τα σημαντικότερα μνημεία αποτελούν η τρίκλιτη Βασιλική του Αγίου Αχιλλείου και το Ασκηταριό της Αναλήψεως.

- Βασιλική Αγίου Αχιλλείου (Μουτσόπουλος Ν, (2003).
- Το ασκητήριο της Μεταμόρφωσης
- Το ασκητήριο της Μικρής Αναλήψεως (Μουτσόπουλος, 1989).
- Παναγιά Ελεούσα
- Εκκλησία Αγίου Γερμανού
- Σπήλαια

Διαδραστικός Χάρτης

Θέσεις τουριστικού ενδιαφέροντος στην περιοχή των Πρεσπών



Πηγή: www.prespes.gr, (23/3/2018)

2.Δ.3. Αρχαιολογικοί Χώροι και Μνημεία

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ολοκληρωμένη τοπική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από τη διαχρονική πολιτιστική δραστηριότητα, που αποτελεί «προϊόν» υψηλής προστιθέμενης αξίας με διεθνή καταξίωση και αναγνώριση (στο Δήμος Πρεσπών, Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.prespes.gr>).

2.Δ.4. Πολιτιστικές Εκδηλώσεις Πρεσπών

- ❖ Τα Αυγήστεια

- ❖ Τα Πρέσπεια
- ❖ Γιορτής φασολάδας
- ❖ Γιορτή τσιρονιού
- ❖ Γιορτή Νάρκισσου <http://kozan.gr/archives/34240>, (26/3/2018)

2.Α.5. Πανηγύρια Πρεσπών

Στην περιοχή των Πρεσπών πραγματοποιούνται παραδοσιακά πανηγύρια στις κεντρικές πλατείες των χωριών αποσκοπώντας συνήθως στον εορτασμό Αγίων, οι οποίοι είναι προστάτες των χωριών (στο Δήμος Πρεσπών, Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.prespes.gr>).

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε : ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΡΕΣΠΩΝ

2.Ε.1. Διασυνοριακό Πάρκο Πρεσπών

Στις 2 Φεβρουαρίου του 2000, με κοινή Διακήρυξη των Πρωθυπουργών Ελλάδας, Αλβανίας και Σκοπίων ιδρύθηκε η πρώτη διασυνοριακή προστατευόμενη περιοχή στα Βαλκάνια, το πάρκο Πρεσπών.

Εννέα χρόνια αργότερα έπειτα από παρότρυνση της Εταιρείας Προστασίας Πρεσπών και WWF(World wide Fund of Nature)¹¹ Ελλάς, πραγματοποιήθηκε στις 27 Νοεμβρίου καινούργια συνάντηση των τριών Πρωθυπουργών (Γεωργίου Παπανδρέου, Sali Berisha, Nicola Gruevski) στην Πρέσπα, όπου συμφώνησαν για την υπογραφή διεθνούς συμφωνίας για την προστασία και τη βιώσιμη ανάπτυξη του Πάρκου Πρεσπών.

Λίγους μήνες αργότερα το Φεβρουάριο του 2010 υπογράφηκε η διεθνής συμφωνία μεταξύ των τριών κρατών και της Ευρωπαϊκής ένωσης με σκοπό την ενδυνάμωση της λειτουργίας του Πάρκου¹².

¹¹ (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση, για τη δράση της WWF www.wwf.gr)

¹² Η κοινή δήλωση των τριών

Πρωθυπουργών http://www.spp.gr/prime%20ministers%20joint%20communique_pyli%202009_en.pdf

2.Ε.2. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών είναι Νομικό Πρόσωπο ιδιωτικού Δικαίου, με σκοπό τη διοίκηση της προστατευόμενης περιοχής και τη διαχείριση των φυσικών χαρακτηριστικών του Εθνικού Δρυμού. Ιδρύθηκε από την ελληνική Πολιτεία τον Ιούνιο του 2003. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του το διοικητικό συμβούλιο του Φορέα αποτελούνταν από εννέα μέλη, ενώ σταδιακά έγιναν οκτώ.

Οι εκπρόσωποι του Φορέα προέρχονται από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης, Γεωργίας και Εξωτερικών, εκπρόσωποι της Περιφερειακής Ενότητας Φλώρινας, Αλιευτικού Συνεταιρισμού Πρεσπών και από την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών.

Τα γραφεία του Φορέα στεγάζονται στο χωρίο Άγιος Γερμανός, όπου και πραγματοποιούνται περιβαλλοντικές ενημερώσεις από τα στελέχη του Φορέα. Υπό την επίβλεψη του Φορέα λειτουργούν δύο ενημερωτικά κέντρα στα χωριά Πύλη και Βροντερό.

2.Ε.3. Η Αναπτυξιακή Εταιρεία της Φλώρινας (ΑΝ.ΦΛΩ Α.Ε)

Ιδρύθηκε το 1994 και συμμετέχουν η Ν.Α Φλώρινας (10%), το ΕΒΕ Φλώρινας (5,4%), οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Φλώρινας (70,47%), Συνεταιρισμοί (4,05%), Πολιτιστικοί Σύλλογοι (4,2%) και οι Ιδιώτες (5,88%). Η αναπτυξιακή εταιρία Φλώρινας αποσκοπεί στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Νόμου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, στην τουριστική, πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, στη διαχείριση, συντήρηση και προστασία των φυσικών πόρων, στη μεγιστοποίηση της παραγωγής αγαθών και ωφελειών και στη συνολική συμβολή της στον Νομό Φλώρινας (<http://www.anflo.gr>).

2.Ε.4. Εταιρεία Τουρισμού Δυτικής Μακεδονίας

Συστήθηκε το 1999 με Προγραμματική Σύμβαση μετά από πρωτοβουλία της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας. Έδρα της εταιρείας αποτελεί η πόλη της Καστοριάς. Σύμφωνα με το καταστατικό της, σκοπός της εταιρίας είναι η συμβολή στην τουριστική

ανάπτυξη και προβολή της Δυτικής Μακεδονίας και ο συντονισμός των αρμόδιων φορέων που ασκούν αναπτυξιακή πολιτική.

2.Ε.5. Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών

Το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών λειτουργεί πάνω από 11 χρόνια και αποτελεί σημείο αναφοράς για νέους, κυρίως από Ευρωπαϊκές χώρες, μέσω από των ανταλλαγών νέων, τη φιλοξενία Εθελοντών και τη διοργάνωση δράσεων με την συμμετοχή των γειτονικών χωρών Αλβανίας και Σκοπίων. Την τελευταία τετραετία υλοποιούνται δράσεις, οι οποίες συμβάλλουν στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής των Πρεσπών, όπως το πρόγραμμα transnatura¹³. Το Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών στην προσπάθεια ανάπτυξης της περιοχής της Πρέσπας τον Ιούνιο του 2011 προχώρησε στη δημιουργία δανειστικής βιβλιοθήκης στο χωρίο Λαιμός. Παρέχεται δωρεάν χρήση υπολογιστών με internet, λειτουργεί ως σημείο ενημέρωσης για τους επισκέπτες και τους τουρίστες. με πλούσιο οπτικοακουστικό και έντυπο υλικό, φιλοξενεί πρόγραμμα εργαστηρίων και δράσεων και διοργανώνει εκδηλώσεων και σεμιναρίων σε συνεργασία με τον Δήμο Πρεσπών.

2.Ε.6. Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών

Το 1991 έπειτα από πρωτοβουλία των «Φίλων Πρεσπών» και του W.W.F. International και με τη συμμετοχή δέκα περιβαλλοντικών οργανώσεων, ιδρύθηκε η Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών. Πρόκειται για μια τοπική περιβαλλοντική οργάνωση με σημαντικό έργο στην περιοχή των Πρεσπών. Για την ίδρυση της καθοριστικό παράγοντα έπαιξαν τρία πρόσωπα, βάζοντας τα κατάλληλα θεμέλια. Αυτά ήταν: Του Θύμιου Παπαγιάννη (αρχιτέκτων & περιβαλλοντολόγος), του Luc Hoffmann (ζωολόγος) και του Γιώργου Κατσαδωράκη (Βιολόγος). Η Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών έχει ως αποστολή τη διαφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλη τη λεκάνη της Πρέσπας. Τον οργανισμό διέπουν ορισμένες βασικές αρχές.

¹³ Διοργάνωση του διεθνούς ποδηλατικού αγώνα βουνού TRANSNATURA MTB stage race (2009, 2010)

- Διασυνοριακή Δράση: Η προστασία και η βιώσιμη ανάπτυξη της Πρέσπας απαιτεί τη συμμετοχή και την αρμονική συνεργασία και των τριών Κρατών που μοιράζονται την περιοχή Ελλάδα-Αλβανία-Σκόπια. Έτσι οποιοδήποτε περιβαλλοντικό, κοινωνικό και αναπτυξιακό ζήτημα προκύπτει, αντιμετωπίζεται μέσα από την διασυνοριακή δράση των τριών χωρών.
- Συνεργασία με πρόσωπα και Φορείς: Η στενή συνεργασία με τους κατοίκους της Πρέσπας και τους φορείς σε τοπικό, εθνικό και διασυνοριακό επίπεδο, οδηγεί στην κοινή αντίληψη των προβλημάτων και στην από κοινού εξεύρεση βιώσιμων λύσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΤ: Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

2.ΣΤ.1. Η Τουριστική Προσφορά της Πρέσπας

Οι τουριστικές υποδομές είναι ένα από τα βασικά μειονεκτήματα της περιοχής καθώς στο παρελθόν δεν αποτελούσε πρώτη προτεραιότητα των φορέων της αναπτυξιακής πολιτικής. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξανόμενο τουριστικό ενδιαφέρον για την περιοχή.

2.ΣΤ.2. Διαμονή Επισκεπτών

Σύμφωνα με τον ΕΟΤ, αλλά και με επιτόπια έρευνά μας, επισκέψεις στην περιοχή και διασταύρωση πηγών μέσω διαδικτύου και μελετών, προκύπτει πως υπάρχουν 27 τουριστικές επιχειρήσεις που προσφέρουν διαμονή στους επισκέπτες με συνολική δυναμικότητα 566 κλινών. Ο αριθμός είναι ενδεικτικός, καθώς η καταγραφή αποτυπώνει τη δυναμικότητα της παρούσας χρονικής στιγμής. Επιπλέον διαμονή στην περιοχή προσφέρεται και μέσω (airbnb) δίνοντας στον επισκέπτη τη δυνατότητα ηλεκτρονικής κράτησης και ενοικίασης κατοικίας.

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται η κατανομή και η δυναμικότητα των καταλυμάτων σε κλίνες στην περιοχή του Δήμου Πρεσπών.

A/A	Όνομασία	Είδος	Δωμάτια	Κλίνες		Περιοχή

	Επιχείρησης					
1	Άγιος Αχιλλεως	Ξενώνας	7	18		Άγιος Αχιλλεως
2	Το Πέτρινο	Ξενώνας	9	18		Άγιος Γερμανός
3	Ο Άγιος Γερμανός	Ξενοδοχείο	12	34		Άγιος Γερμανός
4	Βαρνούς	Ξενοδοχείο	10	24		Άγιος Γερμανός
5	Κιβωτός Επ' αυλής	Παραδοσιακό Κατάλυμα	2	11		Άγιος Γερμανός
6	Έπαυλη	Παραδοσιακά Καταλύματα	2	12		Άγιος Γερμανός
7	Κόχι - Κόχι	Παραδοσιακό Κατάλυμα	Έπαυλη	10		Άγιος Γερμανός
8	Οι Πρέσπες	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	6	14		Άγιος Γερμανός
9	Villa Rossa	Ξενώνας	7	21		Ανταρτικό
10	Frida	Ξενώνας	3	6		Ανταρτικό
11	AL MONTE στο βουνό	Ξενώνας		10		Βροντερό
12	KRYSTAL HOTEL	Ξενώνας	6	12		Κρυσταλλοπηγή
13	Hotel Mimallones	Ξενοδοχείο	12	39		Λαιμός
14	Αριάδνη	Ξενοδοχείο	15	42		Λαιμός
15	Μύλος	Ξενώνας	10	24		Λαιμός
16	La Dafa	Ξενώνας	9	18		Πισοδέρι
17	Ο Δημήτρης	Ξενώνας	12	24		Πισοδέρι
18	Ελένη	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	9	18		Πισοδέρι
19	Μιράντα	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	6	18		Πισοδέρι
20	Μούσες	Airbnb/κατοικία	6	24		Πισοδέρι
21	Villa Πλατυθέα	Παραδοσιακό Κατάλυμα	8	16		Πλατό
22	Prespa Wellness	Παραδοσιακό	10	20+10		Πλατό

	Resort	Κατάλυμα				
23	Ο Φίλιππος	Ξενώνας	4	10		Ψαράδες
24	Συντροφιά	Ξενώνας	6	12		Ψαράδες
25	Χαγιάτι	Ξενώνας	4	16		Ψαράδες
26	Αρχοντικό	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	10	24		Ψαράδες
27	Η Παραλία	Ενοικιαζόμενα Δωμάτια	3	6		Ψαράδες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.A.1. Η Εμφάνιση του Τουριστικού Φαινομένου

Ο τουρισμός ως όρος εμφανίστηκε για πρώτη φορά στις αρχές του 19ου αιώνα (Lanquar, 1981). Οι μετακινήσεις ανθρώπων γίνονταν από την αρχαιότητα. Τα κίνητρα μετακίνησης ήταν κυρίως το εμπόριο, τα αθλητικά δρώμενα, οι ολυμπιακοί αγώνες, οι συναντήσεις πολιτικού περιεχομένου καθώς και η αναζήτηση νέων τόπων, οι λεγόμενες περιηγήσεις. Κατά τη διάρκεια των μεταχριστιανικών χρόνων, οι λόγοι μετακίνησης ήταν τα θρησκευτικά γεγονότα, ενώ την περίοδο της Αναγέννησης, οι μετακινήσεις γίνονταν για λόγους γνώσης και ευρύτερης αναζήτησης της αλήθειας. Στην βιομηχανική εποχή, οι μετακινήσεις και τα ταξίδια πραγματοποιούνταν με σκοπό την προβολή των υψηλότερων κοινωνικών τάξεων, ενώ στη σύγχρονη εποχή, τα ταξίδια ορίζονται ως βιολογική ανάγκη των ανθρώπων (Βαρβαρέσος, 1997; Casson, 1974).

3.A.2. Τα Τέσσερα Στάδια του Τουρισμού

Το πρώτο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης αντιστοιχεί στη μακρά περίοδο που μπορεί να χαρακτηριστεί προϊστορικός τουρισμός, από την εποχή του Μεσαίωνα μέχρι και τις αρχές του 17^{ου} αιώνα. Η αύξηση του πλούτου, η διεύρυνση της τάξης των εμπόρων και η στροφή προς την εκπαίδευση τόνωσαν το ενδιαφέρον για τις ξένες χώρες.

Η δημιουργία ατμομηχανών, έδωσε τη δυνατότητα επιπλέον περιήγησης, και με την εποχή των σιδηροδρόμων συνδέεται το δεύτερο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης. Εμφανίσθηκαν τα ομαδικά ταξίδια, αναπτύχθηκαν οι τουριστικοί πόλοι αναψυχής και εγκαινιάστηκε το ταξιδιωτικό εμπόριο και τα τουριστικά γραφεία.

Το επόμενο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης αντιστοιχεί στην περίοδο του μεσοπολέμου. Την περίοδο των πολέμων παρατηρείται στασιμότητα σε κάποιους τομείς, ωστόσο εμφανίζεται η ανάπτυξη των αυτοκινήτων. Την περίοδο αυτή εμφανίσθηκαν πολλές καινοτομίες στον τομέα του κοινωνικού τουρισμού με τη διεύρυνση δραστηριοτήτων: κάμπινγκ, εκδρομές με τροχόσπιτα, εκδρομές και μαζικές μετακινήσεις. Με την οικονομική ύφεση, την δεκαετία του 30, και με την έναρξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου η τουριστική ανάπτυξη σταμάτησε.

Το τελευταίο στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης ξεκίνησε στα Μεταπολεμικά χρόνια από το 1945 και καλύπτει την περίοδο μέχρι και σήμερα. Η μαζική ανάπτυξη του τουρισμού παρατηρήθηκε κυρίως στις εκβιομηχανισμένες χώρες της Ευρώπης. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται πλέον στα αεροπορικά ταξίδια. Δημιουργούνται νέοι προορισμοί, οι οποίοι αντικατέστησαν παλιούς τουριστικούς προορισμούς που είχαν πρόσβαση με τρένο. Τα ταξίδια μακρινού τουρισμού έγιναν αυτή την περίοδο ιδιαίτερα δημοφιλή, ενώ νέες μορφές τουρισμού εμφανίζονται με τη δυνατότητα φτηνής μετακίνησης (Lickorlsh & Jenkins, 2004).

3.A.3. Ιστορική Εξέλιξη του Ελληνικού Τουρισμού

Ο ελλαδικός χώρος υπήρξε τόπος μετακίνησης από αρχαιοτάτων χρόνων, κυρίως εσωτερικού τουρισμού. Τα διαθέσιμα μέσα μεταφοράς ήταν οι άμαξες, τα ιστιοφόρα και τα υποζύγια που ευνοούσαν μικρές αποστάσεις. Στην αρχαιότητα οι μετακινήσεις είχαν θρησκευτικό, θεραπευτικό και αθλητικό περιεχόμενο. Πραγματοποιούνταν επισκέψεις σε

διάφορα ιερά του Ελληνικού χώρου, όπως Το Μαντείο των Δελφών, οι μετακινήσεις στην Κω για λόγους υγείας και μετακινήσεις θεατών και αθλητών στην Αρχαία Ολυμπία και τους Δελφούς για την παρακολούθηση και την συμμετοχή σε αθλητικούς αγώνες (Τσάρτας, 1996). Με το πέρασμα των αιώνων, φτάνοντας στην εποχή της τουρκοκρατίας η Ελλάδα γίνεται ευρέως γνωστή μέσα από τους ξένου περιηγητές¹⁴.

Τον 19^ο αιώνα μαζί με την ανάκαμψη της χώρας κάνουν την εμφάνισή τους και τα πρώτα ξενοδοχεία και καθιερώνεται σταδιακά η Ελλάδα ως τουριστικός προορισμός. Σημαντικά βήματα προόδου πραγματοποιούνται τον 20^ό αιώνα. Για πρώτη φορά το 1914 ιδρύθηκε γραφείο Ξένων και Εκθέσεων το οποίο μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων. Το 1929 ιδρύθηκε ο Ελληνικός οργανισμός τουρισμού χωρίς ωστόσο να πραγματοποιηθούν προσπάθειες τουριστικής ανάπτυξης λόγω του Β.Π.Π. Με το πέρας του Πολέμου την δεκαετία του 1950, ο τουρισμός ανακάμπτει (Briassoulis, 1993). Η Ελλάδα άρχισε να προβάλλεται συστηματικά και δημιουργήθηκαν κίνητρα για τουριστικές εγκαταστάσεις (Ηγουμενάκης, 2000). Η Ελλάδα άρχισε να είναι πόλος έλξης συνδυαστικών διακοπών, κυρίως σε ξένους τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονταν τη χώρα για πολιτιστικούς λόγους (μνημεία), αλλά και για λόγους χαλάρωσης (ήλιος, θάλασσα, καλή διατροφή) (Clogg, 1992).

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

3.B.1. Διευκρίνιση όρων

Ο τουρισμός οφείλει την ονομασία του τόσο στην αγγλική λέξη *tour* που σημαίνει γύρος όσο και στην γαλλική *tourisme* που σημαίνει περιήγηση (Καραγιάννης & Έξαρχος, 2006).

Με το παγκόσμιο φαινόμενο του τουρισμού καθώς και με την προσπάθεια να δοθεί ένας ολοκληρωμένος ορισμός έχουν ασχοληθεί πολλοί ερευνητές. Οι πρώτοι ορισμοί επικεντρώνονταν στην έννοια του χώρου. Δύο έννοιες ωστόσο παραμένουν βασικές και σταθερές: α) το κίνητρο (σκοπός του ταξιδιού) και β) η μετακίνηση (διάρκεια παραμονής).

¹⁴ οι οποίοι έμεναν σε μικρά πανδοχεία, τα λεγόμενα χάνια, που παρείχαν περισσότερο οικογενειακή ατμόσφαιρα, παρά ανέσεις

- Οι Hunziker και Krapf είχαν προτείνει το 1942: «*Τουρισμός είναι το σύνολο των ενεργοποιημένων σχέσεων και γεγονότων κατά τη διάρκεια της μετακίνησης και παραμονής των ατόμων εκτός του τόπου της συνήθους κατοικίας τους, υπό τον περιορισμό ότι τόσο η μετακίνηση όσο και η παραμονή τους δεν έχουν ως κίνητρο την άσκηση οποιοσδήποτε κερδοσκοπικής δραστηριότητας*» (Βαρβαρέσος, 2000).
- Σύμφωνα με τη Στατιστική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών: *Ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των προσώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε μέρος, έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους για όχι περισσότερο από ένα διαδοχικό έτος για αναψυχή, εργασία και άλλους σκοπούς.* (WTO, 1993).
- Για τον Jafari: *ο τουρισμός είναι η μελέτη του ανθρώπου που βρίσκεται μακριά από το συνηθισμένο του φυσικό περιβάλλον, της βιομηχανίας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του, και των επιδράσεων που ασκεί αυτός και η βιομηχανία στο φυσικό, οικονομικό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον του χώρου που τον φιλοξενεί* (στο Gartner, 2001).
- Η Διεθνής Ένωση Επιστημών Τουρισμού: Τουρισμός είναι το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν από το ταξίδι και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων σε έναν προορισμό και δεν συνδέονται με κάποια κερδοσκοπική δραστηριότητα (Βενετσανοπούλου, 2006).
- Π.Ο.Τ.: Ως τουρισμός ορίζονται οι δραστηριότητες των προσώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος, για όχι περισσότερο από ένα συνεχή χρόνο, για αναψυχή, επαγγελματικούς και άλλους σκοπούς, που δεν σχετίζονται με την άσκηση δραστηριότητας αμειβόμενης στον τόπο επίσκεψης (Page, 2006).

Η έννοια του «παλιού» τουρισμού περιγραφόταν ως ο τουρισμός των καταναλωτών εκείνων, που ήταν άπειροι ταξιδιώτες και ικανοποιούνταν από τα ομοιογενή τουριστικά προϊόντα, βασισμένα σε ηλιόλουστους προορισμούς και παρείχαν κυρίως απόδραση από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και της εργασίας.

Αντίθετα ο «νέος» τουρισμός χαρακτηρίζεται από πιο έμπειρους τουρίστες, που νοιάζονται όλο και περισσότερο για την περιβαλλοντική επίπτωση των διακοπών στα μέρη που επισκέπτονται (Page, 2006).

3.B.2. Ορισμός του Τουρίστα

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, πολλοί ειδικοί του τουρισμού και διεθνείς οργανώσεις προσπάθησαν να ορίσουν την έννοια του τουρίστα σε συνάρτηση με τον τουρισμό. Η Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού (Federation Internationale des Journalistes et Ecrivains du Tourisme) ορίζει ότι :*«Τουρίστας είναι το άτομο που πραγματοποιεί μια μετακίνηση, για οποιαδήποτε αιτία, πέραν του συνήθους περιβάλλοντος του και το οποίο χρησιμοποιεί το χρόνο τηςσχόλης του για την ικανοποίηση της περιέργειας του, σε όλες τις μορφές της, καθώς και της ανάγκης του για ανάπαυση και ψυχαγωγία»* (Βαρβαρέσος, 1998).

Ο ορισμός του τουρίστα για λόγους στατιστικούς, γίνεται ακόμα πιο σύνθετος στην περίπτωση των διεθνών ταξιδιών. Σύμφωνα με τον McIntosh, ερευνώντας τον ορισμό του διεθνή ταξιδιώτη, που χαρακτηρίζεται με τον όρο διεθνή τουρίστας κατέληξαν στην επιτροπή Στατιστικών Ειδικών της Λεγεώνας των Εθνών. Ο ορισμός αυτός του 1937 χαρακτηρίζει τουρίστα τον επισκέπτη που παραμένει για μία ολόκληρη ημέρα. Αντίθετα οι άνθρωποι που δεν κάθονται ολόκληρη ημέρα χαρακτηρίζονται ως εκδρομείς (Βαρβαρέσος, 2000, Gartner, 2001). Τα χαρακτηριστικά που διακρίνουν τους τουρίστες με υψηλό οικονομικό, αλλά και μορφωτικό επίπεδο, είναι η οικολογική συνείδηση, τα πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, η διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση (Ασκέλη, 2005).

3.B.3. Μαζικός Τουρισμός

Ο μαζικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ομαδική συμμετοχή των τουριστών και οφείλεται στον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού. Μαζικός τουρισμός και χωρο-χρονικές συγκεντρώσεις ερμηνεύουν βασικά το σύγχρονο τουριστικό φαινόμενο (Βαρβαρέσος, 2000).

3.B.4. Ατομικός τουρισμός

Ο ατομικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη και ατομική οργάνωση του ταξιδιού.

3.Γ.1. Εισαγωγή στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές Τουρισμού

Τα είδη τουρισμού, που συναντώνται στην περιοχή των Πρεσπών, συνδυάζουν τη φύση, την παράδοση και τον πολιτισμό, ευνοώντας την προσέλκυση περισσότερων τουριστών. Αναλυτικότερα, οι ειδικές μορφές τουρισμού προσδιορίζονται από τα επιμέρους ειδικά κίνητρα που ωθούν τα άτομα στην τουριστική μετακίνηση, ενώ οι εναλλακτικές μορφές, οι οποίες αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών, ερμηνεύονται από τα κίνητρα των ατόμων που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού και τον προσανατολισμό της τουριστικής κατανάλωσης σε περιβαλλοντικά προϊόντα (Βαρβαρέσος, 2000).

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός κινήτρου στη ζήτηση (π.χ., θρησκεία οικολογία, πολιτισμός κ.α.) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής. Μέσα στις ειδικές μορφές τουρισμού συμπεριλαμβάνονται και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες αφορούν θέματα, όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας κ.λπ. Οι εναλλακτικοί ταξιδιώτες χαρακτηρίζονται από αυτονομία και οι υποδομές του εναλλακτικού τουρισμού διαφέρουν από αυτές του οργανωμένου. Η κοινή τομή, όμως, κάτω από την οποία συγκλίνουν οι δυο μορφές τουρισμού είναι ο σεβασμός στην τοπική, κοινωνική και περιβαλλοντική δομή (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

3.Γ.2. Βασικοί Παράγοντες Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού

Οι παρακάτω κατηγορίες τουρισμού διαφοροποιούνται σε σχέση με βασικούς παράγοντες όπως:

- 1) Σκοποί και κίνητρα των ατόμων που συμμετέχουν στις τουριστικές δραστηριότητες
- 2) Μορφές οργάνωσης – συμμετοχής, σχήματα συμπεριφοράς και κοινωνικοοικονομική θέση συμμετεχόντων ατόμων
- 3) Χώρος-χρόνος εκδήλωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων

Οι περιγραφές των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού περιλαμβάνουν:

- A) Ορισμό- εννοιολογική διευκρίνιση
- B) Προσδιοριστικά χαρακτηριστικά στοιχεία
- Γ) Δυνατότητες του είδους στην περιοχή των Πρεσπών

3.Γ.3. Ειδικές Μορφές Τουρισμού

Αγροτουρισμός

Ο καταλληλότερος ορισμός για τον αγροτουρισμό σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα, δόθηκε το 1984 στο πρακτικό της Διυπηρεσιακής Επιτροπής υπό την αιγίδα του ΕΟΤ.¹⁵ Αγροτουρισμός θεωρείται *«η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κύρια στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, με στόχο την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας – οικοτεχνίας) επιτοπίως παραγομένων»*. (Παπακωσταντινίδης, 1993).

Καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται ως δραστηριότητα και αναπτύσσεται σε χώρες που βρίσκονται στο φυσικό περιβάλλον μακριά από τις πόλεις. Στην Ελλάδα έκανε την εμφάνιση η αγροτουριστική δραστηριότητα το 1984 μαζί με την ίδρυση των πρώτων γυναικείων αγροτουριστικών δραστηριοτήτων και ένα χρόνο αργότερα καθορίστηκε το θεσμικό τους πλαίσιο από την Ε.Ο.Τ. Ο αγροτουρισμός συνδέεται με περιβαλλοντικές, κοινωνικές, και πολιτισμικές αξίες, οι οποίες επιτρέπουν, τόσο στους οικοδεσπότες, όσο και στους φιλοξενούμενους των περιοχών αυτών να υφίστανται αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Με τον αγροτουρισμό ασχολούνται κυρίως οι μόνιμοι κάτοικοι αγροτικών περιοχών, ο οποίος λειτουργεί ως επιπρόσθετη πηγή εισοδήματος.

¹⁵ (Η Επιτροπή αυτή, με μέλη της εκπροσώπους δέκα κρατικών και ημικρατικών φορέων, συγκροτήθηκε με τις αποφάσεις του τότε Γ.Γ. Ε.Ο.Τ.. αρ. 542.049/21.12.1983 και 514.207/14.2.1983).

Χαρακτηριστικά αγροτουρισμού

A) Η προσφορά υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων όπως τα (φασόλια Πρεσπών, τα λιμναία ψάρια, διάφορα βιολογικά προϊόντα) τα οποία έχουν προστατευόμενη ονομασία προέλευσης- προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης.

B) Πραγματοποιείται παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και θερμή συμμετοχή σε αυτές.

Γ) Επαφές με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομία. Τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, και συμμετοχή σε πολιτισμικές εκδηλώσεις (πανηγύρια στα χωριά).

Δ) Παρατήρηση και απόλαυση του Εθνικού Δρυμού των Πρεσπών του φυσικού και σπάνιου υδροβιότοπου της πανίδας και της χλωρίδας.¹⁶

Ως αγροτουριστικά καταλύματα διακρίνονται

A) Οι ξενώνες B)Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες Γ) Ενοικιαζόμενα δωμάτια σε αγροτικά καταλύματα – σπίτια Δ) Κάμπινγκ σε αγροκτήματα.

Αθλητικός Τουρισμός:

Ο όρος αθλητικός τουρισμός άρχισε να χρησιμοποιείται συστηματικά μετά το 1970 με σκοπό να περιγράψει τον τουρισμό με κύριο σκοπό την αθλητική δραστηριότητα. Ο αθλητικός τουρισμός, όμως, δημιουργεί ανάγκες υψηλών προδιαγραφών. Χρειάζονται οι κατάλληλες αθλητικές υποδομές και ο κατάλληλος εξοπλισμός για την επιτυχημένη υλοποίησή του.

Στην περιοχή των Πρεσπών έχουν αρχίσει να πραγματοποιούνται βήματα ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού. Παρόλο που η περιοχή διαθέτει άριστες φυσικές εγκαταστάσεις, έχουν μείνει ανεκμετάλλετες από αθλητικούς συλλόγους. Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού απαιτούνται πέραν από τις φυσικές υποδομές και υλικοτεχνικές υποδομές και εγκαταστάσεις.

¹⁶ MANTZOYRANH ΚΑΛΛΙΟΠΗ, 2006

Εκπαιδευτικός Τουρισμός:

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός πραγματοποιείται όλο το χρόνο καθώς πέραν από τις επισκέψεις των τουριστών διεξάγονται συνέδρια αναλόγως το φορέα που διοργανώνει το συνέδριο. Για την πραγματοποίηση των συνεδρίων απαιτείται η δημιουργία κατάλληλων υποδομών και χώρων στους οποίους θα γίνονται τα συνέδρια.

Στην περιοχή των Πρεσπών οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να ξεναγηθούν στην Μ. Λίμνη από του βαρκάρηδες – (ξεναγούς) οι οποίοι με ιδιαίτερο και παραστατικό και γλαφυρό ύφος μιλούν στους επισκέπτες για τις βραχυγραφίες και τα μοναστήρια της λίμνης.

Θρησκευτικός Τουρισμός:

Στον θρησκευτικό τουρισμό παρατηρείται η μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων και ομάδων προσκυνητών με σκοπό την επίσκεψη σε τόπους λατρείας και την συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις. Οι τουρίστες μετακινούνται σύμφωνα με το θρησκευτικό εορτολόγιο. Οι μεγαλύτερες θρησκευτικές μετακινήσεις πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια των εορτών του Πάσχα, του Δεκαπενταύγουστου και των Χριστουγέννων οι οποίες είναι οι μεγαλύτερες γιορτές της Ορθοδοξίας (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Στην περιοχή των Πρεσπών οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να θαυμάσουν τη θρησκευτική κληρονομιά πολλών αιώνων, όπως το νησάκι του Αγίου Αχιλλείου, τη βυζαντινή του Αγίου Αχιλλείου, η οποία κτίστηκε από τον Σαμουήλ και αποτελεί σήμα κατατεθέν του θρησκευτικού τουρισμού στην περιοχή. Κοντά στην τρίκλιτη βασιλική βρίσκεται και ο Ναός του Αγίου Γεωργίου, που έχει ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες. Περνώντας στη άλλη όχθη του νησιού οι επισκέπτες μπορούν να δουν το μοναστήρι της Παναγίας της Πορφύρας που κτίστηκε τον 16^ο αιώνα, ενώ στο χωριό Άγιος Γερμανός υπάρχει μια ακόμη βυζαντινή εκκλησία του 11^{ου} αιώνα με σπάνιες τοιχογραφίες.

Πολιτιστικός Τουρισμός:

Οι επισκέπτες απολαμβάνουν τον πολιτισμό (μελέτες ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων) και συμμετέχουν στις τοπικές εκδηλώσεις του προορισμού που επισκέπτονται (Δέφνερ, 1999).

Τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το τοπίο της περιοχής των Πρεσπών, η πλούσια ιστορική, πολιτισμική και αρχαιολογική κληρονομιά, δίνουν τη δυνατότητα στην περιοχή να διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις διεθνούς εμβέλειας καθώς επίσης και μορφωτικές εκδηλώσεις από τους συλλόγους των χωριών της περιοχής.

Χειμερινός τουρισμός:

Ο όρος χειμερινός τουρισμός καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα, ωστόσο ο διαίρεται σε δύο υποκατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο συνήθως ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με ορισμένα κλιματικά φαινόμενα (χιόνια). Ο τουρισμός αυτού του είδους συνδέεται κατεξοχήν με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες. Η δεύτερη υποκατηγορία αναφέρεται στους τουρίστες, οι οποίοι κατά την διάρκεια του χειμώνα στην χώρα τους επιλέγουν να κάνουν διακοπές σε άλλες χώρες με ευνοϊκότερες συνθήκες (Κομίλης, 1986).

Η περιοχή των Πρεσπών προσφέρει την πρώτη υποκατηγορία του χειμερινού τουρισμού. Ο Νομός Φλωρίνης διαθέτει τις απαιτούμενες τουριστικές υποδομές (καταλύματα όλων των κατηγοριών και χώρους εστίασης και αναψυχής), καθώς και οι ειδικές υποδομές των χειμερινών τουριστικών προορισμών της χώρας, ένα άρτια οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο Βίγλας – Πισοδερίου.

Τουρισμός τρίτης ηλικίας:

Τα άτομα της τρίτης ηλικίας κινούνται κοντά στον τόπο μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιούν είναι συνήθως μαζικά. Ως προς τις εποχές που

επιλέγουν αυτές είναι περίοδοι χαμηλής ή μέσης τουριστικής κίνησης, ευνοώντας έτσι την χρονική ισοκατανομή (Γκρίμπα, 2005).

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Κοινωνικός τουρισμός	Εκπαιδευτικός τουρισμός
Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματιών ενώσεων	Θρησκευτικός τουρισμός
<u>Αγροτουρισμός</u>	<u>Συνεδριακός τουρισμός</u>
Τουρισμός στην ύπαιθρο	Εκθεσιακός τουρισμός
<u>Τουρισμός τρίτης ηλικίας</u>	Τουρισμός κινήτρων
<u>Αθλητικός τουρισμός</u>	Επαγγελματικός τουρισμός
Περιηγητικός τουρισμός	Ορεινός τουρισμός
Θαλάσσιος τουρισμός	<u>Χειμερινός τουρισμός</u>
<u>Οικολογικός τουρισμός</u>	Γυμναστικός τουρισμός
Τουρισμός υγείας	Τουρισμός Περιπέτειας
Ιαματικός τουρισμός	Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά
<u>Πολιτιστικός τουρισμός</u>	Τουρισμός σε θεματικά πάρκα

*Τα υπογραμμισμένα είδη συναντώνται στην περιοχή των Πρεσπών σε μεγαλύτερο ποσοστό

3.Γ.4. Ο Εναλλακτικός Τουρισμός

Η ονομασία «εναλλακτικός» πρωτοεμφανίστηκε το 1980 στον Οικουμενικό Συνασπισμό για τον Τουρισμό στον Αναπτυσσόμενο Κόσμο, με σκοπό την εξερεύνηση πιθανών μορφών τουρισμού στις τριτοκοσμικές Χώρες. Ένας ορισμός που καλύπτει τον εναλλακτικό τουρισμό είναι αυτός των Eadington & Smith: «Οι μορφές τουρισμού που είναι συμβατές με τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές αξίες της περιοχής και οι οποίες επιτρέπουν τόσο στην κοινωνία υποδοχής όσο και στους επισκέπτες να απολαύσουν μια θετική και αξιόλογη

αλληλεπίδραση και κοινές εμπειρίες». Σύμφωνα με τους Hitchcock, King & Parnell οι βασικές αρχές που διέπουν τον εναλλακτικό τουρισμό είναι:

- Πρέπει να βασίζεται σε περιβαλλοντικές αρχές και να λαμβάνει υπόψη τον τοπικό πολιτισμό και τις θρησκευτικές ιδεολογίες και αντιλήψεις της περιοχής
- Ο διάλογος, η συνεννόηση και η επικοινωνία με την τοπική κοινωνία είναι απαραίτητα στοιχεία
- Η ανάπτυξη θα πρέπει να είναι σύμφωνη με την ικανότητα της περιοχής, ώστε να ανταπεξέλθει, τόσο σε όρους αισθητικής όσο και οικολογίας
- Πρέπει να είναι μέσο για δίκαιη κατανομή των κερδών στους φτωχούς

(Σωτηριάδης & Φαρσάρη, 2009).

3.Γ.5. Οφέλη του Εναλλακτικού Τουρισμού

Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού μπορεί να έρθει σε αντιπαράθεση με την μεγάλη φυγή των γηγενών από τους τόπους καταγωγής, δημιουργώντας μια συγκράτηση και των γηγενών στην πατρική τους γη. Παράλληλα βοηθά στην ανάπτυξη και ισχυροποίηση της οικονομίας με την δημιουργία νέων επιχειρήσεων εναλλακτικού τουρισμού χωρίς να υπάρχει η απαίτηση από τους εργαζόμενους να διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο, πέραν της απαραίτητης εξειδίκευσης εξυπηρέτησης εναλλακτικών τουριστών και επισκεπτών.

Ο εναλλακτικός τουρισμός συντελεί στην αρτιότερη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, προσφέροντας οικονομική άνθιση, ευμάρεια και αύξηση της παραγωγής των τοπικών προϊόντων της περιοχής.

3.Γ.6. Εναλλακτικός Τουρισμός Πρεσπών

Η περιοχή των Πρεσπών προσφέρεται για εναλλακτικό τουρισμό. Το κύριο χαρακτηριστικό των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με τη φύση, η αποφυγή των κοσμικών κέντρων και η συμβολή στην προστασία

του περιβάλλοντος, την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσφέρει λύσεις σε προβλήματα τουριστικής εποχικότητας.

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.Δ.1. Επιπτώσεις Τουριστικού Φαινομένου

Ο τουρισμός αναδεικνύει δυο πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά του, την *ευμεταβλητότητα* στις εξωτερικές οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, καθώς επίσης και την *ελαστικότητα* όσον αφορά στην αντιμετώπιση αντιξοοτήτων, γεγονός που αποδεικνύει τη δυναμικότητά του προκειμένου να καταστεί βιώσιμος. Έτσι, αποτελεί μια δυναμική δραστηριότητα, η οποία επιφέρει σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές στην οικονομία και στην κοινωνία σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο (Γαλανή & Μουτάφη, 2002).

3.Δ.2. Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις Τουρισμού

Το περιβάλλον αντιπροσωπεύει τον κυριότερο παράγοντα για τον τουρισμό, και η διατήρηση ενός υγιούς περιβάλλοντος αποτελεί την σημαντικότερη ανάπτυξη του τουρισμού στις χώρες υποδοχής. Η τουριστική δραστηριότητα ασκεί ολοένα και εντονότερες πιέσεις στο περιβάλλον. Το τουριστικό κοινό κινείται με κίνητρο την απόλαυση της φύσης. Στις αναδυόμενες ζώνες του εσωτερικού τουρισμού, αναμένεται αύξηση των τουριστικών πράξεων που τελούνται για την απόλαυση φυσικών περιοχών. Οι μετακινήσεις προς τον σκοπό του τουρισμού έχουν επίσης άμεσο αντίκτυπο στην ποιότητα του περιβάλλοντος.

Ωστόσο, σύμφωνα με τους Butler (1980), Prosser (1994), Ceballos-Lascurain (1996) και Glasson et al, (1995), ο τουρισμός περιέχει τους σπόρους της αυτοκαταστροφής του, υποβαθμίζοντας τους περιβαλλοντικούς πόρους που έλκουν τους επισκέπτες. Η αυξανόμενη ανάπτυξη του τουρισμού ασκεί πρόσθετη πίεση στους περιβαλλοντικούς πόρους, στους οποίους και είναι βασισμένη, υποβαθμίζοντας τις μελλοντικές προοπτικές του τοπικού πληθυσμού και τις προσδοκίες των τουριστών (Carter, 1991). Οι Glasson et al. (1995), σημειώνουν ότι ο τουρισμός, προκαλεί αλλαγές στην περιοχή, όπου αναπτύσσεται (Mbaiwa, 2003).

3.Δ.3. Πολιτιστικές επιδράσεις του τουρισμού

Η αλληλεπίδραση τουριστών και γηγενών στις ζώνες υποδοχής του τουρισμού, έχει ως αποτέλεσμα την μεταβολή των πολιτιστικών αξιών. Σύμφωνα με τον Sessa, όπως αναφέρεται στον Βαρβαρέσο, η άμεση συνεχής σχέση, η οποία δημιουργείται μεταξύ του ντόπιου και του τουρίστα συμβάλλει στην αμοιβαία ανταλλαγή πολιτιστικών αξιών. Ο τουρισμός έχει επίδραση και στην εμπορευματοποίηση της κουλτούρας. Ωστόσο οι επιδράσεις του τουρισμού στις χώρες υποδοχής κυμαίνονται ανάλογα με το βαθμό δεκτικότητας των πληθυσμών που έρχονται σε επαφή, καθώς κάθε χώρα διαφέρει στον τομέα ανάπτυξης υποδοχής τουριστών (Βαρβαρέσος, 2000).

3.Δ.4. Σχέσεις Τουριστών με Γηγενείς Κατοίκους

Οι σχέσεις και η επικοινωνία μεταξύ τουριστών και ντόπιων κατοίκων έχει συγκεντρώσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών, ως ένα σημαντικό παράδειγμα των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνική συμπεριφορά, τις αξίες και τις αντιλήψεις των γηγενών κατοίκων.

Ειδικότερα, όσο πιο μεγάλη εμφανίζεται η τουριστική ανάπτυξη, τόσο περισσότερο επηρεάζεται και διαταράσσεται η σχέση ντόπιων - τουριστών. Μια σειρά από φαινόμενα, όπως αύξηση του κόστους ζωής, συνωστισμός σε τράπεζες, καταστήματα και ταχυδρομεία, μιμητισμός - ξενομανία (στη γλώσσα, ήθη - έθιμα κ.α.), ξενοφοβία επιβεβαιώνουν τα παραπάνω και χαλαρώνουν τις παραδοσιακές δομές της ελληνικής οικογένειας (Γκρίμπα ,2005; Κοκκλώσης & Τσάρτας, 2001).

3.Δ.5. Οικονομικές Επιπτώσεις Τουρισμού

Μέσω της ανάλυσης των οικονομικών επιπτώσεων μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα για την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης της εκάστοτε χώρας. Επιπλέον, ευνοούνται συγκρίσεις, όχι μόνο μεταξύ των διαφόρων χωρών, αλλά και ανάμεσα σε πόλεις του ίδιου κράτους (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001).

3.E.1. Οργανισμοί τουρισμού

Οι οργανισμοί σκοπεύουν στην οργάνωση και εμπορευματοποίηση του τουρισμού, στην κατάλληλη πληροφόρηση και καθοδήγηση, συμβουλευόντας τα κράτη υποδοχής και προέλευσης των τουριστών, όσο και τους ίδιους τους τουρίστες. Ουσιαστικά, οι αρμοδιότητες των Εθνικών Οργανισμών Τουρισμού και των τουριστικών οργανώσεων εθνικής εμβέλειας προσδιορίζουν το ρόλο τους στη διαμόρφωση της εθνικής τουριστικής πολιτικής.

3.E.2. Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ.)

Ο Π.Ο.Τ. άρχισε να λειτουργεί στις 2 Ιανουαρίου του 1975, ενώ το Νοέμβριου του προηγούμενου έτους είχαν τεθεί οι δομές του οργανισμού σε ισχύ. Η έδρα του οργανισμού ήταν η Γενεύη πριν μεταφερθεί στην Μαδρίτη με την επίσημη λειτουργία του το 1975. Η βασική επιδίωξη του Οργανισμού είναι να προβάλλει και να αναπτύξει τον τουρισμό, ώστε να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη, στη διεθνή αλληλοκατανόηση, στην ειρήνη, στην ευημερία καθώς και στον παγκόσμιο σεβασμό των βασικών ανθρωπίνων ελευθεριών και δικαιωμάτων, χωρίς διάκριση φυλής, φύλλου, γλώσσας ή θρησκείας στον τομέα του τουρισμού (Βαρβαρέσος, 2000).

Ο Π.Ο.Τ. περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες μελών.

- Τα τακτικά κράτη (103)
- Τα συνεργαζόμενα (4 αυτόνομες γεωγραφικές ζώνες)
- Τα προσεταιριζόμενα (157)

3.E.3. Τουριστική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)

Η τουριστική πολιτική της Ε.Ε. έχει ως στόχο να προωθεί μια ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη στις χώρες μέλη. Οι στόχοι της τουριστικής πολιτικής της Ε.Ε. αφορούν 4 τομείς:

- Την ελεύθερη μετακίνηση και την προστασία των τουριστών

- Το πλαίσιο εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών
- Τις μεταφορές
- Την περιφερειακή ανάπτυξη.

3.E.4. Τουριστική Πολιτική στις Χώρες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.)

Η επιτροπή τουρισμού του Ο.Ο.Σ.Α. εκδίδει μια ετήσια αναφορά με τίτλο Τουριστική Πολιτική και Διεθνής Τουρισμός στις Χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., η οποία περιλαμβάνει πληροφορίες για τις επιμέρους κυβερνητικές πολιτικές στον τομέα του τουρισμού. Ταυτόχρονα δημοσιεύει και στατιστικές που σχετίζονται με τις πρόσφατες εξελίξεις των μεγεθών του διεθνούς τουρισμού στη ζώνη του Ο.Ο.Σ.Α. Οι χώρες – μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. είναι η Γερμανία, η Αυστραλία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Δανία, η Ισπανία, οι Η.Π.Α., η Φιλανδία, Η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, το Λουξεμβούργο, η Νορβηγία, η Νέα Ζηλανδία, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Ελβετία και η Τουρκία, οι οποίες αποτελούν τις κυριότερες τουριστικές χώρες του κόσμου σχετικά, με το ύψος των συναλλαγματικών τουριστικών εισπράξεων και δαπανών και τις μεγαλύτερες ζώνες προέλευσης και υποδοχής των τουριστών (Βαρβαρέσος, 2000).

3.E.5. Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)

Ο Ε.Ο.Τ. ιδρύθηκε για πρώτη φορά το 1929, ωστόσο άλλαξε ονομασία το 1936 και επανιδρύθηκε το 1951 με βάση το Νόμο 1624/1951. Οι αρμοδιότητες του Ε.Ο.Τ. καθορίζονται από τους νόμους 2160/93 και 2636/98. Η δομή του Ε.Ο.Τ. αποτελείται από τρεις κύριες υπηρεσίες:

- Την κεντρική υπηρεσία
- Τις περιφερειακές υπηρεσίες εσωτερικού
- Τις υπηρεσίες εξωτερικού

Σκοπός του είναι η οργάνωση, η ανάπτυξη και η προώθηση του ελληνικού τουρισμού. Οι αρμοδιότητες του Ε.Ο.Τ. αφορούν τους παρακάτω τομείς:

- 1) Κανονιστικές/Νομοθετικές
 - Επενδύσεις (κίνητρα για την τουριστική ανωδομή)
 - Καταλύματα (τεχνικές προδιαγραφές, άδειες κλπ.)
 - Τουριστικά γραφεία
 - Ειδική τουριστική υποδομή
 - Λοιπά τουριστικά επαγγέλματα (άδειες, δικαιώματα κλπ)
- 2) Τουριστικός σχεδιασμός
 - Χάραξη και εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής
 - Διαχείριση των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 3) Ανάπτυξη της τουριστικής ανωδομής και υποδομής
 - Αφορά κυρίως χιονοδρομικά κέντρα, μαρίνες, παραδοσιακούς οικισμούς, ξενοδοχεία κλπ.
- 4) Διαχείριση τουριστικών εγκαταστάσεων
 - Αυτός ο τομέας περιλαμβάνει τη διαχείριση ξενοδοχείων (ΞΕΝΙΑ)
- 5) Επιχορηγήσεις
 - Τοπικές αρχές για την ανάπτυξη πιλοτικών προγραμμάτων και την ανάληψη πρωτοβουλιών τοπικής ανάπτυξης
 - Ενώσεις τουριστικών ενδιαφερόντων για την ανάπτυξη πιλοτικών προγραμμάτων
- 6) Προβολή σε εθνικό και διεθνές επίπεδο
 - Διαφήμιση στην Ελλάδα και το Εξωτερικό
 - Εκδόσεις (χάρτες, αφίσες)
 - Συνεργασία με τα Μ.Μ.Ε. και τον τύπο
 - Συνεργασία με τους τουριστικούς πράκτορες
 - Συμμετοχή σε μεγάλες διεθνείς τουριστικές εκθέσεις
- 7) Κατάρτιση και Εκπαίδευση
 - Διοργάνωση σεμιναρίων για ανέργους, καθώς και για τους επαγγελματίες του τουρισμού και τους υπαλλήλους του Ε.Ο.Τ.
 - Εποπτεία της σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών και της σχολής Ξεναγών
- 8) Έρευνα και εκπόνηση μελετών

- 9) Συνεργασία με τις τοπικές αρχές τους επαγγελματίες του τουριστικού τομέα και συντονισμός της δράσης τους
- 10) Διεθνείς σχέσεις
- 11) Διοργάνωση πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (Φεστιβάλ Αθηνών).

3.Ε.6. Υπουργείο Ανάπτυξης

Το Υπουργείο ανάπτυξης δημιουργήθηκε το 1996, από τη συγχώνευση του Υπουργείου τουρισμού, του Υπουργείου βιομηχανίας και του Υπουργείου εμπορίου. Σκοπός του είναι ο σχεδιασμός και η άσκηση της τουριστικής πολιτικής της χώρας. Οι λειτουργίες του είναι αφορούν την εποπτεία και το συντονισμό των ακόλουθων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

- Ε.Ο.Τ.
- Του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδας
Της σχολής τουριστικών επαγγελμάτων.

3.Ε.7. Το ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδας (Ξ.Ε.Ε.)

Το Ξ.Ε.Ε. ιδρύθηκε το 1935 ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία (Πανελλήνιος Ένωση Τουριστικών Ξενοδοχείων). Σκοποί του Ξ.Ε.Ε. είναι οι εξής:

- Η μελέτη, η υπόδειξη και η εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στη βελτίωση, την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του ξενοδοχειακού τομέα της χώρας
- Η προστασία και η περίθαλψη των ξενοδόχων και του προσωπικού του Ξ.Ε.Ε. από το ταμείο Προνοίας Ξενοδόχων.

3.Ε.8. Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων (Π.Ο.Ξ.)

Η Π.Ο.Ξ. ιδρύθηκε το 1946 ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, η οποία εκπροσωπεί τις τοπικές ενώσεις ξενοδόχων. Ο σκοπός και οι αρμοδιότητες της ομοσπονδίας είναι:

1) Σκοποί:

- Η οργάνωση όλων των ξενοδόχων της χώρας σε σωματεία και η ένταξη τους στην δύναμη της ομοσπονδίας.
- Η συνεργασία των σωματείων της ομοσπονδίας για την προαγωγή

2) Αρμοδιότητες:

- Σύσταση γραφείου μελετών και στατιστικής
- Ενημέρωση σχετικά με ζητήματα και εξελίξεις που αφορούν τους ξενοδόχους
- Οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων
- Έκδοση ενημερωτικού περιοδικού και πληροφοριακού δελτίου
- Συνεργασία με ξενοδοχειακές οργανώσεις του εξωτερικού
- Εκπροσώπηση της ομοσπονδίας σε συμβούλια, επιτροπές, κρατικούς οργανισμούς, υπουργεία
- Δημιουργία προμηθευτικού συνεταιρισμού
- Σύσταση ταμείου αλληλοβοήθειας των ξενοδόχων – μελών της ομοσπονδίας.

3.E.9. Τουριστικά Γραφεία

Τα τουριστικά γραφεία λειτουργούν ως αυτόνομοι ενδιάμεσοι φορείς στη διανομή τουριστικών προϊόντων. Η ουσιαστική λειτουργία τους είναι η παρέμβαση μεταξύ των τουριστών και του τουριστικού προϊόντος με σκοπό την αποκόμιση προμήθειας (Βαρβαρέσος, 2000).

3.E.10. Tour – Operators

Ο tour operator είναι μια εμπορική επιχείρηση με νομική υπόσταση ταξιδιωτικού γραφείου, μιας οργάνωσης ή ενός εξουσιοδοτημένο μεταφορέα και μεταφράζεται ως κατασκευαστής ταξιδιών. Οι tour – operators αποτελούν τους κυριότερους μεσολαβητές της τουριστικής ζήτησης που εκδηλώνεται στις χώρες προέλευσης των τουριστών και της τουριστικής προσφοράς των χωρών υποδοχής (Βαρβαρέσος, 2000).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

4.1. Οικονομική Σημασία του Τουρισμού

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους οικονομικούς τομείς, καταλαμβάνει περίπου το 5,5% του παγκόσμιου ακαθάριστου εθνικού προϊόντος και το 6% της απασχόλησης (Glasson et al, 1995), όπου και απασχολείται ένας στους δεκαπέντε εργαζομένους παγκοσμίως (Croal, 1997), τόσο στον αναπτυγμένο όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Οι περισσότερες κυβερνήσεις ενθαρρύνουν την αύξηση του τουρισμού στις χώρες τους προκειμένου να υποστηρίξουν την οικονομική ανάπτυξη.

Για τις φτωχές χώρες, περιοχές, κωμοπόλεις και πόλεις, ο τουρισμός αποτελεί μια γρήγορη διαδρομή για ανάπτυξη (Mbaiwa, 2003). Σύμφωνα με τον Hall (1995), ο κύριος λόγος για τον οποίο οι κυβερνήσεις, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες ενθαρρύνουν τις τουριστικές επενδύσεις, είναι λόγω των προσδοκιών ότι θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη.

Ο τουρισμός μπορεί να είναι ο καταλύτης για την εθνική και περιφερειακή ανάπτυξη, φέρνοντας απασχόληση, ανταλλαγή κερδών, πλεονεκτήματα ισοζυγίου πληρωμών και σημαντικές εξελίξεις σε έργα υποδομής, ωφελώντας τόσο τους τοπικούς πληθυσμούς όσο και τους επισκέπτες (Glasson et al, 1995). Ο Carter (1991) σημειώνει ότι υπάρχει μια συσσωρευτική σχέση μεταξύ της ανάπτυξης τουρισμού, του περιβάλλοντος και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. Παράλληλα, σε πολλές χώρες του κόσμου, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, η ανάπτυξη του οποίου αποφέρει μεγάλο όφελος το οποίο δεν μπορεί να υποτιμηθεί και πολύ περισσότερο δε να παραβρεθεί.

4.2. Περιφερειακή Οικονομία & Νέες Θέσεις Εργασίας

Σε αρκετές ανέρχονται οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στις οποίες μετατοπίζεται, βαθμιαία, αλλά σταθερά, το επίκεντρο της τουριστικής ανάπτυξης από το κέντρο στην περιφέρεια. Επομένως, ο τουρισμός ενισχύει την ανάπτυξη της περιφέρειας και απομονωμένων ή μειονεκτικών περιοχών οι οποίες αποτελούν ισχυρούς πόλους έλξης, αφού περιορίζει το άνοιγμα της ψαλίδας που υπάρχει ανάμεσα στα εισοδήματα του οικονομικά

ενεργού πληθυσμού συντελεί στη διασπορά, κλαδική ή χωροταξική, του εισοδήματος, αυξάνει τα εισοδήματα, την απασχόληση, τις επενδυτικές δραστηριότητες, διευρύνοντας και βελτιώνοντας την ποιότητα και το επίπεδο ζωής του πληθυσμού. Κοντολογίς, πολυάριθμες είναι και οι θετικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία κυρίως τονώνοντάς την μια και ο τουρισμός επιδρά καταλυτικά και δραστηριοποιεί ορισμένους κλάδους ή υποκλάδους της οικονομικής δραστηριότητας οι οποίοι σχετίζονται με τη βιομηχανία, βιοτεχνία, κατασκευές, υπηρεσίες, μεταφορές, εμπόριο, τράπεζες, επικοινωνίες κ.ο.κ

Ως τομέας, ο τουρισμός δημιουργεί θέσεις εργασίας (Cooper C. et all, 1999), πλήρους ή μερικής απασχόλησης, σε δωδεκάμηνη ή εποχιακή βάση, συνδυάζεται και με άλλους τομείς της οικονομίας (γεωργία, βιομηχανία, εμπόριο, μεταφορές κ.α.), οδηγεί στην αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος, ιδιαίτερα, στις περιπτώσεις αυτοαπασχόλησης ή πολλαπλής απασχόλησης. Έτσι, περιορίζεται η εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση. Στο σημείο αυτό δεν θα πρέπει να παραλειφθούν και οι προσπάθειες που αφορούν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου για παράδειγμα μέσω της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

5. ΕΡΕΥΝΑ

5.1 Εισαγωγικά

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην ανάλυση και παρατήρηση της υφιστάμενης τουριστικής κατάστασης και ανάπτυξης στην περιοχή του Δήμου Πρεσπών την περίοδο «2010 – 2017», καθώς και στην καταγραφή των αντιλήψεων των άμεσα εμπλεκόμενων με τον τουρισμό όσον αφορά τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στις Πρέσπες, την επιρροή της οικονομικής κρίσης στον τουριστικό τομέα και τις τουριστικές δυνατότητες και προοπτικές της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώχθηκε:

- ❖ Το προφίλ των μόνιμων κατοίκων ή/και μη κατοίκων της περιοχής της Πρέσπας
- ❖ Η διερεύνηση των γνώσεων των ερωτώμενων σχετικά με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού της περιοχής

- ❖ Η Καταγραφή των απόψεων των ερωτώμενων για την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή των Πρεσπών
- ❖ Η αξιολόγηση της συμβολής των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, κράτους των τοπικών επιχειρήσεων και της τοπικής κοινωνίας στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής
- ❖ Η καταγραφή των απόψεων των ερωτώμενων για την συμβολή της τουριστικής ανάπτυξης σε σημαντικούς κλάδους της περιοχής

5.2. Μεθοδολογία Έρευνας

Προκειμένου να καταστεί η έρευνα δυνατή, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο κατάλληλα διαμορφωμένο, το οποίο βασίστηκε σε προηγούμενες εμπειρικές έρευνες και μελέτες, οι οποίες διαπραγματεύονταν το ίδιο αντικείμενο, δηλαδή την τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή των Πρεσπών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2017 έως τον Ιανουάριο του 2018 μοιράζοντας τα ερωτηματολόγια και συλλέγοντας απαντήσεις από τους άμεσα εμπλεκόμενους με τον τουρισμό στην περιοχή της Πρέσπας.

Στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν 150 συμμετέχοντες από τους οποίους οι 110 απάντησαν ολοκληρωμένα στο ερωτηματολόγιο που τους χορηγήθηκε. Με βάση την ελληνική στατιστική υπηρεσία το ποσοστό των απατηθέντων ερωτηματολογίων αντιστοιχεί στο 10% του τοπικού πληθυσμού. Το προφίλ των συμμετεχόντων αντιστοιχούσε σε άτομα ηλικίας άνω των 18 ετών, οι οποίοι έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό της περιοχής και στόχος ήταν η καταγραφή των απόψεων τους για την τουριστική ανάπτυξη στις Πρέσπες, καθώς και η επιρροή της οικονομικής κρίσης και οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού της περιοχής.

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με βάση την κλίμακα Likert και αποτελούνταν από 13 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και μία ανάπτυξης. Η δομή του ερωτηματολογίου απαρτιζόταν από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν στοιχεία δημογραφικού ενδιαφέροντος, το δεύτερο μέρος αφορούσε την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή των Πρεσπών και το τρίτο μέρος αφορούσε την επιρροή της οικονομικής κρίσης στον τουρισμό της περιοχής. Μέσα από το ερωτηματολόγιο, η έρευνα εξετάζει: i) τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην περιοχή ii) την

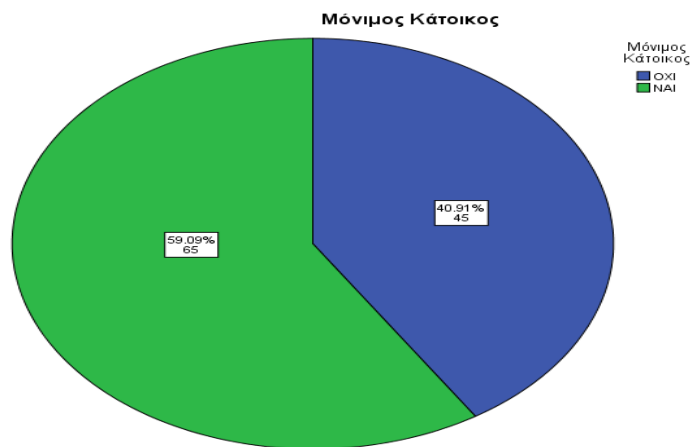
τουριστική ανάπτυξη των Πρεσπών iii) την αλληλεπίδραση της τουριστικής κίνησης της περιοχής με την οικονομική κρίση την διάρκεια «2010 – 2017».

5.3. Μεθοδολογία Επεξεργασίας Δεδομένων

Για την επεξεργασία των στοιχείων και τη διεξαγωγή των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα SPSS. Για την κάθε ερώτηση βρέθηκαν ποσοστά και δημιουργήθηκαν τα αντίστοιχα διαγράμματα. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική των αποτελεσμάτων.

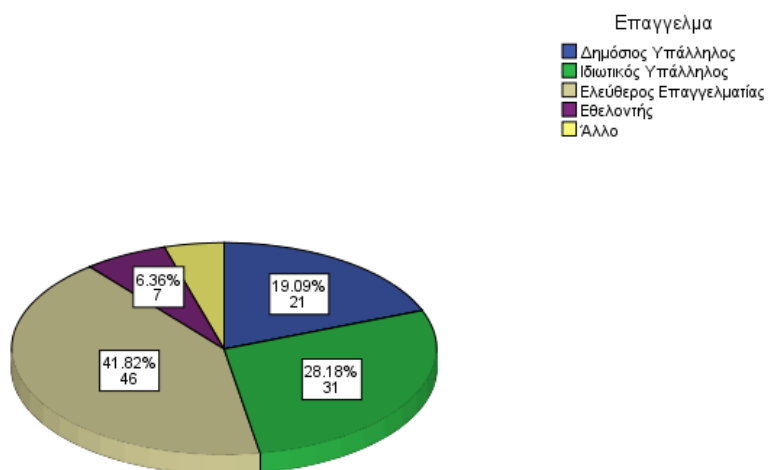
5.4. Το Προφίλ του Δείγματος

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το 40.9% του δείγματος δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής και το 59.1% ήταν μόνιμοι κάτοικοι (Πίνακας 1 Παράρτημα II). Ειδικότερα οι γηγενείς κάτοικοι αποτελούν περίπου το 60% του πληθυσμού, ενώ το υπόλοιπο αφορά σε εργαζόμενους που έχουν μετακινηθεί από την μείζονα Δυτική Μακεδονία.



Στο ερωτηματολόγιο κλήθηκαν να απαντήσουν ερωτώμενοι διαφόρων ηλικιών. Η ηλικία των ερωτηθέντων κυμαίνονταν από 18 έως 65 (Πίνακας 2 Παράρτημα II) γεγονός που αποδεικνύει την τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή από την νεαρή ηλικία κυρίως στον τομέα της εστίασης και της διαμονής.

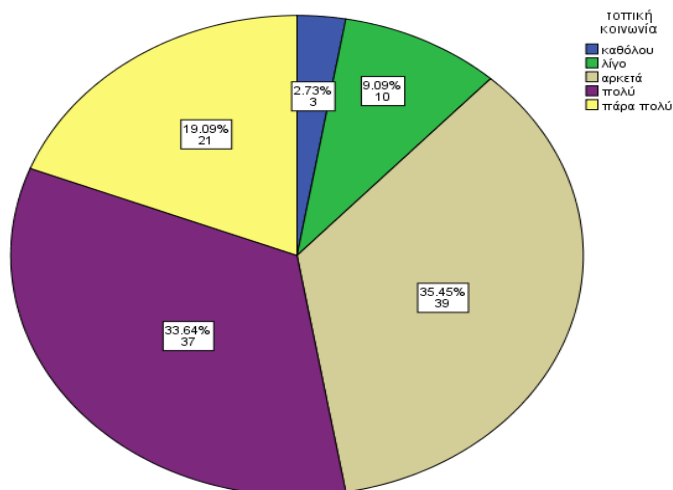
Στην επαγγελματική τους δραστηριότητα το δείγμα αποτελούνταν από πέντε κατηγορίες. Το 19.1% των ερωτηθέντων εργάζονται στις δημόσιες υπηρεσίες της περιοχής των Πρεσπών και το 28.2% ήταν ιδιωτικοί υπάλληλοι. Σημαντικό έργο στους τομείς της Προστασίας και του Τουρισμού των Πρεσπών πραγματοποιείται από τους δημοσίους υπαλλήλους ιδιωτικού δικαίου οι οποίοι εργάζονται στο Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πρεσπών. Το μεγαλύτερο ποσοστό, σημειώθηκε στους ελεύθερους επαγγελματίες με 41.8%. Ανέκαθεν η κυριότερη πηγή εσόδων της περιοχής ήταν η γεωργία και η αλιεία. Με το πέρασμα των χρόνων οι ελεύθεροι επαγγελματίες της περιοχής έχουν ανάπτυξη τις δικές τους παραγωγές εξάγοντας διάφορων ποικιλιών φασόλια εντός και εκτός συνόρων. Μικρό ποσοστό σημειώθηκε στους εθελοντές με 6.4%, ωστόσο στην περιοχή πραγματοποιούνται κάθε χρόνο εθελοντικές δραστηριότητες από το Δήμο Πρεσπών υπό την αιγίδα της Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών και το φορέα Διαχείρισης με την συμμετοχή εκπαιδευτικών μονάδων. Στην περιοχή έχει δημιουργηθεί και ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Φσολοπαραγωγών Εθνικού Δρυμού Πρεσπών ο οποίος βοηθάει στην παραγωγή των φασολιών της περιοχής, στην εκπαίδευση και ενημέρωση των τουριστών σχετικά με την αγροτική δραστηριότητα των Πρεσπών.



Ακόμη ένα πρίσμα εξέτασης για το προφίλ των συμμετεχόντων ήταν η εργασιακή εμπειρία στον τομέα του τουρισμού. Στην ερώτηση σχετικά με την εργασιακή εμπειρία στον τομέα του τουρισμού στην περιοχή, το 17.3% δήλωσε πως έχει εμπειρία μόλις 1-2 χρόνια, το 19.1% 2-5 χρόνια, το 26.4% 5-10 χρόνια, το 35.5% 10 χρόνια εμπειρίας (Πίνακας 4 Παράρτημα II). Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις με ανθρώπους οι οποίοι ασχολούνται με τον τουρισμό. Οι συμμετέχοντες με την μικρή ή μεγάλη τους εμπειρία αντίστοιχα, διατύπωναν αρκετά διαφορετικές απόψεις σε θέματα ανάπτυξης και προοπτικής του τουριστικού τομέα της περιοχής. Πρότειναν ιδέες για θέματα υποδομών, βελτίωσης του οδικού δικτύου, ενώ οι κάτοικοι του Χωριού Πισοδερίου εξέφρασαν τα παράπονά τους για ανολοκλήρωτες προτάσεις και ενδεχόμενες συνεργασίες με επενδυτές του εξωτερικού βασιζόμενοι στην χρόνια εμπειρία τους στην περιοχή.

5.5. Αποτελέσματα της Έρευνας

Στα πλαίσια της έρευνας ζητήθηκε από του συμμετέχοντες να απαντήσουν κατά πόσο πιστεύουν ότι μπορούν να συμβάλουν ορισμένοι φορείς στην ανάπτυξη της περιοχής. Σε ποσοστό 1.8% δήλωσαν ότι οι πολιτικοί φορείς δεν μπορούν «καθόλου» να συμβάλουν και το 11.8% δήλωσαν ότι μπορούν να συμβάλουν «λίγο». Το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε αρκετά της τάξεως του 40% και το 18.2% και δήλωσαν «πάρα πολύ» (Πίνακας 5 Παράρτημα II). Παρόμοιες απαντήσεις δόθηκαν και στη συμβολή της τοπικής κοινωνίας στην ανάπτυξη των Πρεσπών. Το 2.7% δήλωσαν «καθόλου», το 9.1% λίγο, το 35.5% δήλωσαν «αρκετά», το 33.6% «πολύ» και το 19.1% των συμμετεχόντων, δήλωσε ότι η τοπική κοινωνία μπορεί να συμβάλει «πάρα πολύ» (Πίνακας 6 Παράρτημα II). Μέσα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων διαπιστώνεται η αφοσίωση κυρίως των γηγενών κατοίκων στους τοπικούς άρχοντες της κοινωνίας, επηρεαζόμενοι και από τον βαθμό συγγένειας που τους διακατέχει. Το ποσοστό 2.7% προκύπτει από τα χωριά Ανταρτικό και Κώτα επισημαίνοντας οι κάτοικοι των χωριών τον παραγκωνισμό τους συγκριτικά με τα υπόλοιπα από την τοπική Κοινωνία των Πρεσπών.

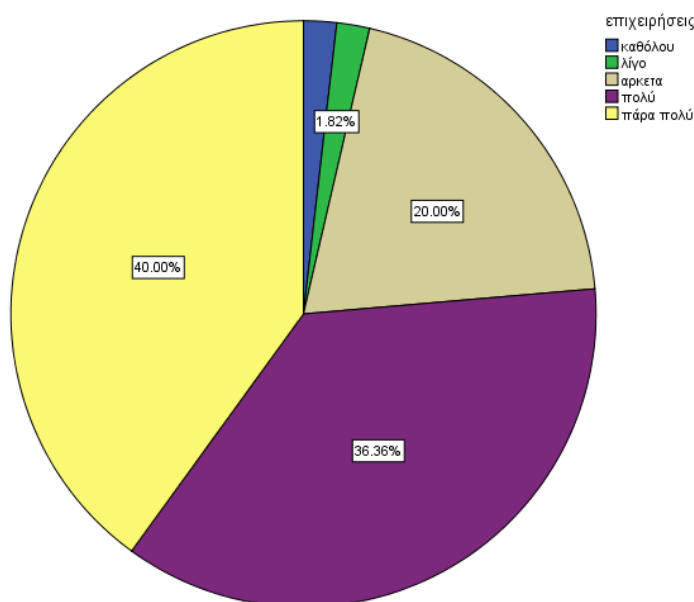


Συνεχίζοντας την ανάλυση των δεδομένων, ρωτήθηκαν οι συμμετέχοντες κατά πόσο πιστεύουν ότι η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής. Το 3.6% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι η συμμετοχή των πολιτών δεν μπορεί να συμβάλει «καθόλου» στην ανάπτυξη, το 9.1% λίγο. Το 33.6% δήλωσαν «αρκετά» και «πολύ», ενώ το 19.0% δήλωσαν «πάρα πολύ» (Πίνακας 7 Παράρτημα II). Στην περιοχή των Πρεσπών πραγματοποιούνται κατά διαστήματα εθελοντικές δραστηριότητες με την συμμετοχή των πολιτών διαφόρων ηλικιών, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο τα μέγιστα στην ανάδειξη του τουριστικού τομέα της περιοχής. Αξίζει επίσης να σημειωθεί η προσπάθεια που πραγματοποιείται από τους τοπικούς φορείς με το κάλεσμα σχολείων πανελλαδικώς, προκειμένου να συμβάλουν οι μαθητές στην καθαριότητα του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών.

Στην ερώτηση συμβολής ανάπτυξης στις Πρέσπες το 3.6%, απάντησε ότι το κράτος δεν μπορεί «καθόλου» να συμβάλει στην ανάπτυξη, το 8.2% απάντησε «λίγο», το 36.4% «αρκετά», το 29.1% «πολύ» και το 22.7% «πάρα πολύ». Στα δημογραφικά στοιχεία, οι περισσότερες απαντήσεις πάρθηκαν από τους ελεύθερους επαγγελματίες των οποίων η επαγγελματική δραστηριότητα επικρατεί στην περιοχή. Στην ερώτηση για την συμβολή ανάπτυξης των επιχειρήσεων στην περιοχή το 1.8% απάντησε ότι οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να συμβάλουν «καθόλου», το 1.8% «λίγο», το 20% «αρκετά», το 36.4% πολύ και το 40% πάρα πολύ (Πίνακας

8 Παράρτημα II). Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις της περιοχής δέχτηκαν το μεγαλύτερο πλήγμα της οικονομικής κρίσης. Προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στους απαιτητικούς επισκέπτες, καινοτομούν και αναπτύσσονται συνεχώς σε θέματα υποδομών, οργάνωσης και εξυπηρέτησης. Η επισκεψιμότητα της περιοχής περιλαμβάνει όλων των ειδών επισκέπτες και τουρίστες.

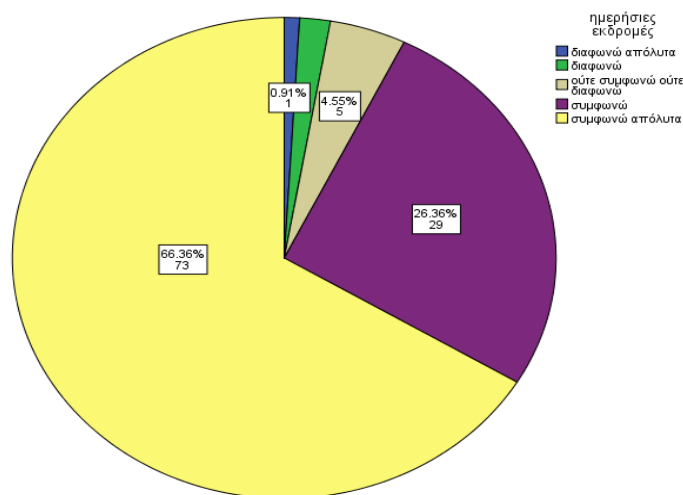
Η Πρέσπα είναι τόπος φυσικού ενδιαφέροντος, ωστόσο οι τοπικές επιχειρήσεις με τις κατάλληλες υποδομές θα προωθήσουν την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, δημιουργώντας την Πρέσπα ένα τουριστικό προορισμό ο οποίος θα τηρεί ένα πλήρες τουριστικό πακέτο.



Στην συνέχεια της έρευνας, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να κατατάξουν και να κατηγοριοποιήσουν την περιοχή των Πρεσπών ως τουριστικό προορισμό. Αξίζει να αναφερθούν ορισμένες απαντήσεις που δόθηκαν.

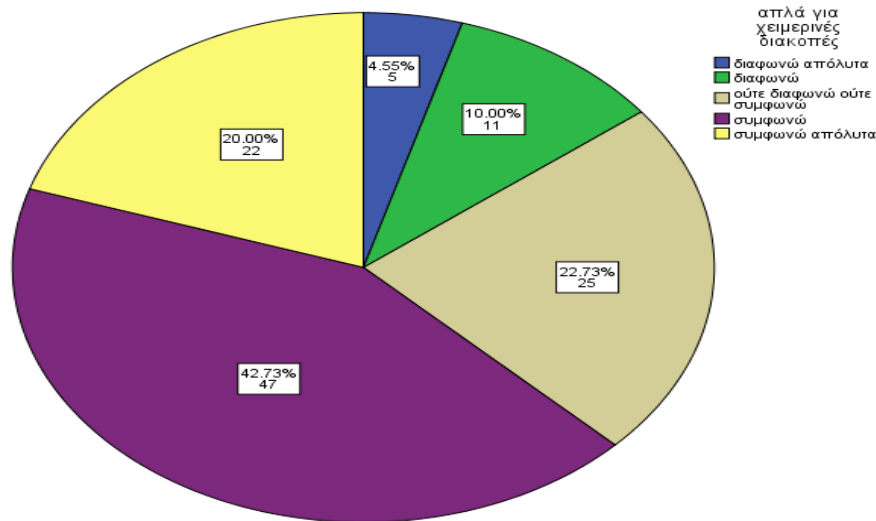
Μόλις το 5.5% συμφώνησε «απόλυτα» και κατηγοριοποίησε την περιοχή, ως προορισμό παραθερισμού μακράς διάρκειας (Πίνακας 9 Παράρτημα II). Σε αντίθεση με την παραπάνω ερώτηση σε ποσοστό 46,4% «συμφώνησαν απόλυτα» (Πίνακας 10 Παράρτημα II) κατατάσσοντας την περιοχή προορισμό ολιγοήμερων διακοπών, και σε ποσοστό 66.4% «συμφώνησαν απόλυτα» (Πίνακας 11 Παράρτημα II) κατατάσσοντας την περιοχή ως προορισμό ημερήσιων εκδρομών.

Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τη διαμονή των τουριστών στις τουριστικές περιοχές, έχοντας ως αποτέλεσμα την μείωση της διαμονής τους και την αύξηση των ολιγοήμερων και ημερήσιων εκδρομών. Οι Πρέσπες αποτελούν το βασικό σταθμό της διαδρομής Φλώρινα – Πρέσπες – Καστοριά την οποία επιλέγουν οι εκδρομείς ως μια εναλλακτική ημερήσια εξόρμηση.



Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, και οι απαντήσεις των συμμετεχόντων για την κατανομή της περιοχής ως προορισμό καλοκαιρινών ή χειμερινών διακοπών. Στην κατανομή της περιοχής ως καλοκαιρινό προορισμό επικρατεί ισορροπία με το 30.0% των ερωτηθέντων να «συμφωνεί» (Πίνακας 16 Παράρτημα II) κατατάσσοντας την περιοχή ως προορισμό καλοκαιρινών διακοπών.

Στην κατανομή της περιοχής, ως χειμερινό προορισμό οι συμμετέχοντες συμφωνούν σε ποσοστό 42.7% (Πίνακας 17 Παράρτημα II) γεγονός που αποδεικνύεται από την τουριστική κίνηση τον χειμώνα στην περιοχή εξαιτίας του χιονοδρομικού κέντρου Βίγλας Πισοδερίου, το οποίο αποτελεί πόλο έλξης εκατοντάδων τουριστών τους Μήνες Νοέμβριο – Φεβρουάριο.

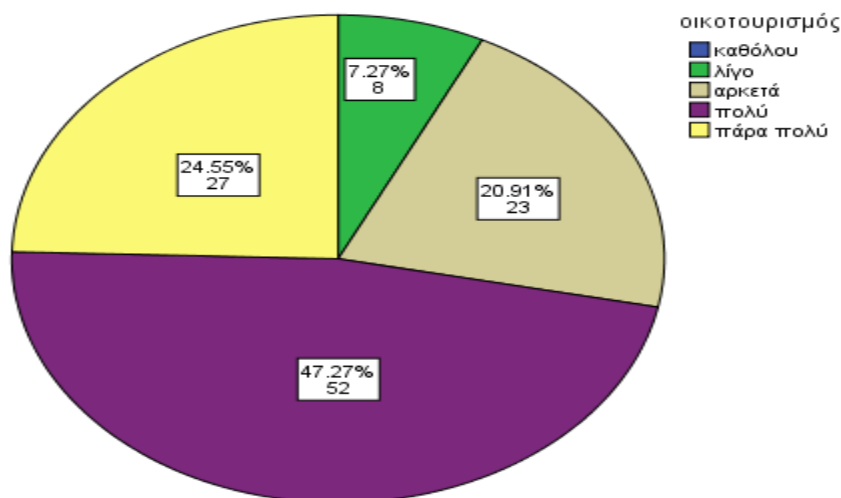


Περνώντας στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού της περιοχής, προτάθηκαν ορισμένα είδη τουρισμού στους συμμετέχοντες, από τα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν ποία ευδοκιμούν στην περιοχή.

Σε ποσοστό 39.1% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι, στην περιοχή των Πρεσπών ευδοκimei αρκετά (Πίνακας 18 Παράρτημα II) ο εκπαιδευτικός τουρισμός. Στην περιοχή πραγματοποιούνται σχεδόν καθημερινά εκδρομές εκπαιδευτικών μονάδων με σκοπό την ενημέρωση των μαθητών και την άμεση επαφή με την φύση και τον πολιτισμό των Πρεσπών, σύμφωνα με τον Φορέα Διαχείρισης και την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών.

Τα τελευταία χρόνια ενισχύεται η τάση για ηπιότερες μορφές τουρισμού, ως αποτέλεσμα της αυξημένης περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης και ευαισθητοποίησης, αφού είναι γνωστές οι αρνητικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον και οι πολιτισμικές αλλοιώσεις που επιφέρει στις τοπικές κοινωνίες. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, διαπιστώνεται ότι και οι Πρέσπες αποτελούν έναν τόπο ανάπτυξης οικοτουρισμού, με το 49% να δηλώνει ότι ευδοκimei «πολύ» (Πίνακας 19 Παράρτημα II). Σε γενικές γραμμές ο οικοτουρισμός βασίζεται στο φυσικό περιβάλλον, είναι οικονομικά αποτελεσματικός, προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο. Στην ερευνητική περιοχή υπάρχουν σπάνιοι βιότοποι, καθώς και είδη φυτών και ζώων που δεν είναι τόσο κοινά στην υπόλοιπη Ευρώπη και αποτελούν τα κύρια αντικείμενα ενδιαφέροντος για τον οικοτουρίστα. Η ενότητα των βιοτόπων στην ευρύτερη

περιοχή μελέτης έχει να επιδείξει πάρα πολύ αξιόλογα ενδιαφέροντα, τόσο γενικότερα οικολογικά (επιμέρους βιότοποι και φυσικές-γεωλογικές διαπλάσεις, γλωρίδα, πανίδα), όσο και ειδικότερα ενδιαφέροντα που αναφέρονται σε παραδοσιακές ασχολίες (γεωργία, κτηνοτροφία κ.ά.), αλλά και στις ιστορικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητές των Πρεσπών. Στις περιοχές όπου ο οικοτουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά, αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο οικονομικό πόρο για τις τοπικές κοινωνίες.



Υψηλά ποσοστά σημειώθηκαν και στον πολιτιστικό τουρισμό, με το 44,5% των ερωτώμενων να δηλώνει ότι, ο πολιτιστικός τουρισμός ευδοκμεί (πολύ) (Πίνακας 20 Παράρτημα II), στοιχεία που αποδεικνύουν την δραστηριότητα της περιοχής με τις διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται κυρίως την περίοδο του καλοκαιριού με αποκορύφωμα τις εκδηλώσεις των "Πρεσπειών".

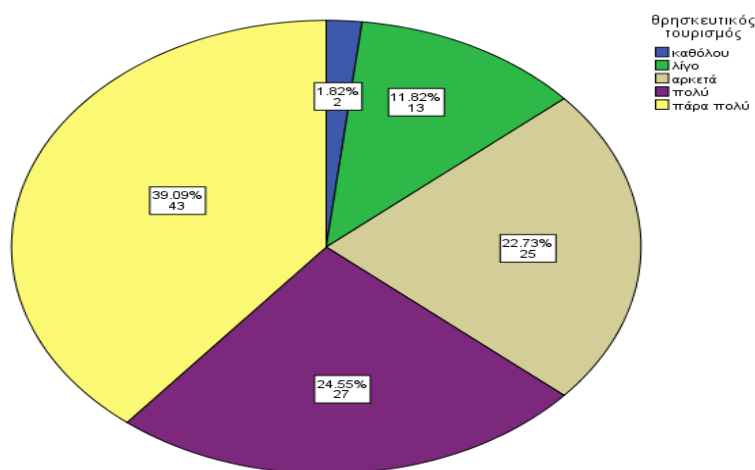
Αν και η περιοχή προσφέρεται για χαλάρωση και ευεξία, το 31,8% δήλωσε ότι δεν ευδοκμεί «καθόλου» (Πίνακας 21 Παράρτημα II) ο τουρισμός υγείας και ευεξίας συμπληρώνοντας κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου την έλλειψη βασικών υποδομών και εγκαταστάσεων. Ωστόσο επισημάνθηκε η φυσική χαλάρωση την οποία απολαμβάνει ο επισκέπτης περπατώντας στα μονοπάτια και απολαμβάνοντας βαρκάδα στις λίμνες.

Ο "πράσινος" τρόπος ζωής των Πρεσπών έχει προσελκύσει τους λάτρεις του eco τουρισμού με την περιοχή να κερδίζει όλου και περισσότερους eco τουρίστες. Οι συμμετέχοντες

απάντησαν σε ποσοστό 41.8% ότι ευδοκimei (Πολύ) (Πίνακας 22 Παράρτημα II) και αναπτύσσεται σταδιακά ο eco τουρισμός στις Πρέσπες.

Περνώντας στο θρησκευτικό τουρισμό στον οποίο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό η περιοχή μόλις το 1.8% δήλωσε ότι δεν ευδοκimei (καθόλου) ενώ το 39.1% δήλωσε ότι ευδοκimei «πάρα πολύ» (Πίνακας 23 Παράρτημα II).

Ένας λόγος επίσκεψης στην περιοχή των Πρεσπών είναι και τα βυζαντινά της μνημεία με τα ασκηταριά και τη βυζαντινή του Αγίου Αχιλλείου να δεσπόζουν. Στη βυζαντινή του Αγίου Αχιλλείου στο ομότιμο νησάκι, καταφθάνουν επισκέπτες απ' όλο τον κόσμο με σκοπό να θαυμάσουν το σωζόμενο μνημείο. Αξιοσημείωτο γεγονός είναι η τέλεση της Θείας Λειτουργίας την ημέρα της ονομαστικής εορτής του Αγίου στις 15 Μαΐου με την συμμετοχή Λαρισαίων επισκεπτών.



Απ' ότι φαίνεται στις απαντήσεις των συμμετεχόντων, η Πρέσπα αποτελεί για τους τουρίστες ένα προορισμό αναψυχής με υψηλά ποσοστά 27.3% «αρκετά», 33.6% «πολύ», 25.5% «πάρα πολύ» (Πίνακας 24 Παράρτημα II).

Με την έναρξη της οικονομικής κρίσης ο εναλλακτικός τουρισμός άρχισε να αποκτά όλο και περισσότερους οπαδούς. Η ερευνητική περιοχή αποτελεί ένα μέρος ιδανικό για τους τουρίστες που επιλέγουν την εναλλακτική μορφή τουρισμού. Πραγματοποιούνται συνεχώς δράσεις όπως προστασία του περιβάλλοντος, διατήρηση των οικοσυστημάτων και αποφυγή των κλασικών τουριστικών προσφορών. Στην ερώτηση σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό οι

συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 46.4% ότι ευδοκimei «πολύ» και το 21.8% απάντησαν «πάρα πολύ» (Πίνακας 25 Παράρτημα II).

Στον τομέα του αθλητικού τουρισμού παρατηρείται μια σταθερά με τους ερωτούμενους να απαντούν σε ποσοστό 24.5.% ότι δεν ευδοκimei καθόλου, 18.2% λίγο, 28.2% αρκετά, 19.1% πολύ, 9.1% πάρα πολύ (Πίνακας 26 Παράρτημα II). Το μείζον πρόβλημα του αθλητικού τουρισμού της περιοχής, είναι οι ανεπαρκείς εγκαταστάσεις, που δεν επιτρέπουν την άφιξη μαζικών αθλητικών ομάδων για την καλοκαιρινή τους προετοιμασία, πέραν από τη διοργάνωση εβδομαδιαίων κατασκηνώσεων του Ομίλου Ξιφασκίας Φλώρινας. Αξίζει να σημειωθεί η πρωτοβουλία του Γυμναστή Δημητρίου Μαρκόπουλου, ο οποίος έπειτα από προσωπικό κόπο κατάφερε να δημιουργήσει ακαδημία καλαθοσφαίρισης στην περιοχή ωθώντας τη νέα γενιά στον αθλητισμό.

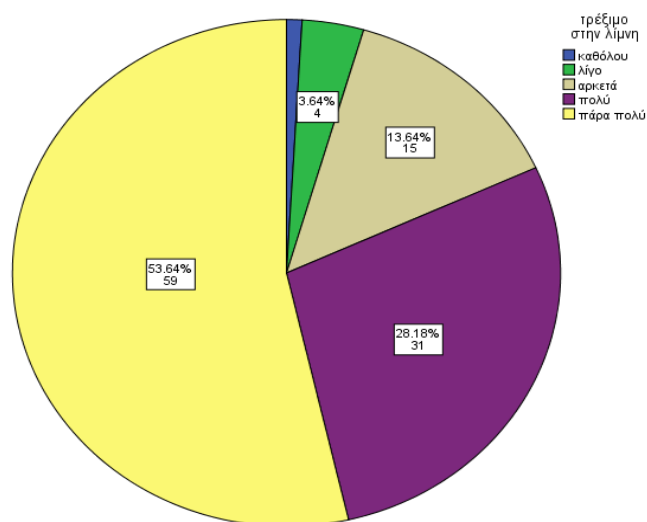
Το φυσικό περιβάλλον της ερευνητικής περιοχής αποτελεί έναν «παράδεισο» ανάπτυξης διαφόρων δραστηριοτήτων. Στα πλαίσια της έρευνας οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν με κλίμακα (καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ πάρα πολύ) στην ερώτηση «ποιες από τις παρακάτω τουριστικές δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή των Πρεσπών». Στην δραστηριότητα εξερεύνησης σπηλαίων οι ερωτώμενοι απάντησαν σε ποσοστό 40.0% ότι μπορεί να αναπτυχθεί (αρκετά) (Πίνακας 27 Παράρτημα II). στην περιοχή σε συνδυασμό με την σπηλιά του Κόκκαλη στο χωρίο Βροντερό η οποία χρησίμευε ως νοσοκομείο των ανταρτών.

Στην ερώτηση εάν μπορεί να αναπτυχθεί το αλεξίπτωτο πλαγιάς, το 5,5% απάντησε λίγο, το 30.0% αρκετά και το 30.9% πολύ (Πίνακας 27 Παράρτημα II). Τα τελευταία 2 χρόνια πραγματοποιήθηκαν πτήσεις με αλεξίπτωτο πλαγιάς στην περιοχή, ξεφεύγοντας από τις παραδοσιακές δραστηριότητες που επικρατούν στην περιοχή.

Όπως προαναφέρθηκε, το φυσικό περιβάλλον βοηθάει στην περαιτέρω ανάπτυξη δραστηριοτήτων και η περιοχή διαθέτει δύο από τις πιο γνωστές λίμνες της χώρας. Στην ερώτηση που σχετίζεται με την δυνατότητα πραγματοποίησης κανόε καγιάκ στις λίμνες, το 42,7% απάντησαν πάρα πολύ ενώ καθόλου μόλις το 1.8% (Πίνακας 28 Παράρτημα II) επισημαίνοντας την επιθυμία τους να πραγματοποιηθεί η συγκεκριμένη δραστηριότητα στην περιοχή.

Παραμένοντας στις δραστηριότητες οι οποίες έχουν ως βασικό τους στοιχείο το νερό, οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση που αφορούσε τις καταδύσεις ήταν εντελώς αντίθετες με το καγιάκ λίμνης. Το 31.8% απάντησαν καθόλου και το 33.6% λίγο (Πίνακας 28 Παράρτημα II).

Εντυπωσιακές απαντήσεις σημειώθηκαν στο τρέξιμο περιμετρικά της λίμνης με το 53.6% να δηλώνει ότι μπορεί να αναπτυχθεί η συγκεκριμένη δραστηριότητα πάρα πολύ (Πίνακας 29 Παράρτημα II) δείχνοντας με αυτές τις απαντήσεις την στροφή των ανθρώπων στον αθλητισμό, και το ίδιο ποσοστό δήλωσαν ότι μπορεί να αναπτυχθεί πάρα πολύ 53.6% η δραστηριότητα της ιππασίας στις Πρέσπες.

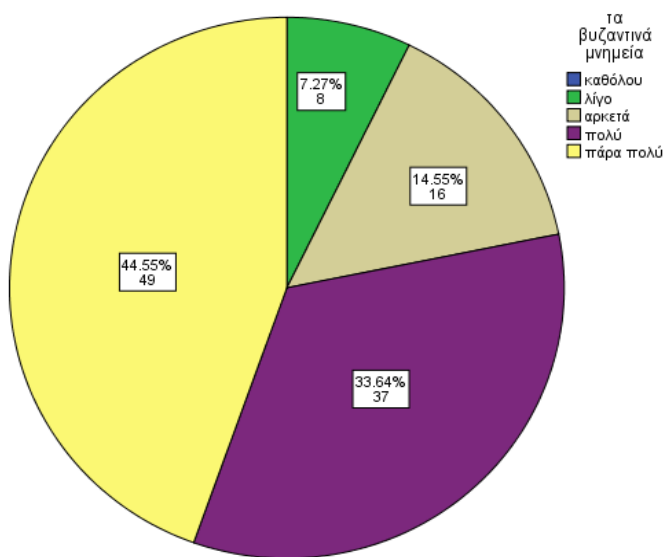


Στην ερώτηση για την δραστηριότητα της αναρρίχησης το 37.3% δήλωσε ότι, μπορεί να αναπτυχθεί αρκετά (Πίνακας 31 Παράρτημα II). Στις δραστηριότητες που προϋπάρχουν στην περιοχή και χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης, οι απαντήσεις που δόθηκαν στις μίνι κρουαζιέρες, το 38.2% των ερωτηθέντων απάντησε πολύ (Πίνακας 33 Παράρτημα II). και στον αρχαιολογικό τουρισμό, το 40.% απάντησε πολύ (Πίνακας 34 Παράρτημα II) με τους συμμετέχοντες να υποστηρίζουν το παραγκωνισμό των αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής.

Στη συνέχεια της έρευνας, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στην ερώτηση για ποιους από τους παρακάτω λόγους είναι γνωστή η περιοχή των Πρεσπών. Οι απαντήσεις δόθηκαν με βάση την κλίμακα «καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ, πάρα πολύ». Στην ερώτηση που σχετίζεται με βάση τα τοπικά προϊόντα της περιοχής, το 45.5% δήλωσε ότι είναι

πάρα πολύ (Πίνακας 35 Παράρτημα II) γνωστή εξαιτίας των τοπικών της προϊόντων (φασόλια, ψάρια). Η περιοχή των Πρεσπών φημίζεται για τα τοπικά της προϊόντα, τα οποία είναι ευρέως γνωστά πανελλαδικώς, διαφημίζοντας την περιοχή. Σε κάθε κεντρικό σημείο της περιοχής των Πρεσπών, συρρέουν τουρίστες με σκοπό την αγορά τοπικών προϊόντων από τους γηγενείς παραγωγούς.

Η πλούσια ιστορία της περιοχής, της έχει χαρίσει πολύτιμα βυζαντινά μνημεία, τα οποία έχουν επιβιώσει στο πέρασμα των χρόνων. Οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 44.4% ότι η περιοχή είναι πάρα πολύ (Πίνακας 36 Παράρτημα II) γνωστή για τα Βυζαντινά της μνημεία.



Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τον Εθνικό Δρυμό και τον υδροβιότοπο των Πρεσπών. Η περιοχή έχει αναγνωριστεί το 1974 ως Εθνικό Πάρκο και προστατεύεται από το δίκτυο Natura 2000 και έχει ενταχθεί στην συνθήκη Ramsar. Στην ερώτηση για τον Εθνικό Δρυμό το 38.2% δήλωσε ότι είναι πολύ γνωστή και το 45.5% ότι είναι πολύ (Πίνακας 38 Παράρτημα II). γνωστή για το υδροβιότοπό της. Εντυπωσιακό ποσοστό σημειώθηκε για την αναγνωρισιμότητα της

περιοχής με τα Πρέσπεια δηλώνοντας το 74.5% ότι είναι πάρα πολύ γνωστή (Πίνακας 39 Παράρτημα II) η περιοχή.

Για τη διευκόλυνση των συμμετεχόντων η έρευνα στηρίχτηκε σε ερωτήσεις κλειστού τύπου, ωστόσο για την ολοκληρωμένη άποψη στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην περιοχή οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να παραθέσουν την άποψη τους στην ερώτηση εάν αναπτύχθηκαν καινοτόμα είδη τουρισμού την περίοδο 2010 – 2017. Η συντριπτική πλειοψηφία απάντησαν ότι δεν αναπτύχτηκε κάτι καινοτόμο σε ποσοστό 95.5% (Πίνακας 43 Παράρτημα II) και μόλις οι πέντε θετικές απαντήσεις αφορούσαν τη δραστηριότητα του παραπέντε (αλεξίπτωτο πλαγιάς).

Η τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου και της έρευνας αφορά την αλληλεπίδραση του τουρισμού με την οικονομική κρίση. Στην ερώτηση σε ποίο βαθμό πιστεύουν ότι βοηθάει η περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού σε ορισμένους τομείς. Το 55.5% δήλωσε ότι βοηθάει πάρα πολύ στη δημιουργία θέσεων εργασίας (Πίνακας 44 Παράρτημα II) και μόλις το 3.6% απάντησαν (λίγο), τονίζοντας την συνολική ανεργία ολόκληρου του Νομού. Η επιλογή ενός τουριστικού προορισμού επηρεάζεται από τη συνολική εικόνα μια περιοχής με τους συμμετέχοντες να δηλώνουν ότι η βελτίωση της τουριστικής εικόνας της περιοχής βοηθάει (πολύ) 43.6% και πάρα πολύ 43.6% (Πίνακας 45 Παράρτημα II).

Για την κατάλληλη τουριστική ανάπτυξη, η οικονομική ευμάρεια των τοπικών επιχειρήσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση. Στην ερώτηση εάν η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή θα συμβάλει στην αύξηση των κερδών των τοπικών επιχειρήσεων, το 67.3% των ερωτηθέντων απάντησε ότι πάρα πολύ (Πίνακας 48 Παράρτημα II).

Στην επόμενη ενότητα οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις οι οποίες σχετίζονται με την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή. Οι απαντήσεις δόθηκαν με βάση την κλίμακα Λίκερτ «Διαφωνώ απόλυτα, Διαφωνώ, Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ, Συμφωνώ, Συμφωνώ απόλυτα». Στην ερώτηση μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης έχει μειωθεί η τουριστική κίνηση στην περιοχή το 41.7% συμφώνησε απόλυτα και μόλις το 2.7% διαφώνησε απόλυτα (Πίνακας 49 Παράρτημα II), δείγμα της πληγής που δέχθηκε η περιοχή με την έναρξη της κρίσης στη χώρα μας. Στην επόμενη απάντηση παρατηρείται μία μέση κατάσταση με τους συμμετέχοντες ούτε να διαφωνούν ούτε να συμφωνούν σε ποσοστό

32.7% (Πίνακας 50 Παράρτημα II) δηλώνοντας ότι η προσέλευση των εκδρομέων ήταν μεγαλύτερη μετά την οικονομική κρίση. Μέσα από αυτή την απάντηση διαπιστώνεται η προτίμηση των ανθρώπων να επιλέγουν τις μονοήμερες εκδρομές ως εναλλακτική λύση ενάντια στην οικονομική κρίση. Η επόμενη ερώτηση, αφορούσε την ομάδα των τουριστών με τους ερωτηθέντες να συμφωνούν απόλυτα σε ποσοστό 39.1% (Πίνακας 51 Παράρτημα II) ότι η προσέλευση των τουριστών ήταν μεγαλύτερη πριν την οικονομική κρίση. Το ίδιο ποσοστό σημειώθηκε και στη ερώτηση που αφορούσε τη διαμονή των τουριστών στην περιοχή με το 39.1% να συμφωνεί (Πίνακας 52 Παράρτημα II), ότι ο χρόνος διαμονής των τουριστών μειώθηκε στην περιοχή.

Λαμβάνοντας υπόψη την ενασχόληση των συμμετεχόντων με τον τουριστικό κλάδο, τους ζητήθηκε να συγκρίνουν τις Πρέσπες με άλλες περιοχές με το 42.7% να συμφωνεί (Πίνακας 53 Παράρτημα II), ότι η περιοχή αποτελεί έναν φθινό τουριστικό προορισμό. Στην ερώτηση για την αλλαγή του τρόπου επιλογής τουριστικού προορισμού εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, το 34.5% συμφώνησε και το 30.9% ούτε συμφώνησε ούτε διαφώνησε (Πίνακας 54 Παράρτημα II).

Ο εναλλακτικός τουρισμός της περιοχής μέσα από τις απαντήσεις φαίνεται ότι κινείται με μια σταθερή πορεία με το 36.4% ούτε να διαφωνεί ούτε να συμφωνεί (Πίνακας 55 Παράρτημα II). στην ενίσχυσή του μετά την κρίση. Η οικονομική κρίση απ ότι φαίνεται έχει επηρεάσει τις εγχώριες τουριστικές μονάδες με το 40.9% να συμφωνεί (Πίνακας 56 Παράρτημα II), ότι μειώθηκαν, συμπληρώνοντας την ενοικίαση σπιτιών μέσω διαδικτύου (RBNB,) ως έναν λόγο μείωσης διαμονής των τουριστών και μετέπειτα κλείσιμο επιχειρήσεων διαμονής.

Εν κατακλείδι οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά προτάσεων, οι οποίες μπορούν να συμβάλουν στην βελτίωση και στην ανάπτυξη της τουριστικής εικόνας στην περιοχή των Πρεσπών. Ένα ζήτημα που πλήττει την περιοχή χρόνια, είναι το οδικό δίκτυο της περιοχής. Στην ερώτηση βελτίωσης του οδικού δικτύου και περαιτέρω ανάπτυξης νέων μέσων μεταφοράς το 73.6% (συμφώνησε απόλυτα) (Πίνακας 59 Παράρτημα II) πως θα βοηθούσε στην ανάπτυξη της περιοχής. Στην περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής μέσω κονδυλίων και κρατικών επιχορηγήσεων, οι συμμετέχοντες σε ποσοστό 38.2% συμφώνησαν πολύ και 39.1% πάρα πολύ (Πίνακας 60 Παράρτημα II) ότι θα συμβάλουν στην ανάπτυξη των Πρεσπών. Υψηλά ποσοστά

σημειώθηκαν και στην ενίσχυση της τουριστικής κίνησης της περιοχής μέσω Μ.Μ.Ε. με το 46.2% να συμφωνεί απόλυτα (Πίνακας 61 Παράρτημα ΙΙ). Ένα ιδιαίτερα ενθαρρυντικό ποσοστό πάρθηκε στην ερώτηση που αφορούσε την ενημέρωση των εκπαιδευτικών μονάδων με το 42.7% να (συμφωνεί απόλυτα) (Πίνακας 62 Παράρτημα ΙΙ) ότι θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του τουρισμού. Στην πρόταση αναβάθμισης και εκπαίδευσης σε θέματα υποδομών και τουρισμού οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θα βοηθήσει πάρα πολύ η περαιτέρω εκπαίδευση σε ποσοστό 50.9% (Πίνακας 63 Παράρτημα ΙΙ).

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου βασίστηκε στη διασυνοριακή γραμμή της περιοχής. Το περιεχόμενο της ερώτησης αφορούσε την επίλυση του Μακεδονικού ζητήματος και κατά πόσο θα επηρεαστεί θετικά η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Το 23.6% δήλωσε καθόλου, το 26.4% λίγο, το 26.4% αρκετά, το 17.3% πολύ και το 6.4% πάρα πολύ (Πίνακας 66 Παράρτημα ΙΙ). Μέσα από τις απαντήσεις διαπιστώθηκε ότι το όνομα Μακεδονία δεν επηρεάζει την βελτίωση της ανάπτυξης της περιοχής.

5.5.1. Ανάλυση Αποτελεσμάτων Επιστημονικών Ερωτημάτων

Στις παρακάτω ενότητες, θα παρουσιασθεί η ανάλυση των επιστημονικών ερωτημάτων για τα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή των Πρεσπών, την επιρροή της οικονομικής κρίσης στον τουρισμό της περιοχής, καθώς και Mann – Whitney U Test για διάφορους άλλους παράγοντες.

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στη δημιουργία θέσεων εργασίας (Πίνακες 67, 67Α Παράρτημα ΙΙ).***

Όπως προκύπτει από τους πίνακες 67 & 67^Α υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ($p=.556$) ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι γηγενείς κάτοικοι θεωρούν πως η ανάπτυξη του τουρισμού θα βοηθήσει στη δημιουργία θέσεων εργασίας στην ευρύτερη περιοχή. Επομένως, αποδεικνύεται ότι οι γηγενείς κάτοικοι γνωρίζουν καλύτερα την υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή των Πρεσπών και τις ανάγκες της περιοχής.

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή των Πρεσπών (Πίνακες 68, 68Α Παράρτημα ΙΙ).***

Πραγματοποιήθηκε Mann – Whitney Test, ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή για να αποτυπωθεί εάν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση. Όπως προκύπτει, ορισμένα είδη τουρισμού ευδοκιμούν στην περιοχή σύμφωνα με τους μόνιμους κατοίκους και είναι στατιστικά σημαντικά αφού ($p < 0.05$) ενώ άλλα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή σύμφωνα με τους μόνιμους κάτοικους διαπιστώνεται ότι δεν έχουν κάποια σημαντική στατιστική επιρροή αφού σε κάποιους παράγοντες αφού ($p > 0.05$).

Όπως φαίνεται, στους πίνακες 68, 68^A υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους με τον πολιτιστικό ($p = .032$) και τον θρησκευτικό τουρισμό ($p = .011$), αποτυπώνοντας έτσι τη γνώμη των μόνιμων κατοίκων για τα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή. Ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στα υπόλοιπα είδη τουρισμού (εκπαιδευτικός, οικοτουρισμός, τουρισμός υγείας και ευεξίας, αθλητικός, εναλλακτικός, τουρισμός αναψυχής, eco τουρισμός) απ' ότι φαίνεται δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική σχέση.

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή. (Πίνακες 69, 69A Παράρτημα II).***

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε M-W. T ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στις Πρέσπες., Ο τύπος διαμονής των συμμετεχόντων με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού Όπως προκύπτει δεν έχουν κάποια στατιστικά σημαντική επιρροή.

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στα χρόνια ενασχόλησης με τον τουρισμό και την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή. (Πίνακες 70, 70A Παράρτημα II).***

Στην έρευνα επιδιώχθηκε να διαπιστωθεί η επιρροή της οικονομικής κρίσης στις Πρέσπες. Όπως προκύπτει από τις αναλύσεις οι συμμετέχοντες που ασχολούνται με τον τουρισμό στην περιοχή πάνω από μία δεκαετία έχουν σφαιρική άποψη για την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή. Η οικονομική κρίση συνέβαλε στην μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών αφού ($p = .006$), στην μείωση των εγχώριων τουριστικών μονάδων ($p = .024$). Επιπλέον οι συμμετέχοντες με λιγότερα από 10 χρόνια ενασχόλησης με τον τουρισμό πιστεύουν ότι η ανακήρυξη της περιοχής σε Εθνικό Πάρκο έχει συμβάλει θετικά στην κινητοποίηση του τουρισμού κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Οι νεότεροι ηλικιακά συμμετέχοντες,

αποδεικνύεται ότι έχουν μικρότεροι εμπειρία από τους μεγαλύτερους σύμφωνα με το Nonparametric test (Πίνακας 71 Παράρτημα II), ωστόσο είναι πιο συνειδητοποιημένοι και ενημερωμένοι με περιβαλλοντικά θέματα συγκριτικά με τους γηραιότερους που γνωρίζουν καλύτερα την γενικότερη εικόνα του τουρισμού πριν και μετά την οικονομική κρίση.

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στην επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή. (Πίνακες 72, 72Α Παράρτημα II).***

Όπως προκύπτει η οικονομική κρίση συνέβαλλε στην μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών και στην προσέλευση τους στην περιοχή. Σύμφωνα με τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής Και στη διαμονή και στη προσέλευση των τουριστών η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει στοιχεία που είναι στατιστικά αποδεκτά αφού στη διαμονή ($p=0.01$) και στην προσέλευση ($p=0.03$).

- ***Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στην του ονόματος της Μακεδονίας. (Πίνακες 72, 72Α Παράρτημα II).***

Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να διαφωνήσουν ή να συμφωνήσουν με βάση την κλίμακα likert κατά πόσο η επίλυση του ονόματος της Μακεδονίας θα βοηθήσει στην περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή. Όπως προέκυψε, οι μόνιμοι κάτοικοι γνωρίζοντας καλύτερα την υφιστάμενη κατάσταση θεωρούν σημαντικό παράγοντα το όνομα και αυτό αποδεικνύεται από το ($p=.006$) στατιστικό σημαντικό στοιχείο.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης, ήταν η ανάλυση της υφιστάμενης τουριστικής κατάστασης την περίοδο της οικονομικής κρίσης στο Δήμο Πρεσπών, η επιρροή της κρίσης στον τουριστικό τομέα της περιοχής, ο εντοπισμός των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού της περιοχής και οι αφίξεις των τουριστών την περίοδο 2010 – 2017.

Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω, προσδιορίστηκε το προφίλ των συμμετεχόντων, αξιολογήθηκε η συμβολή τοπικών φορέων, προτάθηκαν τρόποι τουριστικής ανάπτυξης, αναλύθηκαν οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού και αξιολογήθηκε η υφιστάμενη κατάσταση της περιοχής σε σχέση με την οικονομική κρίση.

Η πραγματοποίηση των επιμέρους στόχων βασίστηκε αρχικά στο εμπορικό επιμελητήριο Φλωρίνης με την παροχή πληροφοριών των καταστημάτων της περιοχής, στην ελληνική στατιστική υπηρεσία, στην προέρευνα στην περιοχή των Πρεσπών με στοχευμένες επισκέψεις (Δημαρχείο, τοπικοί Φορείς, Μ.Κ.Ο.), μέσω μελετών προηγούμενων ερευνών και στην πορεία, επετεύχθησαν οι στόχοι μέσω της χρήσης του ερωτηματολογίου το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο διεξαγωγής των εμπειρικών αποτελεσμάτων.

Παρατηρήθηκε σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία ότι, οι αφίξεις των τουριστών στις Πρέσπες, από το 2010 έως το 2015 έχουν μια σταθερή μείωση. Εξαιρέση αποτέλεσε το έτος 2013 με τις αφίξεις των ημεδαπών και των αλλοδαπών να παρουσιάζουν μια μικρή αύξηση.¹⁷

Όσον αφορά το προφίλ του δείγματος, από τους 110 συμμετέχοντες βασική επιδίωξη ήταν να γνωρίζουν την υφιστάμενη τουριστική κατάσταση της περιοχής. Οι 65 ήταν μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής και οι 45 πηγαиноέρχονται στο Δήμο Πρεσπών από τις γειτονικές Πόλεις. Οι 46 δήλωσαν πως είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι 31 ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι 21 δημόσιοι υπάλληλοι, οι 7 δήλωσαν πως ασκούν εθελοντική εργασία στην περιοχή, και οι 5 δήλωσαν άλλη απασχόληση με τους 68 από τους 110 να δηλώνουν ότι ασχολούνται με τον τουρισμό δέκα χρόνια και πάνω ενώ οι υπόλοιποι να δηλώνουν ότι έχουν εμπειρία έως 10 έτη.

¹⁷ Τα έτη 2016 και 2017 δεν εξετάστηκαν διότι δεν πραγματοποιήθηκαν μετρήσεις από της Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ.

Προκειμένου να διερευνηθούν οι απόψεις των συμμετεχόντων για τη συμβολή ορισμένων τομέων στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής αξιολογήθηκαν οι πολιτικοί φορείς, η τοπική κοινωνία, το κράτος και οι τοπικές επιχειρήσεις. Το 40.% πιστεύει αρκετά στους πολιτικούς φορείς, καθώς επίσης με το ίδιο ποσοστό να πιστεύει πάρα πολύ στην ανάπτυξη μέσω των τοπικών επιχειρήσεων.

Στη συνέχεια της έρευνας οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να κατηγοριοποιήσουν την περιοχή ως τουριστικό προορισμό και να αξιολογήσουν τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή μαζί με τις παραπλήσιες δραστηριότητές τους. Η περιοχή συγκέντρωσε υψηλά ποσοστά 46.4%, και 66.4% ως ένας τόπος κατάλληλος για ολιγοήμερες και ημερήσιες εκδρομές, συνδυάζοντας, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον εναλλακτικό, τον eco τουρισμό και τον πολιτιστικό και τον οικοτουρισμό να συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσοστά με 44.5% και 47.3% αντίστοιχα. Υψηλά ποσοστά συγκέντρωσε ο χειμερινός τουρισμός με ποσοστό 42.7% να κατατάσσει την περιοχή ως ένας τόπος κατάλληλος για εξορμήσεις τον χειμώνα. Αρνητικά ποσοστά συγκέντρωσε ο τουρισμός υγείας και ευεξίας με ποσοστό 31.8% να δηλώνει πως δεν ευδοκιμεί καθόλου στην περιοχή. καθώς επίσης και αθλητικός τουρισμός με το 24.5% να δηλώνει πως δεν ευδοκιμεί καθόλου στην περιοχή, προσδιορίζοντας το τουριστικό προφίλ των Πρεσπών το οποίο απευθύνεται σε συγκριμένου τύπου επισκέπτες.

Μέσα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, διαπιστώνετε η έλλειψη σύγχρονων εγκαταστάσεων στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις, στοιχείο που αποδεικνύεται ως ένα μεγάλο πλήγμα για τον τουρισμό της περιοχής. Στην ερευνητική περιοχή αν και ευδοκιμούν κλασικές μορφές τουρισμού οι συμμετέχοντες, κλήθηκαν να δηλώσουν κατά πόσο μπορούν ορισμένες τουριστικές δραστηριότητες να αναπτυχθούν περαιτέρω στην περιοχή. Η περιοχή των Πρεσπών αποτελεί έναν παράδεισο ανάπτυξης δραστηριοτήτων με τις πλούσιες φυσικές εγκαταστάσεις που διαθέτει. Υψηλά ποσοστά συγκέντρωσαν η εξερεύνηση σπηλαίων 40%, το καγιάκ λίμνης 42.7%, το τρέξιμο λίμνης 53.6% και η ιππασία 53.6%. Οι Πρέσπες έχουν ανάγκη από καινοτόμες δραστηριότητες, οι οποίες θα βελτιώσουν την τουριστική της εικόνα ξεφεύγοντας με αυτό τον τρόπο από τον κλασικό πρότυπο των τουριστικών αποδράσεων. Εντυπωσιακά αρνητικά ποσοστά (31.8% καθόλου, 33.6% λίγο) σημειώθηκαν στις καταδύσεις με τους συμμετέχοντες να δηλώνουν την επικινδυνότητα της συγκεκριμένης δραστηριότητας στις λίμνες των Πρεσπών.

Στη συνέχεια της έρευνας εξετάσθηκε η ταυτότητα και η αναγνωρισιμότητα της ερευνητικής περιοχής. Οι Πρέσπες είναι ένας τόπος ευλογημένος και πλούσιος με τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Σε ποσοστό 45.5% θεωρούν ότι η Πρέσπα είναι πάρα πολύ γνώστη μέσα από τα τοπικά της προϊόντα, δείχνοντας με αυτή την απάντηση την πλούσια παραγωγή των τοπικών προϊόντων με εξαγωγές εντός και εκτός συνόρων. Ποσοστά άνω του 40% συγκεντρώθηκαν στην αναγνωρισιμότητα της περιοχής λόγω των βυζαντινών της μνημείων και του υδροβιότοπου, ο οποίος αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων ερευνητών εξαιτίας της σημαντικής περιβαλλοντικής του αξίας. Αναμφισβήτητο από ότι αποδείχτηκε και από τις απαντήσεις σε ποσοστό 74.5% δήλωσαν ότι η περιοχή οφείλει την αναγνωρισιμότητα της στις εκδηλώσεις των Πρεσπειών, οι οποίες πραγματοποιούνται κάθε Καλοκαίρι στα τέλη του Αυγούστου στη Βυζαντινή του Αγίου Αχιλλείου με την παρουσία σπουδαίων καλλιτεχνών.

Όσον αφορά την βοήθεια της τουριστικής ανάπτυξης στο Δήμο Πρεσπών, απ' ότι αποδεικνύεται, είναι αναγκαία σε αρκετούς τομείς. Σχεδόν οι μισοί (55.5%) θεωρούν ότι ο τουρισμός θα συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας μειώνοντας την ανεργία στην περιοχή. Επιπλέον θα ενισχύσει πάρα πολύ (67.3%) τα κέρδη των τοπικών επιχειρήσεων. Επειδή η περιοχή αποτελεί Εθνικό Πάρκο δημιουργούνται προβλήματα με την περιβαλλοντική νομοθεσία με λαθροθηρία και μόλυνση του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με την έρευνα η τουριστική ανάπτυξη θα συμβάλει πολύ (36.4%) στη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία διότι θα παρθούν τα κατάλληλα μέτρα από την κοινωνία προκειμένου να προστατευτεί το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, (Συνθήκη Ramsar, Natura 2000) και με το πέρασμα του χρόνου η κουλτούρα των ευρωπαίων να σκέφτονται οικολογικά θα επηρεάσει γηγενείς και επισκέπτες της περιοχής.

Ένα μεγάλο μέρος της έρευνας δομήθηκε με βάση την οικονομική κρίση. Είναι γνωστό ότι μέσα από την κρίση μπορούν να δημιουργηθούν καινούργιες ευκαιρίες. Στην ερώτηση ένα αναπτύχθηκε κάτι καινοτόμο την περίοδο της οικονομικής κρίσης στην περιοχή, τα ποσοστά ήταν αρνητικά 95.5% δήλωσαν ότι, δεν δημιουργήθηκε κάποια καινοτομία σε θέματα τουρισμού. Οι απαντήσεις αυτές πρέπει να κάνουν την τοπική κοινωνία να ανησυχεί. Αυτή η στασιμότητα δείχνει τον παραγκωνισμό της περιοχής, έλλειψη προσπαθειών και νέων ιδεών για τον τουρισμό των Πρεσπών.

Στην προσπάθεια να διαπιστωθεί ο βαθμός επιρροής της οικονομικής κρίσης στον τουρισμό της περιοχής, διατυπώθηκαν ορισμένα ερωτήματα. Ένα από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η εν λόγω έρευνα ήταν ότι οι ριζικές οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές λόγω της κρίσης έχουν, αδιαμφισβήτητα, επηρεάσει τον τουρισμό των Πρεσπών, μειώνοντας την τουριστική κίνηση, τον αριθμό των επισκεπτών - τουριστών και τις ημέρες διαμονής τους. Όσον αφορά την προσέλευση των εκδρομέων μετά την οικονομική κρίση υπάρχει μια σταθερή διακύμανση δεδομένου τα ποσοστά των εκδρομέων δεν μπορούν να καταγραφούν με ακρίβεια διότι αποτελούν επισκέπτες μίας το πολύ δύο ημερών. Με τις απαντήσεις αποδεικνύεται η επιλογή των εκδρομέων να επισκέπτονται την Πρέσπα στα πλαίσια μονοήμερων εκδρομών. Επιπλέον εν μέσω κρίσης μειώθηκαν οι τουριστικές μονάδες της περιοχής και δημιουργήθηκαν οι ηλεκτρονικές ενοικιάσεις σπιτιών (airbnb).

Εν κατακλείδι διατυπώθηκαν ορισμένες προτάσεις με σκοπό την βελτίωση του τουρισμού της περιοχής. Από τις απαντήσεις διαπιστώθηκαν σοβαρές ελλείψεις της περιοχής. Άμεση προτεραιότητα σύμφωνα με τους συμμετέχοντες σε ποσοστό 73.6% αποτελεί η βελτίωση του οδικού δικτύου της περιοχής και η δημιουργία νέων μέσων μεταφοράς προς τις Πρέσπες. Η διαδρομή όσο μαγευτική μέσα στα καταπράσινα βουνά, άλλο τόσο κουραστική είναι εξαιτίας του κακού οδοστρώματος και των στροφών. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες έκαναν αναφορά για τη δημιουργία σήραγγας με σκοπό την γρηγορότερη και ασφαλέστερη πρόσβαση στις Πρέσπες. Μία ακόμη πρόταση που συγκέντρωσε υψηλά ποσοστά 42.7% ήταν η συνεργασία με επενδυτές του εξωτερικού. Με την παρουσία ξένων επενδυτών στην περιοχή, θα λυθούν προβλήματα ανεργίας, θα δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες και φυσικά η προβολή της περιοχής στο εξωτερικό θα ενισχύσει τον εγχώριο τουρισμό. Σε συνδυασμό με την παραπάνω ανάλυση του συγκεκριμένου ερωτήματος, γίνεται αντιληπτό ότι η περιοχή χρειάζεται αναβάθμιση σε θέματα τουριστικών υποδομών και οι άμεσα εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό χρειάζονται εκπαίδευση σε θέματα τουρισμού με τους συμμετέχοντες να συμφωνούν απόλυτα σε ποσοστό 50.9%.

Στην συνέχεια της έρευνας, πραγματοποιήθηκαν ορισμένα test προκειμένου να διερευνηθούν τα είδη τουρισμού που ευδοκμούν στην περιοχή με παράγοντα το προφίλ των μόνιμων κατοίκων. Αποδείχθηκε στατιστικά σημαντικό ότι η εντοπιότητα των συμμετεχόντων γνωρίζει καλύτερα την υφιστάμενη κατάσταση. Θεωρώντας ότι ευδοκμεί ο θρησκευτικό και

πολιτιστικός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών. Ένα ακόμη στατιστικό αποτέλεσμα αφορούσε την εμπειρία των συμμετεχόντων με την επιρροή της οικονομικής κρίσης. Αποδείχτηκε ότι οι συμμετέχοντες με εμπειρία μεγαλύτερη των ετών έχουν ολοκληρωμένη εικόνα της τουριστικής κατάστασης των Πρεσπών, υποστηρίζοντας την μείωση της προσέλευσης των τουριστών, την μείωση των εγχώριων τουριστικών μονάδων και την μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών με την έναρξη της οικονομικής κρίσης και την αύξηση των εκδρομών στην περιοχή με την Πρέσπα να γίνεται προορισμός μονοήμερων εκδρομών.

Τέλος πραγματοποιήθηκε ένα στατιστικό τεστ με επίκαιρη και ιδιάζουσα σημασία. Αποδείχτηκε σημαντικά στατιστικό ότι οι μόνιμοι κάτοικοι πιστεύουν ότι με την επίλυση του ονόματος της Μακεδονίας ο τουρισμός της περιοχής των Πρεσπών θα βελτιωθεί. Η ευαισθητοποίηση των κατοίκων ήταν φορτισμένη διότι υπάρχει ήδη η διασυνοριακή γραμμή με την Ελλάδα την Αλβανία και τα Σκόπια να μοιράζονται την Μεγάλη Πρέσπα.

Συμπερασματικά, το μεγαλύτερο κομμάτι του δείγματος της υπό εξέταση περιοχής, τέθηκε υπέρ της ανάπτυξης ήπιων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αναγνωρίζοντας τον πολιτιστικό, τον θρησκευτικό και ως τις ειδικές μορφές που ευδοκιμούν και ήταν υπέρ των τουριστικών δραστηριοτήτων μες σκοπό να αποτελέσουν πόλο έλξης των τουριστών. Επιπλέον διαπιστώθηκε, ότι οικονομική κρίση αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα στον συνολικό τουριστικό της τομέα και η περιοχή χρειάζεται ενίσχυση στους τουριστικούς τομείς και παράγοντες με την συμπαράσταση της τοπικής κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Ανδριώτης Κ., (2008) ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, Αγροτουρισμός, Ορεινός Τουρισμός, Οικοτουρισμός, Πολιτιστικός Τουρισμός, Αθήνα, Εκδόσεις Σταμούλης.
- Αποστολόπουλος Κ, Δ., Σδράλη Δ, Β., (2009) Εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός υπαίθρου, Θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογές, Ελληνοεκδοτική).
- Ασκέλη Σ., (2005) Επιχειρήστε αγροτουριστικά, ΚΕΡΚΥΡΑ.
- Βασιλειάδου Ε., (2010). « Έρευνα Τουριστικής Συμπεριφοράς σε Οικολογικά Ευαίσθητες Περιοχές: Η Περίπτωση του Ν. Φλώρινας», (Διπλωματική Μελέτη, Ε.Α.Π., Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010).
- Βαρβαρέσος Σ., (1997) Τουρισμός. Οικονομικές προσεγγίσεις, α έκδοση, Αθήνα: Προπομπός.
- Βαρβαρέσος Σ., (1999) Τουριστική Ανάπτυξη και Διοικητική Αποκέντρωση, Αθήνα: Προπομπός.
- Βαρβαρέσος Σ., (2000) Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές. Η ελληνική πραγματικότητα, β έκδοση, Αθήνα: Προπομπός.
- Βασιλείου Μ., (2014) «Τουριστική Ανάπτυξη και Ειδικές Μορφές Τουρισμού – Ο Τουρισμός Ευεξίας στην Ελλάδα». (Διπλωματική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, 2014).
- Βαφειάδη Λ., (1940) Η ΠΡΕΣΠΑ ΚΑΙ ΟΙ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΗΣ, (ΙΣΤΟΡΙΚΑ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ- ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ- ΓΕΩΡΓΙΚΟΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ- ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ Κ.Τ.Λ.), ΑΘΗΝΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ 1977
- Βενετσανοπούλου Γ. Μάρω., (2006) Η κρατική συμβολή στον τουρισμό. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.
- Βλάχου Α., (2001) Περιβάλλον και Φυσικοί Πόροι: Οικονομική Θεωρία κα Πολιτική, Τόμος Α ' Αθήνα: Κριτική.
- Γαβρά Ε. & Σιδηρόπουλος Τ. (2004). Φλώρινα 1912 -2002 Ιστορία & Πολιτισμό. Φλώρινα. Α.Π.Θ., Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών Φλώρινας, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας.

- Γαλάνη Δ., (2010). «Τουριστική και Οικονομική Ανάπτυξη: Μια εμπειρική Έρευνα για την Ελλάδα με την Ανάλυση της Συνολοκλήρωσης». (Διπλωματική Μελέτη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, 2010).
- Γαλανή - Μουτάφη Β., (2002) Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο, Αθήνα: Προπομπός.
- Γκρίμπα Ε. Μ., (2005) «Προϋποθέσεις και Προοπτικές Ανάπτυξης τον Επαγγελματικού Τουρισμού στην Ελλάδα». (Διπλωματική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Σχολή Επιστημών της Διοίκησης, 2005).
- Γκρίμπα Ε. & Τσάρτας Π., (2005) Χαρακτηριστικά Ελλήνων καταναλωτών επαγγελματικού τουρισμού, Εισήγηση στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Η.Α.Ρ.Σ.Ο. «Συνεδριακός Τουρισμός: μια δυναμική συνιστώσα για την ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού στη Μεταολυμπιακή Εποχή», Μέγαρο Μουσικής Αθηνών – Αθήνα.
- Δαριβιανάκης Α., Μπορμπουδάκης Ε., (2012) «Οικονομική Κρίση και Τουρισμός». (Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Τμήμα Λογιστικής, 2012).
- Δέφνερ Α., (1999) Πολιτιστικός τουρισμός και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου: Η επίδραση στις λειτουργίες των πόλεων, στο Οικονόμου Δ. και Πετράκος Γ. (επιμ.), Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Gutenberg.
- ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΑΕΙΟΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, (2003) Περιβαλλοντικά Σήματα Σχέδιο Έκθεσης Δεικτών Αειφορίας ΕΛΛΑΔΑ Επιστημονικός Υπεύθυνος: Δανάη Διακουλάκη, Αν. Καθηγήτρια ΕΜΠ, μέλος ΔΣ ΕΚΠΑΑ Συνεργάτες: Άννα Γλυκογιάννη, Αλέξανδρος Δεληγιάννης, ερευνητές ΕΚΠΑΑ
- Ε.Α.Π., (2000) Τουριστικό Μάρκετινγκ, Φορέων Οργανώσεων και Επιχειρήσεων, Εγχειρίδιο Μελέτης του Βιβλίου Marketing in Travel and Tourism, Τόμος Α, (Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων).
- Ε.Κ.Π.Α.Α., (2003) Περιβαλλοντικά Σήματα, Σχέδιο Έκθεσης Δεικτών Αειφορίας. Ελλάδα, 2003.
- "ENERGYNET", (2015) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΙΡΑ «ΕΛΛΑΔΑ-ΠΓΔΜ 2007-2013», Θεματικό δίκτυο Αειφορικής ενέργειας διασυνοριακών

OTA Sustainable Energy thematic network of cross-border Local Authorities Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια Δήμου Φλώρινας.

- Ε.Ο.Τ., (2015) Τάσεις της Τουριστικής Κίνησης 2008 – 2015, Εθνικό Τυπογραφείο, Μελέτη: Χατζηδάκης Α.
- Ε.Ο.Τ., (2003) Τουριστική Ανάπτυξη των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, Β Φάση Β Μέρος και Παράρτημα, Θεσσαλονίκη: Γραφείο Μελετών Γ. Μιχαηλίδη.
- Ε.Π.Π., (2013). Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για τα Ψάρια και την Αλιεία στις Πρέσπες.
- Gartner William C., (2001) Τουριστική Ανάπτυξη, Αρχές Διαδικασίες και Πολιτικές, Επιμέλεια. Γεώργιος Μ, Κορρές, Στυλιανός, Δρακόπουλος Εκδόσεις: Έλλην.
- Ζαχαράτος Γ . Α, (2003) Package Tour: Παραγωγή και διάθεση του τουριστικού ταξιδιού, β έκδοση, εκδόσεις Προπομπός.
- Ηγουμενάκης Ν., (1999α) Τουριστική Πολιτική, β' έκδοση, Αθήνα: Interbooks.
- Ηγουμενάκης Ν., (2000) Τουρισμός και Ανάπτυξη, Αθήνα: Interbooks
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., (1999) Εισαγωγή στον Τουρισμό, Αθήνα: Interbooks
- Ιερά Μητρόπολις Φλωρίνης Πρεσπών & Εορδαίας, Δύο Πόλεις Δύο Λίμνες Μια Ιστορία, Φλώρινα – Μοναστήρι – Πρέσπα – Αχρίδα.
- Καζόγλου, Ι., Παπαναστάσης, Β., Κατσαδωράκης, Γ., Μαλακού, Μ., Μαρίνος, Ι., Παπαδόπουλος, Α., Λαμπρινού, Ε. και Η. Αποστολίδης (2001) Μελέτη για την αποκατάσταση και διαχείριση των υγρών λιβαδιών στη λίμνη Μικρή Πρέσπα, Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας.
- ΚΕ.ΠΕ, (2007) Διερεύνηση Δυνατοτήτων Δημιουργίας Κατασκήνωσης στην Περιοχή των Πρεσπών, Πτολεμαΐδα: ΚΕ.ΠΕ. Νομαρχιακή Επιχείρηση.
- Κιουρτίδου Π., (2014). « Διαμόρφωση Βιώσιμου Τουρισμού στην Περιοχή των Πρεσπών». (Διπλωματική Μελέτη, Χαρακόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014).
- Κοκκώδης Χ., Τσάρτας Π., (2001) Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον, Αθήνα: Κριτική.

- Κομίλη. Π, (1986) Τουριστικές Δραστηριότητες, Θέματα Προγραμματισμού Δ10, Διεύρυνση αναπτυξιακών δυνατοτήτων, Κέντρο Προγραμματισμού Και Οικονομικών Ερευνών (Κ.Ε.Π.Ε.), Αθήνα.
- Κουλούρη Α., (2017). «Μέτρηση Διαστάσεων Επιχειρηματικής Απόδοσης σε Υπαίθριες Τουριστικές Ορεινές Περιοχές: Η Περίπτωση των Ορεινών Σημείων της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης». (Διπλωματική Μελέτη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Δ.Π.Μ.Σ. Διοίκηση Επιχειρήσεων, 2017).
- Leonard J. Lickorish- Carson L. J., (2004) Μια Εισαγωγή στον Τουρισμό, Μτφ. ΚΕΤΙΔΗ .Κ, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.
- Lera, P., Οικονομίδης, Σ., Παπαγιάννης, Α., & Τσώνος, Α. Η ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗ ΝΗΣΙΔΑ MALIGRAD ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΕΣΠΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΕΣΠΑ.
- Μαντζουράνη Κ. (2006). «Επιπτώσεις – Προοπτικές Εξέλιξης Του Εναλλακτικού Τουρισμού στην Ελλάδα». Πτυχιακή Εργασία. (Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2006).
- Μουτσόπουλος, Ν.Κ. (1994), Αφιέρωμα: Οι Πρέσπες χθες και σήμερα, εφημερίδα Η Καθημερινή Επτά Ημέρες, 9/01/1994, Αθήνα.
- Μουτσόπουλος Ν. Κ., (2003) Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Ελλάδας, Εκκλησίες του Νομού Φλώρινας, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Μαλλιάρης.
- Μουτσόπουλος Ν. Κ., (1989) Η Βασιλική Του Αγίου Αχιλλείου, Συμβολή Στη Μελέτη Των Βυζαντινών Μνημείων Της Περιοχής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, α, β ,γ Τόμοι, Θεσσαλονίκη.
- Μουτσόπουλος Ν. Κ., (2003) Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά Μνημεία της Ελλάδας, Εκκλησίες του Νομού Φλώρινας, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Μαλλιάρης.
- Ντόβα Ε., Τσουρή Ε., (2008) «Οικολογία Υγροβιότοπου Πρεσπών». (Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Καβάλας, Παράρτημα Δράμας, Τμήμα Αρχιτεκτονικής Τοπίου, 2008).
- Παπακωνσταντινίδης Λ. Ι., (1993) Αγροτουρισμός Σταθμός στο Δρόμο για την Τοπική Ανάπτυξη, Αθήνα, Δώρικος.

- Παπαγιάννης Φ. (1987). Ο Νομός Φλώρινας. Παρόν και προοπτικές ανάπτυξης. Η Δυτική Μακεδονία χθες – σήμερα – αύριο. 1ο Πανδυτικομακεδονικό Συνέδριο. Φλώρινα, 23-24 Μαΐου, 1987.
- Παπαδόπουλος Α., (2014). «Πρέσπα και Τρεθνές: Εθνογραφική Έρευνα σε μια Συνοριακή Περιοχή». (Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Σχολή Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, 2014).
- Παυλόπουλος Π.Γ, Κουζέλης Α.Κ. (1998) Περιφερειακή Ανάπτυξη της Ελλάδος και Τουρισμός, Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων, Αθήνα.
- Πολιτιστικό Τρίγωνο Πρεσπών, Ένας Οδηγός στα Ενδότερα της Περιοχής των Πρεσπών.
- Πρόγραμμα LIFE12 NAT/GR/000539-JunEx. Αποκατάσταση και Διατήρηση Ελληνικών Δασών Αρκεύθου στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών.
- Σακελλάρη Μ., (2008) «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αειφόρος Τουρισμός: Μελέτη Περίπτωσης ταινίας Erin Brockovich». (Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχεδιασμός, Διοίκηση και Πολιτική του Τουρισμού», 2008).
- Σωτηριάδης, Μ και Ι. Φαρσάρη, (2009) Εναλλακτικές και Ειδικές μορφές τουρισμού, Αθήνα, Εκδόσεις Interbooks.
- Stephen J. Page (2006) Εισαγωγή στον Τουρισμό “ Το τουριστικό management τον 21ο αιώνα”, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση.
- Τσάρτας Π., (1996) Αειφορική ανάπτυξη και τουρισμός: προβληματισμοί και προτάσεις για έναν διαφορετικό τύπο ανάπτυξης, στο Κ. Λάσκαρις (εταμ.), Sustainable Development. Θεωρητικές προσεγγίσεις μιας κρίσιμης έννοιας, Αθήνα: Ε.Μ.Π. – Παπασωτηρίου.
- Τσεκουνάρη, Μ, (2001) Η Εκκλησία των Πρεσπών.
- Φίλης Γ., Λουκάς Μ., Πυργιωτάκης Ι., Λέκκας Θ., (1996), Το Ελληνικό Περιβάλλον. Μια έκδοση της Συνόδου Πρυτάνεων και Προέδρων Διοικουσών Επιτροπών των Ελληνικών Πανεπιστημίων, Αθήνα : Σαββάλα.
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών, Πρέσπα Οδηγός & Χάρτης.
- Χατζηστάθη Α. & Ισπικούδη Ι., (1995) Προστασία της φύσης και αρχιτεκτονική του τοπίου. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Γιαχούδη – Γιαπούλη ΟΕ.

Ξενογλώσση

- Apostolopoulou E. & Pantis J. (2009). Conceptual gaps in the national strategy for the implementation of the European Natura 2000 conservation policy in Greece. *Biological Conservation*. Science Direct. Vol. 142, No1, p.p. 221-237.
- Bansal, H., & Eiselt, H. A. (2004). Exploratory research of tourist motivations and planning. *Tourism management*, 25(3), 387-396.
- Bansal H. & Eiselt H.A. (2004). Exploratory research of tourist motivations and planning. *Tourism Management*. University of New Brunswick : Elsevier Ltd
- Briassoulis H., (1993) *Tourism in Greece*, στο Pompi W. και Lavery P. (επιμ.), *Tourism in Europe: Structures and Developments*, Ουέλλινγκφορντ, Ηνωμένο Βασίλειο: Cab International, p. 285 – 301
- Casson L., (1974) *Travel in the American World*, Λονδίνο: George Allen & Unwin.
- Charalambides A., *Tourism Today* THE JOURNAL OF THE COLLEGE OF TOURISM AND HOTEL MANAGEMENT NUMBER 7
- AUTUMN 2007
- Cvetkoska, A., Levkov, Z., Reed, J. M., & Wagner, B. (2014). Late Glacial to Holocene climate change and human impact in the Mediterranean: The last ca. 17 ka diatom record of Lake Prespa (Macedonia/Albania/Greece). *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, 406, 22-32.
- Clogg R. (1992) *A Concise History of Greece*, Cambridge: Cambridge University Press
- Cooper C., Fletcher J., Gilbert D. and Wanhill S., (1999) *Tourism: Principles and Practice*, 2nd edition, Harlow, Essex: Longman, p.2
- Crivelli 1984 (Report to European Commission), Crivelli et al. 1997 (*Hydrobiologia* 351: 107-125) with contributions fr
- Koliouka, C., & Andreopoulou, Z. (2013). Assessment of ICT adoption stage for promoting the Greek National Parks. *Procedia Technology*, 8, 97-103
- Kolokontes, A., & Chatzitheodoridis, F. (2008). Unemployment and Development Priorities and Prospects of Western Macedonia Region Greece: A Sectoral Approach. *The Empirical Economics Letters*, 7(11), 1103-1115.
- Lanquar R., (1981) *Le tourisme international*, Παρίσι.

- Mbaiwa, J. E. (2004). The socio-economic benefits and challenges of a community-based safari hunting tourism in the Okavango Delta, Botswana. *Journal of Tourism Studies*, 15(2), 37.
- Oikonomou, A. Traditional Adobe Architecture in Florina, Prespa Lakes and Kastoria areas, NW Greece.
- Vamvakidou, I., Papoutzis, L., & Ziogas, Y. Visual march in Prespes: art and local history.
- Vasiliadis, C. A., & Kobotis, A. (1999). Spatial analysis—an application of nearest-neighbour analysis to tourism locations in Macedonia. *Tourism Management*, 20(1), 141-148.
- Sdrolias, L. (2015). The Strategy of Increasing Customers' Loyalty in Non Prominent Greek Tourist Destinations. *ICIB 2014*, 127.
- Trakolis, D. (2001). Local people's perceptions of planning and management issues in Prespes Lakes National Park, Greece. *Journal of Environmental Management*, 61(3), 227-241.
- Tsartas P., Manoglou E. και Markou A., (2001) Domestic Tourism in Greece and Special Interest Destinations: Role of Alternative Forms of Tourism, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 12, (1), p. 35-42.
- Urry J., (1996) *Tourism, Culture and Social Inequality*, στο Apostolopoulos Y., Leivadi S and Yiannakis A. (επιμ.), *he Sociology of Tourism: theoretical and empirical investigations*, Νέα Υόρκη: Routledge, p. 115 - 133

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Δήμος Φλώρινας. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.cityoflorina.gr>
- Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας . Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://florina.pdm.gov.gr>
- Χειροποίητο Διαθέσιμο στην Ιστοσελίδα: http://hiropoiito.blogspot.gr/2011/04/blog-post_6612.html
- Λίμνες της Φλώρινας Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://docplayer.gr/2930741-Limnes-tis-florinas-keimeno-yplhos-dimitrios-gkogkas.html#show_full_text

- Πολιτιστικό τρίγωνο Πρεσπών Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ctp.gr/new/images/stories/Prespes/prespa_guide_gr.pdf
- Περιήγηση στις Πρέσπες. Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.balkanguide.info>
- Πρέσπες Ιστορίες της δικής μας όχθης Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.in2life.gr/escape/>
- Ελευθεροτυπία. _____ Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=192246>
- «Η γιορτή του Νάρκισσου» την Πρωτομαγιά, στην Πρέσπα. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kozan.gr/archives/34240>
- ΗΧΩ, Εβδομαδιαία Εφημερίδα της Φλώρινας. Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: (http://echo.nextnet.gr/prespes_florina.php).
- ΟΔΥΣΣΕΥΣ, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://odysseus.culture.gr>
- INNOVATIVE AND RESPONSIBLE TOURISM TERRITORIES Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.iartterritories.com/el/i/-/id/219>
- Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: www.ypeka.gr
- Αναπτυξιακή Φλώρινας Α.Ε. Ο.Τ.Α. (ΑΝ.ΦΛΩ). Διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.anflo.gr>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο γίνεται στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών **Εκπαίδευση στη Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού με θέμα «Τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή των Πρεσπών την περίοδο 2010-2017».**

Η έρευνα τηρεί τις αρχές της ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας. Εκτιμάται ότι η πιθανότητα ενόχλησης λόγω της φύσης ορισμένων ερωτήσεων για τους συμμετέχοντες είναι ελάχιστη έως μηδενική, ωστόσο θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε ότι η συμμετοχή σας είναι εθελοντική. Αυτό που χρειάζεται είναι να απαντήσετε όσο το δυνατόν αυθόρμητα και ειλικρινά.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: **Ιφιγένεια Βαμβακίδου**
Φοιτητής: **Αραπίδης Κωνσταντίνος**

Μέρος Α. Γενικές Πληροφορίες

Συμπληρώστε με (x) τις παρακάτω ερωτήσεις.

1.Είστε μόνιμος κάτοικος της περιοχής;

Ναι Όχι

2. Επάγγελμα:

Δημόσιος υπάλληλος

Ιδιωτικός υπάλληλος

Ελεύθερος επαγγελματίας

Εθελοντής

Άλλο

3.Χρόνια ενασχόλησης με τον Τουρισμό στην περιοχή των Πρεσπών.

1-2

2-5

5-10

10>

4. Ηλικιακή ομάδα

18-24

25-34

35-44

45-54

55-64

65>

Μέρος Β. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΩΝ ΠΡΕΣΠΩΝ

5.Πιστεύετε ότι οι παρακάτω βασικοί εμπλεκόμενοι μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην περιοχή των Πρεσπών; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Οι πολιτικοί φορείς					
Η τοπική κοινωνία					
Η συμμετοχή των πολιτών					
Κράτος					
Επιχειρήσεις					

6.Σε ποια από τις παρακάτω κατηγορίες κατατάσσετε την περιοχή σας ως τουριστικό προορισμό; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή που σας αντιπροσωπεύει περισσότερο.

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
--	-----------------	---------	--------------------	---------	-----------------

			συμφωνώ		
Παραθερισμός για μεγάλο χρονικό διάστημα					
Για ολιγοήμερες εκδρομές					
Ημερήσιες Εκδρομές					
Για εκπαιδευτικό τουρισμό					
Για πολιτισμικό τουρισμό					
Για Θρησκευτικό τουρισμό					
Για επαγγελματικούς σκοπούς					
Απλά για καλοκαιρινές διακοπές					
Απλά για Χειμερινές διακοπές					

7. Τα παρακάτω είδη τουρισμού ευδοκιμούν στην περιοχή της Πρέσπας; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Εκπαιδευτικός Τουρισμός					
Οικοτουρισμός					
Πολιτιστικός Τουρισμός					
Τουρισμός υγείας και ευεξίας					
Eco Τουρισμός (Φυσιολάτρες Τουρίστες, οι οποίοι ταξιδεύουν με "πράσινο τρόπο")					
Θρησκευτικός Τουρισμός					
Τουρισμός Αναψυχής					
Εναλλακτικός Τουρισμός/Περιπέτειας					
Αθλητικός Τουρισμός					

8. Από τις παρακάτω δραστηριότητες ποιές πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στην περιοχή των Πρεσπών; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Caving (Εξερεύνηση σπηλαίων)					
Parapente (Αλεξίπτωτο πλαγίας)					
Kayak (Λίμνης)					
Καταδύσεις					
lake trekking (Περίπατος γύρω από την Λίμνη)					
Αναρρίχηση					
Ιππασία					
Μίνι Κρουαζιέρες (Λίμνες)					
Αρχαιολογικός Τουρισμός					

9. Η περιοχή των Πρεσπών είναι γνωστή για: Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Τα τοπικά της προϊόντα					
Τα βυζαντινά μνημεία					
Τις πολιτισμικές εκδηλώσεις					
Την ανακήρυξη της σε εθνικό πάρκο/ δρυμό					
Τον υδροβιότοπο					
Τα αρχαιολογικά ευρήματα					
Τα Πρέσπεια					
Τη δυνατότητα προσφοράς συνδυαστικών τουριστικών διακοπών					

10. Αναπτύχθηκαν καινοτόμα είδη τουρισμού κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης; (2010-2017)

ΝΑΙ ΟΧΙ

ΑΝ ΝΑΙ

ΠΟΙΑ;.....

Μέρος Γ. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

11. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στα παρακάτω ζητήματα; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Δημιουργία θέσεων εργασίας					
Βελτίωση της τουριστικής εικόνας των Πρεσπών					
Συμμόρφωση με την περιβαλλοντική					

νομοθεσία					
Προστασία του εθνικού πάρκου Πρεσπών					
Αύξηση κερδών στις τοπικές επιχειρήσεις					

12. Με βάση το βαθμό που έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την τουριστική κίνηση της περιοχής, παρακαλώ σημειώστε (x) κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις:

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης έχει μειωθεί η τουριστική κίνηση στην περιοχή;					
Η προσέλευση των εκδρομέων είναι μεγαλύτερη μετά την οικονομική κρίση;					
Η προσέλευση των τουριστών ήταν μεγαλύτερη πριν την οικονομική κρίση					
Η οικονομική κρίση συνέβαλε στη μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών στην περιοχή					
Οι Πρέσπες αποτελούν έναν οικονομικό προορισμό σε σχέση με άλλες τουριστικές περιοχές					
Η οικονομική κρίση βοήθησε στην αναβάθμιση του ρόλου των τοπικών προϊόντων της περιοχής					
Η οικονομική κρίση συνετέλεσε στην αλλαγή του τρόπου επιλογής των τουριστικών προορισμών					
Ο εναλλακτικός τουρισμός της περιοχής ενισχύθηκε εξαιτίας της οικονομικής κρίσης					
Η οικονομική κρίση συνέβαλε στη μείωση του αριθμού των εγχώριων τουριστικών μονάδων					
Η περιοχή των Πρεσπών είναι μια φτηνή οικονομική τουριστική απόδραση;					
Η ανακήρυξη της περιοχής των Πρεσπών σε εθνικό πάρκο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη του					

τουριστικού τομέα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης					
---	--	--	--	--	--

14. Οι παρακάτω προτάσεις κατά πόσο πιστεύετε ότι θα βελτιώσουν την τουριστική Ανάπτυξη στην περιοχή των Πρεσπών; Παρακαλώ σημειώστε με (x) την επιλογή σας.

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Βελτίωση Οδικού Δικτύου και προσφορά νέων μεταφορικών μέσων					
Ενίσχυση Κρατικών Επιχορηγήσεων					
Συνεργασία με Επενδυτές του Εξωτερικού					
Διαφήμιση από τα Μ.Μ.Ε.					
Πλήρης ενημέρωση εκπαιδευτικών μονάδων					
Αναβάθμιση Υποδομών & περαιτέρω εκπαίδευση σε θέματα τουρισμού					
Η κατάσταση του Περιβάλλοντος (καλύτερη προστασία)					
Πλήρης δυνατότητα προσφοράς συνδυαστικών τουριστικών διακοπών					
Επίλυση του Μακεδονικού ζητήματος για τον όρο Μακεδονία					

Ευχαριστούμε για το χρόνο σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Α) Πίνακες Περιγραφικών Μέτρων

Περιγραφικά Στατιστικά

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Μόνιμος Κάτοικος	110	0	1	.59	.494
Επάγγελμα	110	1	5	2.49	1.020
εμπειρία	110	1	5	2.85	1.140
ηλικία	110	1	6	3.08	1.293
πολιτικοί φορείς	110	1	5	3.49	.984
τοπική κοινωνία	110	1	5	3.57	.990
συμμετοχή πολιτών	110	1	5	3.44	1.027
κράτος	110	1	5	3.59	1.043
επιχειρήσεις	110	1	5	4.11	.912
παραθερισμός για μεγάλο χρονικό διάστημα	110	1	5	2.67	1.205
ολιγοήμερες διακοπές	110	2	5	4.25	.818
ημερήσιες εκδρομές	110	1	5	4.55	.749
εκπαιδευτικό τουρισμό	110	1	5	4.04	.856
πολιτισμικό τουρισμό	110	2	5	3.96	.753
θρησκευτικό τουρισμό	110	2	5	4.16	.862
επαγγελματικούς σκοπούς	110	1	5	2.78	1.112
απλά για καλοκαιρινές διακοπές	110	1	5	3.63	1.180
απλά για χειμερινές διακοπές	110	1	5	3.64	1.056
εκπαιδευτικός τουρισμός	110	2	5	3.48	.875
οικοτουρισμός	110	2	5	3.89	.860
πολιτιστικός τουρισμός	110	1	5	3.63	.876
τουρισμός υγείας και ευεξίας	110	1	5	2.44	1.296
eco τουρισμός	110	1	5	3.83	.907
θρησκευτικός τουρισμός	110	1	5	3.87	1.118
τουρισμός αναψυχής	110	1	5	3.66	1.094
εναλλακτικός τουρισμός/περιπέτειας	110	1	5	3.76	.957
αθλητικός τουρισμός	109	1	5	2.70	1.287
εξερεύνηση σπηλαίων	110	1	5	3.44	.924
αλεξίπτωτο πлагίας	110	1	5	3.38	1.117
καγιάκ λίμνης	110	1	5	4.12	.993
καταδύσεις	110	1	5	2.25	1.198
τρέξιμο στην λίμνη	110	1	5	4.30	.904

αναρρίχηση	110	1	5	3.26	1.155
ιππασία	110	1	5	4.31	.936
μίνι κρουαζιέρες	110	1	5	3.80	1.107
αρχαιολογικός τουρισμός	110	1	5	3.91	.953
τα τοπικά της προϊόντα	110	1	5	4.27	.812
τα βυζαντινά μνημεία	110	2	5	4.15	.930
τις πολιτισμικές εκδηλώσεις	110	1	5	4.03	.872
την ανακήρυξη της σε εθνικό δρυμό	110	1	5	3.99	.963
τον υδροβιότο	110	1	5	3.96	.938
τα αρχαιολογικά της ευρήματα	110	1	5	3.64	1.020
τα Πρέσπεια	110	1	5	4.62	.742
τη δυνατότητα προσφοράς συνδυαστικών διακοπών	110	1	5	2.62	1.256
Αναπτύχθηκαν καινοτόμα είδη κατά την περίοδο του τουρισμού;	110	0	1	.05	.209
δημιουργία θέσεων εργασίας	110	2	5	4.39	.802
βελτίωση τουριστικής εικόνας Πρεσπών	110	2	5	4.30	.711
συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία	110	1	5	3.55	.983
προστασία εθνικού πάρκου Πρεσπών	110	1	5	3.65	.981
αύξηση κερδών στις τοπικές επιχειρήσεις	110	2	5	4.54	.762
μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης έχει μειωθεί η τουριστική κίνηση στην περιοχή	110	1	5	4.13	.959
Η προσέλευση των εκδρομμένων είναι μεγαλύτερη μετά την οικονομική κρίση	110	1	5	2.30	1.045
Η προσέλευση των τουριστών ήταν μεγαλύτερη πριν την οικονομική κρίση	110	1	5	4.11	.922
η οικονομική κρίση συνέβαλε στην μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών στην περιοχή	110	1	5	3.94	.951
οι πρέσπες αποτελούν έναν οικονομικό προορισμό σε σχέση με άλλες τουριστικές περιοχές	110	2	5	3.87	.869
η οικονομική κρίση βοήθησε στην αναβάθμιση του ρόλου των τοπικών προϊόντων της περιοχής	110	1	5	2.78	.980
η οικονομική κρίση συνετέλεσε στην αλλαγή του τρόπου επιλογής των τουριστικών προορισμών	110	1	5	3.08	1.102
ενίσχυση εναλλακτικού τουρισμού	110	1	5	3.06	1.052
μείωση εγχώριων μονάδων	110	1	5	3.77	.935
η ανακήρυξη σε εθνικό πάρκο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη κατά την διάρκεια τη οικονομικής κρίσης	110	1	5	3.19	.963
βελτίωση οδικού δικτύου	110	2	5	4.67	.607
Ενίσχυση κρατικών επιχορηγήσεων	110	2	5	4.13	.847
Συνεργασία με επενδυτές του εξωτερικού	110	1	5	4.08	1.068

διαφήμιση απο τα ΜΜΕ	110	1	5	4.23	.864
πλήρης ενημέρωση εκπαιδευτικών μονάδων	110	2	5	4.10	.888
Αναβάθμιση υποδομών & περαιτέρω εκπαίδευσης σε θέματα τουρισμού	110	2	5	4.35	.771
Η κατάσταση του περιβάλλοντος	110	1	5	3.73	1.040
Πλήρης δυνατότητα προσφοράς συνδυαστικών τουριστικών διακοπών	110	1	5	3.63	1.172
επίλυση Μακεδονικού ζητήματος	110	1	5	2.56	1.208
Τιμές	109				

B) Πίνακες Περιγραφικών Συχνοτήτων

Πίνακας 1:

Κατανομή συχνοτήτων για το εάν ο ερωτώμενος είναι μόνιμος κάτοικος της περιοχής.

	Frequency	Percent	Valid Percent
OXI	45	40.9	40.9
ΝΑΙ	65	59.1	59.1
Τιμή Σύνολο	110	100.0	100.0
ο			

Πίνακας 2:

Κατανομή συχνοτήτων για το επάγγελμα των συμμετεχόντων.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
Δημόσιος Υπάλληλος	21	19.1	19.1
Ιδιωτικός Υπάλληλος	31	28.2	28.2
Ελεύθερος Επαγγελματίας	46	41.8	41.8
Εθελοντής	7	6.4	6.4
Άλλο	5	4.5	4.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 3:

Κατανομή συχνοτήτων για την επαγγελματική εμπειρία των ερωτηθέντων.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
1-2 years	19	17.3	17.3
2-5 years	21	19.1	19.1
5-10 years	29	26.4	26.4
10 years	39	35.5	35.5
5	2	1.8	1.8
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 4:

Κατανομή συχνοτήτων για την ηλικία του δείγματος.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
18 -24	11	10.0	10.0
25-34	31	28.2	28.2
35-44	26	23.6	23.6
45-54	25	22.7	22.7

55-64	14	12.7	12.7
65 plus	3	2.7	2.7
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 5:

Κατανομή συχνοτήτων κατά πόσο μπορούν να συμβάλουν οι πολιτικοί φορείς στην ανάπτυξη του τουρισμού.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	2	1.8	1.8
λίγο	13	11.8	11.8
αρκετά	44	40.0	40.0
πολύ	31	28.2	28.2
πάρα πολύ	20	18.2	18.2
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 6:

Κατανομή συχνοτήτων κατά πόσο μπορεί να συμβάλει η τοπική κοινωνία στην ανάπτυξη του τουρισμού.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	3	2.7	2.7
λίγο	10	9.1	9.1
αρκετά	39	35.5	35.5
πολύ	37	33.6	33.6
πάρα πολύ	21	19.1	19.1
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 7:

Κατανομή συχνοτήτων κατά πόσο μπορεί να συμβάλει το κράτος στην ανάπτυξη του τουρισμού.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	4	3.6	3.6
λίγο	9	8.2	8.2
αρκετά	40	36.4	36.4
πολύ	32	29.1	29.1
πάρα πολύ	25	22.7	22.7
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 8:

Κατανομή συχνοτήτων κατά πόσο μπορεί να συμβάλουν οι επιχειρήσεις στην ανάπτυξη του τουρισμού.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	2	1.8	1.8
λίγο	2	1.8	1.8
αρκετα	22	20.0	20.0
πολύ	40	36.4	36.4
πάρα πολύ	44	40.0	40.0
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 9:

Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για παραθερισμό μακράς διάρκειας.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	25	22.7	22.7
διαφωνώ	22	20.0	20.0
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	33	30.0	30.0
συμφωνώ	24	21.8	21.8
συμφωνώ απόλυτα	6	5.5	5.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 10:

Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για ολιγοήμερες διακοπές.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ	3	2.7	2.7
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	17	15.5	15.5
συμφωνώ	39	35.5	35.5
συμφωνώ απόλυτα	51	46.4	46.4
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 11:

Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για ημερήσιες εκδρομές.

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	1	.9	.9
διαφωνώ	2	1.8	1.8
ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	5	4.5	4.5
συμφωνώ	29	26.4	26.4
συμφωνώ απόλυτα	73	66.4	66.4
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 12:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για εκπαιδευτικό τουρισμό.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	1	.9	.9
διαφωνώ	3	2.7	2.7
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	23	20.9	20.9
συμφωνώ	47	42.7	42.7
συμφωνώ απόλυτα	36	32.7	32.7
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 13:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για πολιτισμικό τουρισμό.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ	2	1.8	1.8
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	27	24.5	24.5
συμφωνώ	54	49.1	49.1
συμφωνώ απόλυτα	27	24.5	24.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 14:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για θρησκευτικό τουρισμό.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ	6	5.5	5.5
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	15	13.6	13.6
συμφωνώ	44	40.0	40.0
συμφωνώ απόλυτα	45	40.9	40.9
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 15:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για επαγγελματικούς σκοπούς.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	16	14.5	14.5
διαφωνώ	26	23.6	23.6
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	42	38.2	38.2
συμφωνώ	18	16.4	16.4
συμφωνώ απόλυτα	8	7.3	7.3
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 16:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για καλοκαιρινές διακοπές.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	6	5.5	5.5
διαφωνώ	14	12.7	12.7
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	26	23.6	23.6
συμφωνώ	33	30.0	30.0
συμφωνώ απόλυτα	31	28.2	28.2
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 17:**Κατανομή συχνοτήτων για το ένα η περιοχή προσφέρεται για χειμερινές διακοπές.**

	Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή			
διαφωνώ απόλυτα	5	4.5	4.5
διαφωνώ	11	10.0	10.0
ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	25	22.7	22.7
συμφωνώ	47	42.7	42.7
συμφωνώ απόλυτα	22	20.0	20.0
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 18:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο εκπαιδευτικός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
λίγο	14	12.7	12.7
αρκετά	43	39.1	39.1
Τιμή πολύ	39	35.5	35.5
πάρα πολύ	14	12.7	12.7
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 19:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο οικοτουρισμός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
λίγο	8	7.3	7.3
αρκετά	23	20.9	20.9
Τιμή πολύ	52	47.3	47.3
πάρα πολύ	27	24.5	24.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 20:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο πολιτιστικός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	1	.9	.9
λίγο	10	9.1	9.1
αρκετά	34	30.9	30.9
Τιμή πολύ	49	44.5	44.5
πάρα πολύ	16	14.5	14.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 21:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο τουρισμός υγείας και ευεξίας στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	35	31.8	31.8
λίγο	26	23.6	23.6
αρκετά	24	21.8	21.8
πολύ	16	14.5	14.5
πάρα πολύ	9	8.2	8.2
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 22:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί εσο τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	1	.9	.9
λίγο	7	6.4	6.4
αρκετά	29	26.4	26.4
πολύ	46	41.8	41.8
πάρα πολύ	27	24.5	24.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 23:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο θρησκευτικός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	2	1.8	1.8
λίγο	13	11.8	11.8
αρκετά	25	22.7	22.7

πολύ	27	24.5	24.5
πάρα πολύ	43	39.1	39.1
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 24:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο τουρισμός αναψυχής στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	5	4.5	4.5
λίγο	10	9.1	9.1
αρκετά	30	27.3	27.3
πολύ	37	33.6	33.6
πάρα πολύ	28	25.5	25.5
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 25:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ευδοκιμεί ο εναλλακτικός τουρισμός στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
καθόλου	1	.9	.9
λίγο	13	11.8	11.8
αρκετά	21	19.1	19.1
πολύ	51	46.4	46.4
πάρα πολύ	24	21.8	21.8
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 26:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η εξερεύνηση σπηλαίων μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	15	13.6	13.6
	αρκετά	44	40.0	40.0
	πολύ	35	31.8	31.8
	πάρα πολύ	15	13.6	13.6
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 27:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν το αλεξιπτώτο πλαγιάς μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	6	5.5	5.5
	λίγο	18	16.4	16.4
	αρκετά	33	30.0	30.0
	πολύ	34	30.9	30.9
	πάρα πολύ	19	17.3	17.3
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 28:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν το κανόε καγιάκ λίμνης μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

	Frequency	Percent	Valid Percent
--	-----------	---------	---------------

Τιμή	καθόλου	2	1.8	1.8
	λίγο	8	7.3	7.3
	αρκετά	12	10.9	10.9
	πολύ	41	37.3	37.3
	πάρα πολύ	47	42.7	42.7
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 29:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν οι καταδύσεις μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	35	31.8	31.8
	λίγο	37	33.6	33.6
	αρκετά	23	20.9	20.9
	πολύ	6	5.5	5.5
	πάρα πολύ	9	8.2	8.2
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 30:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν το τρέξιμο περιμετρικά της λίμνης στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	4	3.6	3.6
	αρκετά	15	13.6	13.6

πολύ	31	28.2	28.2
πάρα πολύ	59	53.6	53.6
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 31:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η αναρρίχηση μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	7	6.4	6.4
	λίγο	20	18.2	18.2
	αρκετά	41	37.3	37.3
	πολύ	21	19.1	19.1
	πάρα πολύ	21	19.1	19.1
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 32:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η ιππασία μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	8	7.3	7.3
	αρκετά	6	5.5	5.5
	πολύ	36	32.7	32.7

	πάρα πολύ	59	53.6	53.6
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 33:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν οι κρουαζιέρες λίμνης μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	5	4.5	4.5
	λίγο	10	9.1	9.1
	αρκετά	20	18.2	18.2
	πολύ	42	38.2	38.2
	πάρα πολύ	33	30.0	30.0
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 34:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν ο αρχαιολογικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	2	1.8	1.8
	λίγο	6	5.5	5.5
	αρκετά	25	22.7	22.7
	πολύ	44	40.0	40.0
	πάρα πολύ	33	30.0	30.0
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 35:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τα τοπικά της προϊόντα.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	2	1.8	1.8
	αρκετά	13	11.8	11.8
	πολύ	44	40.0	40.0
	πάρα πολύ	50	45.5	45.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 36:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τα βυζαντινά της μνημεία.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	8	7.3	7.3
	αρκετά	16	14.5	14.5
	πολύ	37	33.6	33.6
	πάρα πολύ	49	44.5	44.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 37:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τις πολιτισμικές της εκδηλώσεις.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	2	1.8	1.8
	αρκετά	28	25.5	25.5
	πολύ	41	37.3	37.3
	πάρα πολύ	38	34.5	34.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 38:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση την ανακήρυξη της σε Εθνικό Δρυμό.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	3	2.7	2.7
	λίγο	3	2.7	2.7
	αρκετά	24	21.8	21.8
	πολύ	42	38.2	38.2
	πάρα πολύ	38	34.5	34.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 39:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τον υδροβιότοπό της.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	3	2.7	2.7
	λίγο	4	3.6	3.6
	αρκετά	20	18.2	18.2
	πολύ	50	45.5	45.5
	πάρα πολύ	33	30.0	30.0
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 40:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τα αρχαιολογικά της ευρήματα.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	3	2.7	2.7
	λίγο	10	9.1	9.1
	αρκετά	36	32.7	32.7
	πολύ	36	32.7	32.7
	πάρα πολύ	25	22.7	22.7
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 41:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τις εκδηλώσεις των Πρεσπειών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	αρκετά	11	10.0	10.0
	πολύ	16	14.5	14.5

	πάρα πολύ	82	74.5	74.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 42:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο είναι γνωστή η περιοχή με βάση τη δυνατότητα προσφοράς συνδυαστικών προσφορών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	29	26.4	26.4
	λίγο	20	18.2	18.2
	αρκετά	33	30.0	30.0
	πολύ	20	18.2	18.2
	πάρα πολύ	8	7.3	7.3
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 43:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν αναπτύχθηκαν καινοτόμες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού την περίοδο 2010 -2017.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	0	105	95.5	95.5
	YES	5	4.5	4.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 44:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	4	3.6	3.6
	αρκετά	10	9.1	9.1
	πολύ	35	31.8	31.8
	πάρα πολύ	61	55.5	55.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 45:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στη βελτίωση της τουριστικής εικόνας των Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	1	.9	.9
	αρκετά	13	11.8	11.8
	πολύ	48	43.6	43.6
	πάρα πολύ	48	43.6	43.6
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 46:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	2	1.8	1.8
	λίγο	14	12.7	12.7
	αρκετά	35	31.8	31.8
	πολύ	40	36.4	36.4
	πάρα πολύ	19	17.3	17.3
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 47:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στην προστασία του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	13	11.8	11.8
	αρκετά	33	30.0	30.0
	πολύ	39	35.5	35.5
	πάρα πολύ	24	21.8	21.8
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 48:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση κατά πόσο βοηθάει η ανάπτυξη του τουρισμού στην αύξηση κερδών στις τοπικές επιχειρήσεις.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	3	2.7	2.7
	αρκετά	9	8.2	8.2
	πολύ	24	21.8	21.8
	πάρα πολύ	74	67.3	67.3
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 49:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση με την έναρξη της οικονομικής κρίσης έχει μειωθεί η τουριστική κίνηση στις Πρέσπες.

		Frequency	Percent	Valid Percent
--	--	-----------	---------	---------------

Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	3	2.7	2.7
	διαφωνώ	3	2.7	2.7
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	17	15.5	15.5
	συμφωνώ	41	37.3	37.3
	συμφωνώ απόλυτα	46	41.8	41.8
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 50:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η προσέλευση των εκδρομέων είναι μεγαλύτερη μετά την οικονομική κρίση.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	29	26.4	26.4
	διαφωνώ	34	30.9	30.9
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	36	32.7	32.7
	συμφωνώ	7	6.4	6.4
	συμφωνώ απόλυτα	4	3.6	3.6
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 51:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η προσέλευση των τουριστών ήταν μεγαλύτερη πριν την οικονομική κρίση.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	3	2.7	2.7
	διαφωνώ	1	.9	.9
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	20	18.2	18.2
	συμφωνώ	43	39.1	39.1
	συμφωνώ απόλυτα	43	39.1	39.1
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 52:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η οικονομική κρίση συνέβαλε στη μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών στην περιοχή.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	1	.9	.9
	διαφωνώ	8	7.3	7.3
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	23	20.9	20.9
	συμφωνώ	43	39.1	39.1
	συμφωνώ απόλυτα	35	31.8	31.8
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 53:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν οι Πρέσπες αποτελούν έναν οικονομικό προορισμό σε σχέση με άλλες τουριστικές περιοχές.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ	7	6.4	6.4
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	28	25.5	25.5
	συμφωνώ	47	42.7	42.7
	συμφωνώ απόλυτα	28	25.5	25.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 54:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η οικονομική κρίση βοήθησε στην αναβάθμιση του ρόλου των τοπικών προϊόντων της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	14	12.7	12.7
	διαφωνώ	22	20.0	20.0
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	51	46.4	46.4

συμφωνώ	20	18.2	18.2
συμφωνώ απόλυτα	3	2.7	2.7
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 55:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η οικονομική κρίση συνετέλεσε στην αλλαγή του τρόπου επιλογής των τουριστικών προορισμών.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	12	10.9	10.9
	διαφωνώ	19	17.3	17.3
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	34	30.9	30.9
	συμφωνώ	38	34.5	34.5
	συμφωνώ απόλυτα	7	6.4	6.4
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 56:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η οικονομική κρίση συνετέλεσε στην ενίσχυση του εναλλακτικού τουρισμού στην περιοχή.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	11	10.0	10.0
	διαφωνώ	18	16.4	16.4
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	40	36.4	36.4
	συμφωνώ	35	31.8	31.8
	συμφωνώ απόλυτα	6	5.5	5.5
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 57:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η οικονομική κρίση συνέβαλε στην μείωση των εγχώριων τουριστικών μονάδων.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	3	2.7	2.7
	διαφωνώ	4	3.6	3.6
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	33	30.0	30.0
	συμφωνώ	45	40.9	40.9
	συμφωνώ απόλυτα	25	22.7	22.7
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 58:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η ανακήρυξη σε εθνικό πάρκο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	διαφωνώ απόλυτα	4	3.6	3.6
	διαφωνώ	19	17.3	17.3
	ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	50	45.5	45.5
	συμφωνώ	26	23.6	23.6
	συμφωνώ απόλυτα	11	10.0	10.0
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 59:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η βελτίωση του οδικού δικτύου μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	1	.9	.9

	αρκετά	5	4.5	4.5
	πολύ	23	20.9	20.9
	πάρα πολύ	81	73.6	73.6
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 60:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η ενίσχυση κρατικών επιχορηγήσεων μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	4	3.6	3.6
	αρκετά	21	19.1	19.1
	πολύ	42	38.2	38.2
	πάρα πολύ	43	39.1	39.1
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 61:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η συνεργασία με επενδυτές του εξωτερικού μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	4	3.6	3.6
	λίγο	8	7.3	7.3
	αρκετά	10	9.1	9.1
	πολύ	41	37.3	37.3
	πάρα πολύ	47	42.7	42.7
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 62:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η διαφήμιση μέσω των Μ.Μ.Ε. μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	1	.9	.9
	λίγο	2	1.8	1.8
	αρκετά	19	17.3	17.3
	πολύ	37	33.6	33.6
	πάρα πολύ	51	46.4	46.4
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 62:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η πλήρης ενημέρωση των εκπαιδευτικών μονάδων μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	2	1.8	1.8
	αρκετά	32	29.1	29.1
	πολύ	29	26.4	26.4
	πάρα πολύ	47	42.7	42.7
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 63:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η αναβάθμιση υποδομών και η περαιτέρω εκπαίδευση σε θέματα τουρισμού μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	λίγο	2	1.8	1.8
	αρκετά	14	12.7	12.7
	πολύ	38	34.5	34.5
	πάρα πολύ	56	50.9	50.9
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 64:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η κατάσταση του περιβάλλοντος μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	2	1.8	1.8
	λίγο	11	10.0	10.0
	αρκετά	33	30.0	30.0
	πολύ	33	30.0	30.0
	πάρα πολύ	31	28.2	28.2
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 65:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η πλήρης δυνατότητα συνδυαστικών τουριστικών διακοπών μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	6	5.5	5.5
	λίγο	13	11.8	11.8
	αρκετά	28	25.5	25.5

πολύ	32	29.1	29.1
πάρα πολύ	31	28.2	28.2
Σύνολο	110	100.0	100.0

Πίνακας 66:

Κατανομή συχνοτήτων στην ερώτηση εάν η επίλυση του Μακεδονικού ζητήματος μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής.

		Frequency	Percent	Valid Percent
Τιμή	καθόλου	26	23.6	23.6
	λίγο	29	26.4	26.4
	αρκετά	29	26.4	26.4
	πολύ	19	17.3	17.3
	πάρα πολύ	7	6.4	6.4
	Σύνολο	110	100.0	100.0

Γ) Πίνακες Περιγραφικών Συσχετίσεων Mann-Whitney Test

Πίνακας 67:

Mann-Whitney Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

		Κατάταξη	
		N	Mean Rank
δημιουργία θέσεων εργασίας	Μόνιμος κάτοικος		
	OXI	45	57.42
	NAI	65	54.17
	Σύνολο	110	

Πίνακας 67Α:

Δημιουργία θέσεων εργασίας	
Mann-Whitney U	1376.000
Wilcoxon W	3521.000
Z	-.589
Asymp. Sig. (2-tailed)	.556

a. Grouping Variable: Μόνιμος κάτοικος

Πίνακας 68:

Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στα είδη τουρισμού που ευδοκιμούν στην περιοχή των Πρεσπών

Κατάταξη			
	Μόνιμος κάτοικος	N	Mean Rank
εκπαιδευτικός τουρισμός	OXI	45	54.56
	NAI	65	56.15
	Σύνολο	110	
οικοτουρισμός	OXI	45	54.76
	NAI	65	56.02
	Σύνολο	110	
πολιτιστικός τουρισμός	OXI	45	48.17
	NAI	65	60.58
	Σύνολο	110	
τουρισμός υγείας και ευεξίας	OXI	45	50.13
	NAI	65	59.22
	Σύνολο	110	
αθλητικός τουρισμός	OXI	45	53.79
	NAI	64	55.85
	Σύνολο	109	

εναλλακτικός	OXI	45	57.38
τουρισμος/περιπέτειας	NAI	65	54.20
	Σύνολο	110	
τουρισμός αναψυχής	OXI	45	53.36
	NAI	65	56.98
	Σύνολο	110	
θρησκευτικός τουρισμός	OXI	45	46.66
	NAI	65	61.62
	Σύνολο	110	
eco τουρισμός	OXI	45	58.47
	NAI	65	53.45
	Σύνολο	110	

Πίνακας 68Α:

Εξαρτημένες Μεταβλητές	Στατιστικά			
	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
εκπαιδευτικός τουρισμός	1420.000	2455.000	-.274	.784
οικοτουρισμός	1429.000	2464.000	-.218	.827
πολιτιστικός τουρισμός	1132.500	2167.500	-2.141	.032
τουρισμός υγείας και ευεξίας	1221.000	2256.000	-1.514	.130
αθλητικός τουρισμός	1385.500	2420.500	-.345	.730
εναλλακτικός	1378.000	3523.000	-.547	.584
τουρισμός/περιπέτειας				
τουρισμός αναψυχής	1366.000	2401.000	-.610	.542
θρησκευτικός τουρισμός	1064.500	2099.500	-2.533	.011
eco τουρισμός	1329.000	3474.000	-.859	.391

a. Grouping Variable: Μόνιμος κάτοικος

Πίνακας 69:

Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή.

Κατάταξη			
	Μόνιμος κάτοικος	N	Mean Rank
εξερεύνηση σπηλαίων	OXI	45	55.46
	ΝΑΙ	65	55.53
	Σύνολο	110	
αλεξίπτωτο πλαγιάς	OXI	45	55.17
	ΝΑΙ	65	55.73
	Σύνολο	110	
καγιάκ λίμνης	OXI	45	50.50
	ΝΑΙ	65	58.96
	Σύνολο	110	
μίνι κρουαζιέρες	OXI	45	55.77
	ΝΑΙ	65	55.32
	Σύνολο	110	
Ιππασία	OXI	45	54.94
	ΝΑΙ	65	55.88
	Σύνολο	110	
Αναρρίχηση	OXI	45	54.97
	ΝΑΙ	65	55.87
	Σύνολο	110	
αρχαιολογικός τουρισμός	OXI	45	56.06

	ΝΑΙ	65	55.12
	Σύνολο	110	
Καταδύσεις	ΟΧΙ	45	53.43
	ΝΑΙ	65	56.93
	Σύνολο	110	
τρέξιμο στην λίμνη	ΟΧΙ	45	59.49
	ΝΑΙ	65	52.74
	Σύνολο	110	

Πίνακας 69Α:

Στατιστικά Τεστ				
Εξαρτημένες Μεταβλητές	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
εξερεύνηση σπηλαίων	1460.500	2495.500	-.013	.990
αλεξίπτωτο πλαγίας	1447.500	2482.500	-.094	.925
καγιάκ λίμνης	1237.500	2272.500	-1.468	.142
μίνι κρουαζιέρες	1450.500	3595.500	-.076	.939
υπασία	1437.500	2472.500	-.169	.866
αναρρίχηση	1438.500	2473.500	-.151	.880
αρχαιολογικός τουρισμός	1437.500	3582.500	-.160	.873
καταδύσεις	1369.500	2404.500	-.589	.556
τρέξιμο στην λίμνη	1283.000	3428.000	-1.205	.228

a. Grouping Variable: Μόνιμος κάτοικος

Πίνακας 70:

Mann – Whitney U Test ανάμεσα στα χρόνια ενασχόλησης με τον τουρισμό και την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή.

	Κατάταξη		
	α	N	Mean Rank
η οικονομική κρίση	1-10	69	49.36
συνέβαλε στην μείωση του	10+	41	65.83
χρόνου διαμονής των	Total	110	
τουριστών στην περιοχή			
μείωση εγχώριων μονάδων	1-10	69	50.51
	10+	41	63.90
	Total	110	
η ανακήρυξη σε εθνικό	1-10	69	60.20
πάρκο έχει συμβάλει στην	10+	41	47.60
ανάπτυξη κατά την διάρκεια	Total	110	
της οικονομικής κρίσης			

Πίνακας 70Α:

Στατιστικά Τεστ			
	η οικονομική κρίση συνέβαλε στην μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών στην περιοχή	μείωση εγχώριων μονάδων	η ανακήρυξη σε εθνικό πάρκο έχει συμβάλει στην ανάπτυξη κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης
Mann-Whitney U	991.000	1070.000	1090.500
Wilcoxon W	3406.000	3485.000	1951.500
Z	-2.762	-2.254	-2.127
Asymp. Sig. (2-tailed)	.006	.024	.033

a. Grouping Variable: expel

Πίνακας 71:

Nonparametric Test ανάμεσα στην εμπειρία και την ηλικία.

Συσχετίσεις				
			εμπειρία	ηλικία
Spearman's rho	εμπειρία	Correlation Coefficient	1.000	.633**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	110	110
	ηλικία	Correlation Coefficient	.633**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	110	110

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 72:

Mann – Whitney U Test ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και στην επιρροή της οικονομικής κρίσης στην περιοχή.

Κατάταξη				
	Μόνιμος κάτοικος	N	Mean Rank	
η οικονομική κρίση	OXI	45	44.13	
συνέβαλε στην μείωση	ΝΑΙ	65	63.37	
του χρόνου διαμονής των	Σύνολο	110		
τουριστών στην περιοχή				
επίλυση Μακεδονικού	OXI	45	45.82	
ζητήματος	ΝΑΙ	65	62.20	
	Σύνολο	110		
Η προσέλευση των	OXI	45	45.24	
τουριστών ήταν	ΝΑΙ	65	62.60	
μεγαλύτερη πριν την	Σύνολο	110		
οικονομική κρίση				

Πίνακας 72Α:

Στατιστικό Τεστ			
	η οικονομική κρίση συνέβαλε στην μείωση του χρόνου διαμονής των τουριστών στην περιοχή	επίλυση Μακεδονικού ζητήματος	Η προσέλευση των τουριστών ήταν μεγαλύτερη πριν την οικονομική κρίση
Mann-Whitney U	951.000	1027.000	1001.000
Wilcoxon W	1986.000	2062.000	2036.000
Z	-3.280	-2.724	-3.000
Asymp. Sig. (2-tailed)	.001	.006	.003

a. Grouping Variable: Μονιμος κατοικος

Δ) Δεδομένα Ε.Λ.Σ.Τ.Α.Τ για τον Δήμο Πρεσπών

ΙΣΤΟΡΙΚΟ	Αφίξεις ημεδαπών	Αφίξεις αλλοδαπών	Αφίξεις Σύνολο	Ποσοστό (%) συνολικών διαθέσιμων κλινών όπου αναφέρονται τα στοιχεία	Διανυκτερεύσεις ημεδαπών	Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών	Διανυκτερεύσεις Σύνολο
2009	1,053	247	1,300		2,401	529	2,930
2010	2,034	357	2,391	55.1	4,441	685	5,126
2011	1,886	481	2,367	55.1	4,191	855	5,046
2012	924	161	1,085	59.2	2,313	344	2,657
2013	1,266	234	1,500	59.2	2,376	607	2,983
2014	901	188	1,089	59.2	1,597	484	2,081
2015	714	369	1,083	62.3	1,588	913	2,501
2016							

Ε) Στατιστικά Επισκεψιμότητας Ενημερωτικού Κέντρου Πύλης



ΣΤ) Συγκεντρωτικά Στοιχεία Επισκεψιμότητας Ενημερωτικού Κέντρου Αγ. Γερμανού

